

Na Komi Tango Kena Eia Mara Na Vetula

Na Titiono Eigna Na Buka Iaani

Leghugna a Luk ke risoa na buka eigna na havigna a Jisas, imanea ke risoa na buka iaani bali titiono na komi fata kena eia na komi mane vetula nigna a Jisas leghugna ke vula hadi i popo a Jisas. Luk ke titiono eigna na komi fata kena eia bali titiono aua na Rorongo ke Toke eigna a Jisas i Jerusalem, gi tadia sethe na meleha tavogha. Na buka iaani, na titiono eigna na puhi na tinoni kiloau ke turughu tadia mara Jiu gi e vano me jufu tadia na komi tinoni kena boi Jiu.

Kori buka iaani a Luk ke magnahaghinia keda tateli aua toetokea na komi tinoni kena voututuni kena bosi magnahaghinia na rihu pungusiagna na gaumane gna Rom ba na komi tinoni Jiu. Keana imarea kena magnahaghinia vamua na komi tinoni gougovu kedana rongovia mena voututunia na Rorongo ke Toke eigna Jisas Krai.

Sina fata ke nagho vano kori buka iaani, na agutu nigna na Tarunga ke Tabu tadia na komi tinoni kiloau ke turughu kori dani Pentekos. Tadia na komi fata gougovu ke tate mai kori buka iaani, na Tarunga ke Tabu ke batura me hathera hahali na komi tinoni kena voututuni.

Tagna na komi fata gougovu ke risoa a Luk, imanea ke tateli aua a God ke mono nigna na mana ke hutu vano, me teo sa fata ke tangomana na vasotoagna na Rorongo ke Toke.

Na komi fata ke nagho kori buka iaani:

Na titionoagna na Rorongo ke Toke i Jerusalem
(1:1-8:3)

Na Rorongo ke Toke ke taveti au me jufu tadia
e rua na provins i Jiudea mi Samaria (8:4-
12:25)

Na taveti ke nagho ke eia a Pol bali titionoa na
Rorongo ke Toke (13:1-14:28)

Mara kena baubatu tadia na komi tinoni kiloau
kena haidu i Jerusalem (15:1-35)

Na varuai taveti nigna a Pol bali titionoa na
Rorongo ke Toke (15:36-18:22)

Na vatolui taveti nigna a Pol bali titionoa na
Rorongo ke Toke (18:23-21:16)

Imarea kena thotia a Pol gi ena hati vanoa i
Rom (21:17-28:31)

¹ Toke Tiofilus,

Koragna nigua na buka ku kidi risoa, inau ku
risoa atua itamua eigna na komi fata gougovu a
Jisas ke eia me velepuhi kori vido ke turughua
nigna na agutu

² me ghieghilei jufu mai na dani a God ke hati
hadia i popo. Gi e hadi i popo, a Jisas ke haghore
vanira nigna na komi mane vetula ke vahira kori
mana nigna na Tarunga ke Tabu. Imanea ke
velera na hava kedana eia.

³ Kekeha dani koragna e rua tutughu na dani
leghugna kena tupipuhia, a Jisas ke tate vanira
me eia sethe na fata eigna kedana pukuni adoa
imanea ke havi tabiru. Kori vido ke tate vanira,
imanea ke titiono vanira eigna na puhi a God ke
vunaghi pungusira nigna na mavitu.

⁴ Tagna sina dani, kori vido a Jisas ke vanga duadia, imanea ke velera, “Saghoi taveti au i Jerusalem me ghioghilei vetula maia a Tamagu na hava ke taluhaghorea itamiu. I hau, inau ku veleghamu ghohi eigna iaani.

⁵ A Jon ke siuvitabughamu kori bea, kari leghugna kekeha dani, a God keda siuvitabughamu kori Tarunga ke Tabu.”

A Jisas ke Vula Hadi i Popo

⁶ Kori vido mara na vetula kena mono duagna a Jisas kori Suasupa i Olev, imarea kena huatia, “Lod, ehava? Ikeagaieni ighoe koda vamamaluhaghita ighita mara Israel tadia nida na komi thevuioka mo vunaghi pungusighita vaghagna na king?”

⁷ Ma Jisas ke velera, “A Tamagu vamua tango-mana keda boa na maghavugna keda jufu mai na komi fata irangeni. Ighamu boi bali adoa.

⁸ Keana, kori vido na Tarunga ke Tabu keda horu mai itamiu, ighamu kotida hatia na mana. Mi ighamu kotida titiono eigu inau i Jerusalem, mi tadia na komi meleha i Jiudea, kori provins i Samaria, mi vei mi vei kori maramagna.”

⁹ Leghugna a Jisas ke vagovua na titiono iangeni, a God ke hati hadia kori maaloa kori vido mara na vetula kena dodoro. Gi e vano hadi kori na parako mi marea kena boi tangomana na reghiagna.

¹⁰ Keana imarea kena talu tada hadi kori vido a Jisas ke hadi vano kori maaloa. Gi e rua na mane koro vahaghea na pohe pura koro sokara duadia.

¹¹ Iromara koro velera, “Maradia i Galili, ehava gi oti sokara eeni moti dodoro hadi kori maaloa na? God ke hati aua a Jisas itamiu me hati hadia i popo, kari imanea keda ghoi tabiru mai. Kori puhi imanea ke hadi vano i popo, imanea keda ghoi tabiru mai vaghagna iangeni.”

A Matias ke Tughua a Jiudas

¹² Mara na vetula kena taveti au tagna na Suasupa i Ghai Olev mena tabiru i Jerusalem. Na haugna da haga sikei na kilomita.

¹³ Kori vido kena tabiru, imarea kena vano hadi kori choghogna na vathe kena mono itagna. Na ahadia mara kena mono ngengeni:

Pita,

Jon,

Jemes,

Andru,

Filip,

Tomas,

Batolomiu,

Matiu,

Jemes (dathegna Alfius),

Saimon (sina mane ke magnahaghinia na gigi auragna mara i Rom eigna kedana boi vunaghi pungusira mara Jiu),

ma Jiudas (dathegna Jemes).

¹⁴ Mara na vetula iraani kena haidu hahali mena tarai duadia Meri a idogna a Jisas, me kekeha vaivine puhi mua, mara tahigna a Jisas.

¹⁵ Sina dani, haga sina hathangatu me tutughu na tinoni kena vaututuni kena haidu. Ma Pita ke sokara hadi me velera,

16-17 “Ara kulagu, i hau a King Deved ke titiono kori mana nigna na Tarunga ke Tabu me velea sina fata eigna a Jiudas, ma na fata iangeni ke tate mai ghohi ikeagaieni. A Jiudas sina mane itamami ke agutu duamami, kari imanea ke batura mara kena thotia a Jisas.”

18 (Jiudas ke volia sina vido thepa kori na rongo ke hatia tagna na fata dika ke eia. Kori thepa iangeni, imanea ke sogala horu ma na kutugna ke poha ma na komi fata korai kutugna ke rote au me thehe.

19 Na komi tinonidia i Jerusalem kena rongovia na rorongoa iaani, mena kiloagna na vido thepa iangeni ‘Akeldama’ na ghaghanagna, ‘Na Thepa Ghaughabua.’)

20 Ma a Pita ke velea mua, “Kori na buka Psalm, Deved ke velea, ‘Na vathegna keda korogha moti saghoi lubatia sa tinoni keda mono ikoragna.’ Me risoa mua vaghagna iaani, ‘Sina mane tavogha keda hatia nigna na agutu.’

21-22 “Mi ghita katida vahia sikei mane bali tughua Jiudas. Imanea keda hatheghita kori titionoagna a Jisas ke sokara tabiru kori thehe. Ighita katida vahia sikei mane ke mono duada, tadia na komi dani ighita kati mono duagna a Lod Jisas, turughu kori vido a Jon ke siuvitabura na komi tinoni me ghioghilei jufu na dani a God ke hati hadia a Jisas i popo.”

23 Imarea kena vaututuni kena vahira e rua na mane, a Matias ma Josep Basabas (kena kiloagna mua a Justus).

24 Gi ena tarai vaghagna iaani, “Lod, ighoe ko adoa na ghaghanadia na komi tinoni gougovu.

Na vunegna iangeni, o tatelia itamami ahai itadia iromara iaani ko vahia

²⁵ eigna keda na mane vetula bali tughua a Jiudas. Eigna a Jiudas ke taveti sanighita me vano kori meleha papara ke nabagna keda mono.”

²⁶ Gi imarea kena laulahu vavahi,* mi kori na puhi iaani imarea kena vahia a Matias. Mi manea na vasalaghe ruadia na mane vetula.

2

Na Maigna na Tarunga ke Tabu

¹ Kori dani Pentekos,* na komi tinoni kena vaututuni kena mono haidu tagna sina vathe.

² Sina fata vano keari imarea kena rongovia na oha ke mai i popo ke vaghagna na ghuri ke ifu heta me haghe tagna na komi chogho gougovu kori vathe kena mono.

³ Gi imarea kena reghia na komi fata ke vaghagna na beubethu i joto kena tate mai mena vano mono popodia imarea gougovu.

⁴ Ma na Tarunga ke Tabu ke haghevira gougovu, gi ena turughu haohaghore tadia na komi haghoredia arahai tavogha kori na mana ke hera na Tarunga ke Tabu.

* **1:26** “laulahu vavahi” Imarea kena risoa na ahadia e rua na mani tagna rua na ghahira. Gi ena boa haghea kori kap mena kaokagnoa me ghieghilei sikili au sikei na ghahira. Gi ahai ke mono na ahagna tagna na ghahira iangeni, imanea ahai kena vahia. * **2:1** “Pentekos” Iaani sina dani hutu nidia mara Jiu bali veletokea a God eigna na hathatanoragna na komi sagharogna na wit. Na dani iaani e lima hangavulu na dani leghugna na Laulahugna na Thovoliungi.

⁵ Kori vido iangeni, sethe mara Jiu kena kalasu mai tadia sethe na meleha kori maramagna kena mai mena mono i Jerusalem. Imarea kena boi vaututunia a Jisas, kari ena maimanihihia a God mena pukuni leghua na komi vetula nigna a Moses. Kori vido kena rongovia na fata ke vaghagna na ghuighuri hutu,

⁶ imarea kena vano mena hathatano itadia na komi tinoni kena vaututuni. Mena vere nidia puala eigna imarea kena haohaghore tadia na komi haghoredia gougovu.

⁷ Imarea kena peperiki mena vere nidia puala gi ena velea, "Ehava gi e ai? Na komi tinoni iraani eidia i Galili vamua.

⁸ Keana ighita kati rongovira kena haohaghore tagna na komi haghoreda.

⁹ Kekeha itada eidia i Patia, Midia, mi Elam, Mesopotamia, Jiudea, Kapadosia, Pontus, Esia,

¹⁰ Frijia, Pamfilia, Ijip, ma na komi meleha i Libia kena mono hilighagna na meleha i Sairin. Kekeha mua itada kena eu mai i Rom

¹¹ (kekeha pukuni mara Jiu mi kekeha kena boi Jiu kari ena leghua na komi puhidia mara Jiu). Mi kekeha itada eidia i Krit mi Arabia. Keda ai huju, ighita gougovu kati rongovira imarea kena haohaghore kori na haghoreda eigna na komi fata toke ke eia a God."

¹² Na vunegna kena vere nidia puala mena hahi hehedea, imarea kena turughu veiuhahu-atighi vaghagna iaani, "Na hava na ghaghanagna iaani?"

¹³ Keana, kekeha tinoni ngengeni kena leuleura mena velea, "Imarea da ena kou waen puala mena mee."

Pita ke Titiono tadia na Mavitu

¹⁴ Gi a Pita ke sokara hadi duadia e salaghe sikei na mane vetula me ghuu vano tadia na mavitu vaghagna iaani, “Ighamu mara Jiu mi ighamu gougovu koti mono i Jerusalem, oti vaovarongo toetoke tagna na hava kuda veleghamu ikeagaieni.

¹⁵ Mara iraani ena boi mee kori waen vaghagna koti ghaghana. Teo! Na komi tinoni kori bongi vamua kena ado kou mena mee, kari ikeagaieni tangi hia vamua kori vuevughei.

¹⁶ Keana na fata koti reghia ikeagaieni, a God ke velea ghohi i hau tagna a profet Joel eigna keda titiono aua. Imanea ke velea,

¹⁷ ‘Tadia na komi vagougovui dani kori maram-
agna,
inau kuda hera na komi tinoni gougovu nigua na
Tarunga ke Tabu.

Ara dathemiu kedana titionoa na hava ku velera.
Inau kuda tateli aua kekeha fata vanira mara
mathangani tadia na komi salingau
mi tadia na komi kuekue kori maumaturungita.

¹⁸ Koragna na komi dani irangeni, inau kuda
hera nigua na Tarunga ke Tabu tadia nigua
na komi mane agutu ma na nigua na koi
vaivine agutu, me kedana titionoa na hava
ku velera.

¹⁹ Inau kuda eia na komi reghithehe kori maaloa
mi kori thepa: Ighamu kotida reghia na
ghaughabua, ma na joto, ma na ahu ke
hutu.

²⁰ Na aho keda boi raraha
ma na vula keda mela vaghagna na ghaughabua,

gi e jufu mai na dani nigna a God ke nagho me siasilada.

21 Gi ahai keda vautunia a Lod eigna keda vahavia, a Lod keda vahavia.'

22 "Ighamu na komi tinonidia Israel, oti vaovarongo toetoke mai itagua! Ighamu koti adoa ghohi a Jisas gna i Nasaret ke eia sethe na reghithehe ke hutu kori vido ke mono duamiu. A God ke hea a Jisas na mana bali eia na komi reghithehe eigna kotida adoa imanea ke vetula mai.

23 Kari leghuagna nigna na vanohehe ke mono tagna i hau, a God ke lubatighamu gi oti thotia a Jisas. Moti vathehea kori vido koti lubati vanao tadia mara kena dika bali tupipuhia kori ghaibabala.

24 Keana a God ke vamamaluha a Jisas tagna na paparagna na thehe me vasokara tabirua. Eigna na thehe ke boi tangomana na tangoliagna a Jisas.

25 King Deved ke risoa na hava ke velea a Vahavi:

'Inau ku adoa a Lod ke mono duagu hahali,
Inau kuda boi mataghu eigna imanea ke mono ghaghireigu.

26 Na vunegna iangeni, na hehegu ke vonungia na totogo,

ma na livogu keda kilothabagho!

Inau ku vaututunigho

27 ighoe koda boi lubatiu gi kuda talu mono kori thehe,

ba boi lubatiu, nimua na mane tabu, kuda boto korai beku.

28 Ighoe ko tuhu vaniu na hangana bali hatia na havi,
mi ighoe koda vatotogou eigna ighoe koda mono duagu hahali.’ ”

29 Gi a Pita ke velera mua, “Ara kulagu, inau tangomana kuda veleghamu eigna a hutuda King Deved. I hau imanea ke thehe mena gilua ma na bekugna ke talu mono mua eeri.

30 Na vunegna iangeni, ighita kati adoa imanea ke boi titionoa ghehegna. Kari a Deved na mane profet me adoa a God ke taluhaghorea vania ghohi gi sina mane kori vikegna keda nohe kori sapei vunaghi vaghagna imanea.

31 Deved ke reghi vano a ghohi na hava a God keda eia ivughei valiha, me velea a Vahavi keda sokara tabiru. Imanea ke velea a God keda boi lubatia a Vahavi keda talu thehe ma na tonogna a Vahavi keda boi boto korai beku.

32 A Deved ke titionoa a Jisas, ma God ke vasokara tabirua imanea kori thehe. Mi ighami gougovu kiti reghia imanea kori matamami.

33 God ke hati hadia duagna i popo me vasopoua imanea kori na lima madothogna. Me hea na Tarunga ke Tabu vaghagna ke taluhaghorea. Gi a Jisas ke heghami na Tarunga ke Tabu me tatelia iangeni tagna na hava koti reghia moti rongovia ikeagaieni.

34 A Deved ke boi hadi i popo. Na vunegna iangeni, ighami kiti adoa a Deved ke boi titionoa ghehegna kori vido ke velea iaani,
‘A God ke velea tagna a vunaghigu,
O nohe kori thevu madothogu

³⁵ me jufu kori maghavu kuda talu horua nimua
na komi thevuioka i thepa
eigna koda vunaghi pungusira.'

³⁶ "Mi ghamu gougovu na komi tinonidia i
Israel, inau ku magnahaghinia kotida adoa iaani
ke tutuni: a Jisas, na mane koti tupipuhia kori
ghaibabala, a God ke vahia eigna keda a Lod ma
a Vahavi.

³⁷ Na komi haghore a Pita ke velea iraani ke
pukuni haghevira. Gi ena huatira a Pita mi mara
na vetula, "Na hava kitida eia?"

³⁸ Ma Pita ke haghore tughura, "Oti talua na
havimiu ke koakoa moti siuvitabu kori ahagna
a Jisas Kraiss eigna a God keda talutavogha
na paluhamiu. Leghugna iangeni a God keda
heghamu na Tarunga ke Tabu.

³⁹ Nida a Lod God ke taluhaghorea gi keda hera
na Tarunga ke Tabu tadia arahai ke vahira eigna
kedana nigna na komi tinoni. Na taluhaghore
iaani eimiu ighamu, ma ara dathemiu, ma arahai
kena mono tagna na komi meleha ke hau.

⁴⁰ Gi a Pita ke titiono vanira sethe na fata
mua. Imanea ke haghore heta tadia arahai
kena roronggo itagna, "Oti lubatia a God eigna
keda vahavighamu tagna na fate imanea keda
eia tadia na komi tinoni dika kena mono kori
maramagna iaani."

⁴¹ Na komi tinoni kena voututunia na hava
ke velea Pita, imarea kena siuvitabu. Kori dani
iangeni vaghagna e tolu na toghai tinoni kena
voututunia a Jisas.

⁴² Imarea kena vaovarongo hahali kori nidia
na velepuhi mara na vetula mena haidu duadia

arahai kena vaututuni ghohi. Sethe na maghavu imarea kena vangahaidu mena eia na Vanga Tabu mena tarai haidu.

Na Havidia na komi Tinoni kena Vaututuni

⁴³ Na komi tinoni gougovu i Jerusalem kena ghaghana bohea a God eigna imanea ke hera mara na vetula na mana bali eia na komi reghithehe ke sethe.

⁴⁴ Na komi tinoni kena vaututuni kena haidu hahali mena kemulia nidia na komi fata varihohaghidia.

⁴⁵ Imarea kena salemura na komi fata kena tonogna mena hera na rongo arahai ke kudo vanira na rongo.

⁴⁶ Leuleghu dani imarea kena sakai mai mena tarai kori Vathe ke Tabu nigna a God. Imarea kena haidu tagna na komi vathedia mena eia na Vanga Tabu mena sakai vanga haidu. Imarea kena totogo nidia puala na kemuliagna ghadia na vanga.

⁴⁷ Imarea kena veletokea a God hahali ma na komi tinonidia i Jerusalem kena magnahaghinira. Leuleghu dani a Lod ke vahavira kekeha tinoni me vasethera arahai kena vaututuni.

3

A Pita ke Vatoke Tabirua sina Mane ke Thehe na Naegna

¹ Sina dani, nabagna tangi tolu kori hinaota, kori vido mara Jiu kena ado tarai, a Pita ma Jon koro vano haghe kori Vathe ke Tabu nigna a God bali tarai.

² Kori vido iangeni, imarea kena hulungia maia sina mane ke thehe na naegna turughu kori

havigna mai. Leuleghu dani imarea kena mai vanohea imanea kori hagethagna na Vathe ke Tabu kena kiloagna na “Hagetha Ulaghagna.” Imanea ke nohe ngengeni bali kakae nigna rongo tadia arahai kena vano haghe kori na Vathe ke Tabu.

³ Imanea ke reghira a Pita ma Jon koro haghe vano kori na Vathe ke Tabu, me kaera eigna koroda hea sa rongo.

⁴ Iromara koro rei vano itagna, gi a Pita ke veleagna, “O rei mai itamami!”

⁵ Na mane iangeni ke rei vano itadia, eigna imanea ke toatogha iromara koroda hea sa rongo.

⁶ Kari a Pita ke veleagna, “Teo sa nigua silva ba na gol, kari inau ke mono nigua na fata ke tavogha, ma na fata iangeni inau kuda heghe. Kori ahagna a Jisas Krai gna i Nasaret, o sokara hadi mo taveti!”

⁷ Gi a Pita ke tangolia na lima madothogna me vasokaraghinia. Kori vido vamua iangeni, na naegna ke heta tabiru.

⁸ Imanea ke sokara hadi saisami me turughu taetaveti kilili. Gi e vano haghe duadia a Pita ma Jon kori Vathe ke Tabu me taetaveti me soasogala me veletokea God.

⁹ Na komi tinoni ngengeni kena reghia imanea ke taetaveti kilili me veletokea God.

¹⁰ Imarea kena ghithatha imanea na mane ke nohe hahali kori “Hagetha Ulaghagna” me kaekae rongo. Imarea kena vere nidia puala eigna na hava ke pada imanea.

Pita ke Titiono kori Vathe ke Tabu nigna a God

11 Na komi tinoni gougovu kena vere nidia puala mena raghe vano itadia tagna na vido kena kiloagna, “Na Varada nigna a Solomon” ke mono koragna na Vathe ke Tabu. Ma na mane iangeni ke tatango vano tadia a Pita ma Jon.

12 Kori vido a Pita ke reghia sethe na tinoni kena haidu mai, imanea ke velera, “Ighamu na komi tinonidia Israel, ehava gi oti vere nimiu? Ehava gi oti buta puala itamami? Da oti toatogha iroghami kuru vataetavetia na mane iaani eigna romami na mana ke hutu ba eigna na havimami ke jino. Teo!

13 Nidia a God a Ebrahim, a Aisak, ma Jakob, ma ara hutuda, imanea ke vahaihadia a Jisas, nigna na mane agutu, kori vido ke vahavi tabirua. Imanea na mane ighamu koti lubati vano a tadia mara puhidia i Rom eigna kedana vathehe. Toke a Pailat ke magnahaghinia na vamamaluhagna imanea, ighamu koti veleagna a Pailat koti boi magnahaghinia a Jisas keda nimiu na king.

14 Ighamu koti siriuhaghinia na mane ke tabu meke jino iangeni, moti kaea a Pailat eigna keda lubati mamaluha kori vathe tatari na mane ke vathehe na tinoni.

15 Ighamu koti vathehe na mane ke batura na komi tinoni tagna na havi ke tutuni. Keana a God ke vasokara tabirua kori thehe. Mi ghami kiti reghia a Jisas kori matamami leghugna ke ghoi havi tabiru.

16 Ighamu koti reghia moti adoa na mane iaani ke thehe na naegna i hau. Na vunegna ighami kiti vaututunia a Jisas, imanea ke vaheta na

naegna. Hee, na mane iaani ke pukuni toke tabiru eigna nigna na vaututuni tagna a Jisas. Mi ghamu koti reghia ghohi na fata iaani!

¹⁷ “Ara kulagu, ighamu mara Jiu ma arahai kena batughamu, inau ku adoa ighamu koti eia na fata ke dika tagna Jisas eigna koti boi adoa imanea a Vahavi.

¹⁸ Keana a God ke kidi velera ghohi mara na komi profet a Vahavi keda papara me thehe, mi ikeagaieni na komi fata a God ke velera i hau ke jufu mai ghohi.

¹⁹ Na vunegna iangeni, ighamu kotida tughua na havimiu ke koakoa moti leghua a God eigna imanea keda vararahghamu tadia na komi paluhamiu.

²⁰ Gi ighamu kotida eia iangeni, a Lod God keda vatokeghamu kori vahetagna na ghaghanamiu. Mi manea keda ghoi vetula tabirua a Jisas Kraisi itamiu, na mane a God ke vahia bali a Vahavimiu.

²¹ Keana a Jisas keda talu mono i popo me ghiaghilei jufu mai na maghavu a God keda vamathangani tabirura na komi fata gougovu ke vavuha. A God ke taluhaghorea iaani i hau me vahira nigna na komi profet bali tuturia aua.

²² Eigna i hau a Moses ke velera ara hutuda, ‘A Lod na nimiu a God keda heghamu sikei mua na profet ke vagaghu inau mi manea keda au mai itamiu ghamu na komi tinonidia Israel. Oti vaovarongo toetoke tadia na komi fata gougovu keda veleghamu imanea.

²³ Ahai keda bosi magnahaghinia na rongovignagna na hava ke velea na profet iangeni, a God keda hati aua na mane iangeni tadia nigna na

komi tinoni me vapara thovohaliua.’

²⁴ “Samuel ma na komi profet kena mono mai leghugna a Moses kena titionoa na komi fata ke tate mai ikeagaieni.

²⁵ Na vunegna ighamu ara dathedia na komi profet irangeni, na taluhaghore ke eia a God tadia ara hutuda, na taluhaghore vanighamu mua ighamu. Eigna God ke taluhaghorea tagna Ebrahim me veleagna, ‘Inau kuda vatokera na komi tinoni gougovu kori maramagna eigna sina tinoni kori vikemu.’ ”

²⁶ Gi a Pita ke velea mua, “Kori vido a God ke vetula maia a Jisas, nigna na mane agutu, imanea ke kidi vetula atua itamiu ighamu mara i Israel. A God ke eia iaani eigna ke magnahaghinia keda vatokeghamu me hatheghamu eigna kotida tughua na havimiu ke koakoa.”

4

Pita ma Jon koro Sokara Naghodia Mara na Kansol

¹ Kori vido a Pita ma Jon koro talu titiono mua tadia na komi tinoni, kekeha mara na pris duadia na vunaghigna na booi soldia kena kaekalea na Vathe ke Tabu nigna a God, mi kekeha mara na Sadiusi* kena mai itadia.

² Imarea kena dikatadia eigna a Pita ma Jon koro titionoa na sokara tabirugna Jisas ke tateli aua a God keda vasokara tabirura na komi tinoni gougovu kori thehe.

* **4:1** “Sadiusi” Reghia kori Diksonari

³ Gi ena thotira. Na vunegna ke lavi ghohi, imarea kena bora haghe kori vathe tatari me ghiaghilei vevughei.

⁴ Me sethe na tinoni kena roronggo itadia kena voututunia a Jisas. Mara mane kena kidi voututuni ghohi duadia mara mane kena eu voututuni, vaghagna e lima na togha.

⁵ Na dani leghugna iangeni mara puhidia mara Jiu duadia mara velepuhigna na vetula nigna Moses kena haidu i Jerusalem. Mara iraani Mara na Kansol.†

⁶ Anas, na pukuni naghohi pris duagna Kaiafas, Jon, Aleksanda, mi mara kori na vikegna na pukuni naghohi pris kena mono mua duadia.

⁷ Imarea kena velera mara na soldia eigna kedana hatira mai a Pita ma Jon i naghodia. Gi ena huatira, “Ahai ke heghamu na mana gi oro vatoke tabirua na mane ke thehe na naegna iangeni?”

⁸ Na Tarunga ke Tabu ke batua na ghaghanagna a Pita gi e velera, “Ighamu koti batughita ighita mara Jiu mi ghamu mara puhi,

⁹ ikeagaieni oti huatighami eigna na fata ke toke kuru ei vania na mane ke thehe na naegna. Moti huatighami mua eigna na puhi kuru eia bali vatoke tabirua.

¹⁰ Inau ku veleghamu ghamu gougovu ma na komi tinonidia i Israel, na mana nigna a Jisas Krai gna Nasaret ke vatokea na mane iaani ke sokara naghomiu ikeagaieni. Ighamu koti tupipuhia a Jisas, kari a God ke vasokara tabirua.

† 4:5 “Kansol” Reghia kori Diksonari

11 Na komi Rioriso ke Tabu kena titiono eigna a Jisas vaghagna iaani,
 'Na ghahira kena boi magnahaghinia mara kena agutu vathe,
 ikeagaieni na ghahira iaani na naghoi ghahira tadia na komi ghahira kori hidigna na vathe.'[☆]

12 A Jisas vamua ke tangomana na vahav-ighitagna. Eigna e teo mua ahai kori maramagna a God ke vetula maia bali vahavighita."

13 Mara kori Kansol kena vere nidia puala kori vido koro boi mataghunira. Eigna imarea kena adora iromara koro hai tinoni vamua moro boi sikolu toetoke. Gi imarea kena togha tabirua iromara koro mono duagna a Jisas.

14 Me vahothonahaghinira na velegna sa fata mua eigna na mane ke toke tabiru ke sokara duadia a Pita ma Jon.

15 Gi mara na Kansol kena vetulara au itadia mena turughu titiono varihotaghidia.

16 Imarea kena velea, "Na hava katida eia tadia e rua na mane iaani? Na komi tinoni gougovu i Jerusalem kena adoa iromara koro eia na reghithehe ke hutu, mati boi tangomana na veleragna iromara koro boi eia.

17 Keana e toke gi katida lutira iromara na titionoagna a Jisas tagna ahai eigna katida va-sotoa na rongoraghagna na titiono eigna a Jisas tadia na komi tinoni."

18 Imarea kena kilora tabiru mai a Pita ma Jon mena haghore heta vanira eigna koroda boi titiono ba velepuhi eigna a Jisas.

[☆] 4:11 Psalm 118:22.

19 Keana a Pita ma Jon koro haghore tughura vaghagna iaani, “Ehava na ghaghanamiu? A God ke magnahaghinighami iroghami kuruda leghughamu ba leghua imanea?”

20 Iroghami boi tangomana kuruda soto na titionoagna na komi fata kuru reghia a Jisas ke eia ma na komi nigna na velepuhi kuru rongovia.”

21 Gi Mara na Kansol kena ghoi haghore heta tadia mena vetulara au. Imarea kena eia iangeni eigna kena boi tangomana nidia na padagna sa vunegna eigna kedana fatera bali vaparara. Gi kedana vaparara iromara, imarea kena adoa na mavitu kedana dikatadia eigna imarea kena veletokea a God eigna na hava ke pada na mane ke thehe na naegna.

22 Na mavitu gougovu kena adoa na vatokeagna na mane iangeni, sina reghithehe, eigna imanea ke boi tangomana na taetaveti koragna e rua tutughu tomagha na vinogha.

Nidia na Tarai na komi Tinoni kena Vaututuni

23 Kori vido imarea kena vamamaluhara, Pita ma Jon koro tabiru vano tadia na komi tinoni kena vaututuni moro titionoa na hava kena veleragna mara na naghoi pris mi kekeha mara puhi.

24 Kori vido kena rongovia na hava koro titionoa, imarea kena sakai tarai tagna God mena velea, “Lod, ighoe ko vavuha na maaloa, na thepa, na tahi ma na komi hava gougovu koradia.

25 Ighoe ko veleagna nimua na Tarunga ke Tabu eigna keda batua nimua na mane agutu a Deved, a hutumami, kori vido ke velea iaani:

‘Ehava kena dikatadia mara kena boi Jiu?
Ehava gi na komi tinoni kena vapuipuhi na komi
fata ke mee?

²⁶ Na komi king kori maramagna iaani ena
kaikaliti bali rihu,
ma na koi vunaghi kena haidu
bali sokara pungusira a Lod God
ma ahai a God ke vahia eigna keda a Vahavi.’

²⁷ “Na fata ke velea Deved iaani ke tate mai
ghohi kori meleha iaani! A Herod Antipas ma
Pontius Pailat duadia arahai kena boi Jiu ma na
komi tinonidia i Israel kena hathatano mai mena
vapuipuhi bali vathehea a Jisas. Imanea nimua
na mane agutu ke tabu ko vahia eigna keda a
Vahavi.

²⁸ Na komi puhi kena eia ke pukuni leghua
vamua nimua na vanohehe ko ghaghana i hau.

²⁹ God, o dodoro toetoke tagna na haghore heta
kena eia mara puhi itamami, mo hatheghami
ighami nimua na komi tinoni agutu eigna kitida
boi mataghu na titionoagna na haghoremu.

³⁰ O tatelia nimua na mana eigna kitida vatoke
tabirura arahai kena vahaghi miti eia na komi
reghithehe kori na ahagna a Jisas, nimua na
mane agutu ke tabu. Amen.”

³¹ Kori vido kena vagovua na tarai, na vathe
kena mono itagna ke turughu ghaighali. Mi
marea gougovu ke vonungira na Tarunga ke
Tabu. Leghugna iangeni imarea kena boi
mataghu na titionoagna na haghoregna a God
eigna a Jisas.

*Na komi Tinoni kena Vaututuni kena Vei-
hatheghi*

³² Na komi tinoni kena vaututuni kena sikei vamua na ghaghanadia. Teo sikei itadia ke ghaghana keda tonogna sa fata keda nigna ghehegna. Na komi fata gougovu kena tonogna, na nidia mara gougovu.

³³ Mara na vetula kena heta puala na titionoagna na sokara tabiruagna a Lod Jisas kori thehe. Ma a God ke pukuni vatokera na havidia na komi tinoni gougovu kena vaututuni.

³⁴ Imarea gougovu kena mono nidia na komi fata ke nabadia. Eigna arahai kena tonogna kekeha vidoi thepa ba tonogna kekeha vathe kena salemura mena hatia mai na rongogna

³⁵ tadia mara na vetula. Mi marea kena kemulia tadia arahai ke teo kekeha nidia fata.

³⁶ Sina mane ke eia iangeni a Josep. Josep na manegna na moumolu i Saiprus me havi mai kori vikegna a Livai. Mara na vetula kena kiloagna Banabas, na ghaghana koragna, “na mane ke vaheta na ghaghanadia na komi tinoni.”

³⁷ Imanea ke salemua sina vidoi thepa ke tonogna me hatia maia na rongogna tadia mara na vetula.

5

Ananias ma Safaira koro Pilaunia na Tarunga ke Tabu

¹ Sina mane, na ahagna a Ananias, duagna a Safaira, a taugna, koro salemua sina vidoi thepa koro tonogna.

² Ananias ke hati maia sina thevugna na rongo tadia mara na vetula, keana ke velera ke

hera na rongo gougovu. A Safaira ke adoa na fata ke dika iaani ke eia imanea mi iia ke hiia.

³ Pita ke veleagna, “Ananaias, ehava gi o lubatia a Satan eigna keda batua na ghaghanamu? Ighoe ko pilaunia na Tarunga ke Tabu mo tangolia na thevugna na rongo bali nimua.

⁴ Na vidoi thepa ko salemua iangeni, na nimua thepa ghehemu gi o salemua. Kari leghugna ighoe ko salemua, na rongo ko hatia na nimua rongo gougovu bali eia sa fata ko magnahaghinia itagna. Ehava kona eia na fata ke dika iaani? Ighoe ko boi pilaunighami vamua, keana o pilaunia mua a God!”

⁵ Kori vido a Ananaias ke rongovia na komi haghore ke eia a Pita, imanea ke sikili horu me thehe. Ma arahai kena rongovia na rorongogna na hava ke pada imanea kena mataghu nidia puala.

⁶ Kekeha mane mathangani kena mai mena filehia na tonogna kori pohe. Gi ena hulungia vanoa mena gilua.

⁷ Leghugna tolu na aoa, a taugna Ananaias ke haghe mai kori vathe iangeni. Kari iia ke boi adoa na hava ke pada a taugna.

⁸ Pita ke huatiagna, “Ehava? Iraani vamua na rongo koro hatia kori vidoi thepa koro salemua na?”

Iia ke haghore tughua, “Hii, iangeni vamua na rongo koro hatia.”

⁹ Gi a Pita ke veleagna, “Ehava gi oro vapuhia na piipiliagna na Tarunga ke Tabu nigna a God na? Reghia, mara mane mathangani kena gilua a

taumu kena haga jufu mai kori hagetha. Imarea kedana hulungia aua mua na tonomu!”

¹⁰ Kori vido vamua iangeni, iia ke sikili horu naghogna a Pita me thehe. Kori vido mara mane mathangani kena haghe mai mena reghia iia ke thehe ghohi, imarea kena hulungia aua mena vano gilua ghaghireigna a taugna.

¹¹ Ma na komi tinoni gougovu kena vaututuni ma arahai kena rongovia na hava ke padara roira, imarea kena mataghu nidia puala.

Mara na Vetula kena Vatoke Tabirura Sethe na Tinoni

¹² Sethe na komi reghithehe kena eia mara na vetula kori matadia na mavitu. Sethe na maghavu na komi tinoni kena vaututuni kena haidu koragna na Vathe ke Tabu, kori vido kena kiloagna, “Na Varada nigna Solomon.”

¹³ Aarahai kena boi vaututuni kena mataghu na mono haidu duadia, keana imarea kena titiono vahaihadira.

¹⁴ Me sethe puala na mane ma na vaivine kena vaututunia a Lod mena turughu haidu duadia arahai kena vaututuni ghohi.

¹⁵ Na vunegna sethe na reghithehe kena eia mara na vetula, na komi tinoni kena hatira mai arahai kena vahaghi mena va'egora horu tadia na komi mathadia kori hangana. Imarea kena toatogha arahai kena vahaghi kedana toke tabiru kori vido na ungangagna a Pita keda unghira kori vido imanea keda taveti atu.

¹⁶ Sethe na tinoni itadia na komi meleha ke gharania i Jerusalem kena hathatano mai. Imarea kena hatira mai tadia mara na vetula

arahai kena vahaghi ma arahai ke haghevira na komi tidatho. Ma God ke vatoke tabirura gougovu.

Mara Puhidia Mara Jiu kena Fatera Mara na Vetula

¹⁷ Na pukuni naghoi pris ma arahai kena agutu duagna kena mono kori boo nidia mara na Sadiusi. Imarea kena tahotha puala tadia mara na vetula.

¹⁸ Imarea kena thotira mena bora haghe kori vathe tatari.

¹⁹ Keana sina enjel nigna a Lod ke mai kori bongi me hangavia na hagethagna na vathe tatari me hatira au mara na vetula. Gi e velera,

²⁰ “Oti vano kori Vathe ke Tabu nigna a God moti titionoa na komi fata gougovu eigna na havi mathangani iaani tadia na komi tinoni.”

²¹ Mara na vetula kena leghua na hava ke velea na enjel. Kori vevugheigna hadi, imarea kena vano kori Vathe ke Tabu mena velepuhira na komi tinoni.

Ma na pukuni naghoi pris ma arahai kena agutu duagna kena kilora mai mara puhidia mara Jiu kena mono kori Kansol. Gi ena vetulara vano kekeha soldia kori vathe tatari eigna kedana hatira mai mara na vetula.

²² Keana kori vido mara na soldia kena jufungia na vathe tatari, imarea kena boi reghipadara. Gi ena tabiru mai tadia mara na Kansol mena velera,

²³ “Kori vido kiti jufungia na vathe tatari, na hagethagna ke bilaki ngasi mi mara na soldia kena sokara ghaghireigna na hageha. Kari

kori vido kiti hangavia na hagehagna miti vano haghe, e teo sa tinoni ke mono ikoragna.”

²⁴ Na vunaghidia mara kena reireghia na Vathe ke Tabu nigna a God mi mara na naghoi pris kena rongovia iaani, mena hahi hehedia puala eigna na hava ke padara mara na vetula.

²⁵ Gi sina tinoni ke mai me velera, “Mara koti bora haghe kori vathe tatari, ikegaieni imarea kena velepuhira na mavitu kori Vathe ke Tabu nigna a God!”

²⁶ Na vunaghidia mara kena reireghia na Vathe ke Tabu duagna nigna na komi mane agutu kena vano mena hatira mai mara na vetula. Kari imarea kena boi vangesora eigna kena mataghu-nira na mavitu. Eigna imarea kena ghaghana gi kedana vangesora, na mavitu kedana piri vathehera.

²⁷ Gi imarea kena hatira mai mara na vetula naghodia mara na Kansol. Na pukuni naghoi pris ke velera,

²⁸ “Ighami kiti veleghamu ghohi, oti saghoi velepuhira na mavitu eigna na mane iangeni. Kari ighamu koti velepuhira sethe na tinoni i Jerusalem eigna a Jisas, moti magnahaghinia na toroghamigna eigna na theheagna imanea.”

²⁹ Pita mi mara na vetula kena haghore tughu vaghagna iaani, “Ighami kitida leghua a God vamua, boi na komi tinoni.

³⁰ Ighamu koti tupipuhia a Jisas kori ghaibabala moti vathehea. Keana nidia na God ara hutuda ke vasokara tabirua kori thehe.

³¹ A God ke vahaihadia me vasopoua kori madothogna eigna keda vunaghi pungusighita me vamamaluhaghita. Imanea ke eia iaani bali

hathera mara Israel eigna kedana tughua na havidia ke koakoa. Gi kedana tughua na puhidia, a God keda talutavogha na komi paluhadia.

³² Ighami kiti titionoa na komi fata iraani tadia na komi tinoni ma na Tarunga ke Tabu ke tateli vanira na komi fata iraani ke tutuni. A God ke hea na Tarunga ke Tabu itadia arahai kena leghua.”

³³ Kori vido Mara na Kansol kena rongovia iaani, imarea kena dikatadia puala mena mag-nahaghinia kedana vathehera mara na vetula.

³⁴ Kari sikei itadia Mara na Kansol, na ahagna a Gamaliel, ke sokara hadi me velera eigna kedana hatira au i kosi mara na vetula bali pitu sina vido. Imanea na Farise* ma na mane velepuhigna na vetula. Na komi tinoni gougovu kena ghaghana bohea imanea.

³⁵ Gamaliel ke velera mara na Kansol vaghagna iaani, “Mara i Israel, oti toatogha toetoke eigna na hava koti magnahaghinia na eiagna vanira mara iraani.

³⁶ Ighamu koti adoa ghohi, tagna kekeha vinogha ke atu, sina mane na ahagna a Teudas ke velea imanea ghehegna sina mane nagho. Me vaghagna vati na hathangatu mane kena leghua. Kari leghugna mara i Rom kena vathe-hea imanea, vati na hathangatu mane kena leghua kena soparaka kilili ma na nigna na boo ke govu.

³⁷ Leghugna iangeni, kori maghavugna na gaumane i Rom kena risoa na ahadia na komi tinoni gougovu, a Jiudas, sina manegna i Galili

* 5:34 “Farise” Reghia kori Diksonari

ke mai. Sethe na tinoni kena leghua imanea kari mara i Rom kena vathehea mua. Ma na komi tinoni kena leghua kena soparaka kilili.

³⁸ Na hava ku veleghamu ikeagaieni ke vaghagna iaani: Oti saghoi eia sa fata itadia mara iraani moti lubatira me kena mamaluha. Gi na komi fata kena eia keda leghua vamua na ghaghanadia, nidia na boo keda boi haugna me govu!

³⁹ Kari gi na komi fata iraani ke leghua nigna na vanohehe a God, e vahotha puala ighamu kotida vasatora. Toatogha toetoke gi kotida eia sa fata itadia, eigna e boi toke gi ighamu kotida rihu pungusia a God.”

⁴⁰ Mara na Kansol kena ghaghana na komi fata ke velea a Gamaliel ke jino. Imarea kena kilora mai mara na vetula mena velera mara na soldia bali thabuhira. Gi Mara na Kansol kena haghore heta vanira eigna kedana boi titionoa mua eigna a Jisas. Govu, gi ena lubati mamaluhara.

⁴¹ Imarea kena taveti au tadia Mara na Kansol mena totogo puala eigna a God ke lubatira eigna kedana papara eigna kena leghua a Jisas.

⁴² Leuleghu dani imarea kena talu velepuhira na komi tinoni kori Vathe ke Tabu nigna a God mi kori vathedia na komi tinoni. Imarea kena titionoa a Jisas a Vahavi.

6

Imarea kena Vahira e Vitu na Mane bali Haehathe kori Agutu Kiloau

¹ Tagna na komi dani irangeni, kori vido sethe na tinoni kena turughu leghua a Jisas, na

komi tinoni Jiu kena vaututuni kena haghore kori haghore Grik kena dikatadia tadia na komi tinoni Jiu kena vaututuni kena haghore kori haghore Arameik. Imarea kena velea mara kena haghore Arameik kena boi hathe toetokera nidia na vaivine thehe sasani kori vido kena kemulira na komi vanga leuleghu dani.

² Mi mara salaghe rua na mane vetula kena kilora haidu na komi tinoni kena vaututuni gougovu mena velera, "E boi jino gi kitida soto na titionoagna na haghoregna a God miti rugusi eigna na keukemu vanga.

³ Ara kulamami, oti vahira au itamiu e vitu na mane kena ghaghana bohera na komi tinoni. Imarea iraani kedana lubatia na Tarunga ke Tabu eigna keda batura me kedana thaothadogha. Ighami kitida hera na agutu iaani

⁴ eigna kitida tarai miti talu titionoa na haghoregna a God eigna a Jisas."

⁵ Na komi tinoni gougovu kena ghaghana na komi fata iraani kena velea mara na vetula ke toke. Gi ena vahira Stiven (nigna na vaututuni ke heta puala me lubatia na Tarunga ke Tabu eigna keda batua), Filip, Prokorus, Nikano, Timon, Pamenas, ma Nikolas (sina manegna i Antiok ke boi Jiu kari e leghua na komi puhidia mara Jiu).

⁶ Imarea kena hatira vano e vitu na mane tadia mara na vetula, gi ena taboa na uludia mena tarai eidia.

⁷ Na haghoregna a God eigna a Jisas ke rongoragha tadia sethe na meleha. Ma na komi tinoni kena vaututuni i Jerusalem kena ghoi sethe vano. Me sethe na pris kena vaututunia mua na velepuhi eigna a Jisas.

Imarea kena Thotia a Stiven

⁸ God ke vatokea a Stiven me hea na mana bali eia sethe na reghithehe itadia na komi tinoni.

⁹ Kari kekeha tinoni Jiu kori vathe haidu kena kiloagna “Na Vathe Haidu nidia mara Seka kena Mamaluha ghohi” kena turughu sokara pungusia a Stiven. Mara iraani eidia e rua na meleha i Sairin mi Aleksandria, me rua na provins i Kilikia mi Esia. Imarea kena rihu haohaghore duagna a Stiven.

¹⁰ Kari ena boi tangomana na haghore tughuagna, eigna na Tarunga ke Tabu ke hathea imanea ma nigna na komi haghore ke thaothadogha puala.

¹¹ Gi imarea kena volira kekeha mane eigna kedana piapilau eigna a Stiven. Imarea kena velea, “Ighami kiti rongovia na mane iaani ke haghore diadikala Moses ma God.”

¹² Na vunegna imarea kena velea iaani, na mavitu gougovu duadia mara puhidia mara Jiu mi mara Velepuhigna na Vetula nigna a Moses kena dikatadia tagna a Stiven. Imarea kena thotia mena hati vanoa tadia Mara na Kansol.

¹³ Gi marea kena hatira mai kekeha tinoni bali piapilau eigna imanea. Imarea kena velea, “Na mane iaani ke haghore diadikala hahalia na Vathe ke Tabu nigna a God ma na komi vetula nigna a Moses.

¹⁴ Ighami iti rongovia imanea ke velera na komi tinoni a Jisas gna i Nasaret keda reo horua na Vathe ke Tabu me tughura nida na komi puhi ke heghita a Moses.”

¹⁵ Gi mara gougovu kori Kansol kena buta heta

vano tagna Stiven mena reghia na dodorogna imanea, turughu kori langeгна me horu kori luagna, ke vaghana na dodorogna na enjel.

7

Nigna na Titiono a Stiven ke Tatelia ke Ghaghana Bohea a God ma Moses

¹ Na pukuni naghoi pris ke huatia a Stiven, “Ehava? E tutuni ighoe ko haghore diadikala a God ma Moses ma na Vathe ke Tabu nigna a God?”

² Gi a Stiven ke velea, “Mara puhi ma ara kulagu, rorongu mai itagua. A God ke thaba haluhadi ke tate vania a hutuda Ebrahim kori vido imanea ke mono i Mesopotamia, gi e vano mono i Haran.

³ A God ke veleagna, ‘Taveti au kori melehamu mi tadia ara vikemu mo vano kori na meleha inau kuda tuhu vanigho.’

⁴ Ma Ebrahim ke taveti au i Kaldea me vano mono i Haran me ghieghilei thehe a tamagna. Gi a God ke hatia maia a Ebrahim eeri, kori meleha ighita kati mono itagna ikeagaieni.

⁵ Kori vido iangeni, a God ke boi hea a Ebrahim sa vidoi thepa eeni, teo sikei ghathi vidogna. Keana a God ke taluhaghorea gi keda hea na meleha iaani vania Ebrahim ma arahai kedana havi mai kori vikeгна. Toke a Ebrahim ke boi mono sa datheгна kori vido iangeni, a God ke taluhaghorea iaani vania imanea.

⁶ Kari a God ke velea mua iaani, ‘Arahai kedana havi mai kori vikemu kedana mono tagna sina meleha hutu nidia na komi tinoni tavogha. Na komi tinoni ngengeni kedana

vasekara me kedana vaparara koragna e vati na hathangatu vinogha.

⁷ Kari na komi tinoni kedana vasekara ara vikemu, inau kuda vaparara. Leghugna iangeni imarea kedana taveti au kori meleha hutu iangeni mena mai maimanihihiu eeri.'

⁸ Gi a God ke velea Ebrahim eigna keda sogivaughithathara na komi gari mane, iaani na vaughithathagna na taluhaghore a God ke hea Ebrahim. Na vunegna iangeni, a Ebrahim ke sogivaughithatha a Aisak e alu na dani leghugna ke havi mai. Ma Aisak ke sogivaughithatha Jakob, a dathegna. Ma Jakob ke sogivaughithathara e salaghe rua na dathegna mane. Imarea iraani e salaghe rua ara hutuda.

⁹ "Ara dathegna mane a Jakob kena tahotha puala tagna a Josep, a tahidia. Mena salemua vano a itadia kekeha tinoni mi marea kena hati vano a Ijip eigna keda nigna na tinoni seka sina mane ngengeni. Keana a God ke mono duagna,

¹⁰ me hati mamaluha tagna na komi vahotha ke pada. Na king gna i Ijip, ke ghaghana bohea a Josep eigna na thaothadogha ke hea a God ke hutu puala. Ma na king ke hea na mana a Josep eigna keda vunaghi pungusira na komi tinonidia i Ijip me reireghira nigna na komi fata gougovu.

¹¹ "Kori vido iangeni na maghavu ke teo vanga ke kathera na komi meleha gougovu i Ijip mi Kenan. Na komi tinoni gougovu kena papara puala ma ara dathegna a Jakob, ara hutuda, kena boi tangomana na padagna sa vanga.

¹² Kori vido Jakob ke rongovia na vanga ke mono i Ijip, imanea ke vetulara ara hutuda

ngengeni. Iangeni na turughugna na vanodia i Ijip.

¹³ Kori varuai vanodia, a Josep ke velera ara toghagna imanea a pukuni tahidia. Kori vido iangeni na komi tinoni kena titiono vania na king gna i Ijip eigna na vikeгна a Josep.

¹⁴ Gi a Josep ke vetula vanoа na haghore tagna a Jakob, a tamagna, mara vikeгна gougovu eigna kedana mai i Ijip. Ma na haidudia, e vitu hangavulu lima na tinoni.

¹⁵ Gi a Jakob ke vano mono i Ijip. Mi imanea duagna ara datheгна mane gougovu kena thehe ngengeni.

¹⁶ Sethe na vinogha leghugna iangeni, kori vido mara i Israel kena taveti au i Ijip, imarea kena hatira na huludia mena vano gilura i Sekem, kori na luma ke volia a Ebrahim tadia ara datheгна mane a Hemo.

¹⁷ “Kori vido na maghavu a God keda eia na hava ke taluhaghorea vania Ebrahim ke gharani mai ghohi, na nida na komi tinoni ighita mara Israel kena mono i Ijip ke sethe puala.

¹⁸ Gi sina king tavogha ke vunaghi pungusia Ijip. Imanea ke boi adoa a Josep ma na komi fata ke eia i hau.

¹⁹ Imanea ke pilaunira ara hutuda me vaparara puala. Imanea ke hurura eigna kedana sonira kori bea na komi meomeo mane.

²⁰ “Kori vido iangeni a Moses ke havi mai. Imanea na gari meomeo ke ulaghagna puala. A idogna ma tamagna koro reireghia kori vathedia nabagna e tolu na vula.

21 Kori vido koro boi tangomana rodia na poloagna, iroira koro boa aua i kosi, ma a dathegna vaivine na king ke pada me kalitia vaghagna a pukuni dathegna.

22 Mara i Ijip kena velepuhia imanea na komi fata kena thaothadoghagna. Imanea na mane thaothadogha kori haghore ma na komi fata ke eia ke toke puala.

23 “Sina dani, kori vido a Moses ke rua tutughu kasa na vinoghagna, imanea ke magnahaghinia keda reghira nigna na komi tinoni, mara i Israel.

24 Kori vido ke vano, imanea ke reghia sina manegna Ijip ke tupi diadikala sina manegna Israel. Gi a Moses ke hathea na manegna Israel me tughu tabirua na hahi ke eia na manegna Ijip me vathehea.

25 A Moses ke toatogha nigna na komi tinoni kedana adoa a God ke vahia imanea eigna keda vamamaluhara, keana imarea kena boi thaothadoghagna.

26 “Sina dani leghugna iangeni a Moses ke reghira e rua na manegna Israel koro rihu. Imanea ke hatia na hetagna eigna keda vasotora me velera, ‘Romara! Roghamu eimiu i Israel vamua. Ehava gi oro rihu?’

27 “Keana na mane ke turughua na rihu ke hovu aua a Moses me veleagna, ‘Ahai ke velegho ighoe vaghagna na vunaghi bali fateghami na?’

28 Ehava? O haga vatheheu vaghagna ko vathehea sina manegna i Ijip ignotha?’

29 Leghugna ke rongovia na haghore iaani, a Moses ke ghogho au i Ijip me vano mono i

Midian. Kori vido ke mono ngengeni a Moses ke taulaghi me havi e rua na dathegna mane.

³⁰ “Leghugna e rua tutughu na vinogha, sina enjel ke tate vania a Moses kori vido ke mono kori meleha ke gou hilighagna na suasupa i Sinai. Na enjel ke tate mai kori na ghai iso ke beubethu.

³¹ Moses ke reghia na ghai ke beubethu me vere nigna puala. Me huju vano itagna eigna keda regghi tokea. Gi a Lod God ke velea,

³² ‘Inau nidia a God ara hutumu, a God nidia Ebrahim, Aisak, ma Jekob.’ Moses ke mataghugna puala me aiariri. Imanea ke mataghu nigna na doroviagna na ghai iso ke beubethu.

³³ Gi a God ke veleagna, ‘O hatia aua nimua na sadol kori naemu, eigna ighoe ko sokara kori thepa ke tabu.

³⁴ Inau ku reghia ghohi mara Ijip kena va-parara puala nigua na komi tinoni mu rongovia nidia na tangi. Na vunegna iangeni, inau ku horu mai bali vamamaluhara. Ikeagaieni inau kuda vetulagho tabiru i Ijip.’ ”

³⁵ Gi a Stiven ke velea mua, “A God ke vetula tabirua i Ijip a Moses, iangeni na mane na komi tinonidia i Israel kena siriuhaghinia i hau, kori vido kena velea, ‘Ahai ke velegho ighoe vaghagna na vunaghi bali fateghami na?’ Kari a God ke vetula imanea eigna keda vunaghi pungusira me vamamaluhara. Ma na enjel ke tate vania a Moses kori na ghai iso, imanea ke hathea a Moses kori eiagna.

³⁶ Ma Moses ke batura au mara Israel i Ijip. Imanea ke eia na komi reghithehe ke sethe i Ijip,

kori Tahī ke Mela, mi kori meleha ke gou koragna e rua tutughu na vinogha.

³⁷ “Iaani a Moses, na mane ke velera mara Israel, ‘A God keda vahi aua sikei profet vaghagu inau itadia nimiu na komi tinoni.’

³⁸ Ma Moses ke mono duadia ara hutuda kori vido kena mono kori meleha ke gou. Imanea ke titionoā tadia ara hutuda na komi fata ke titiono vania na enjel kori suasupa Sainai. A God ke kidi titionoā tagna a Moses na komi haghore i havi. Gi a Moses ke heghita ighita.

³⁹ “Keana ara hutuda kena bosī sasaa na leghuagna a Moses mena magnahaghinia kedana tabiru i Ijip.

⁴⁰ Kori vido a Moses ke talu mono mua kori suasupa, imarea kena veleagna a Eron, ‘O agutu vanighami kekeha ngunguju bali batughita! Moses ke batughita au i Ijip, kari iti boi adoa na hava ke pada imanea.’

⁴¹ Kori vido iangeni imarea kena agutua na ngunguju ke vaghagna na kau mena havughaghi itagna. Mi marea kena eia na vangahaidu hutu bali totogo tagna na ngunguju kena agutua ghehedīa.

⁴² Na vunegna iangeni a God ke taveti sanira me lubatira eigna kedana maimanīhihia na aho, na vula ma na komi vaitughu. Iaani ke mono tagna na komi Rioriso ke Tabu kena risoa mara na profet:

‘Ighamu na komi tinonīdia Israel, koragna e
 rua tutughu na vinogha ighamu kotī mono
 kori meleha ke gou,
 ighamu kotī boi havughaghi tagua inau.

43 Teo. Ighamu koti oha duamiu na vathe tapole ke tabu ke mono na ghod Molek* ikoragna, moti hatia mua na ngungujugna na ghod vaitughu, Refan†.

Ighamu koti agutua na komi ngunguju iraani eigna kotida maimanihihira.

Na vunegna iangeni, inau kuda vetulaghamu vano tagna ke hau sethevugna vano i Babilon.' "

44 Stiven ke vlea mua, "Kori vido ara hutuda kena mono kori na meleha ke gou, imarea kena hulungia na vathe tapole ke tabu kena maimanihihia a God ikoragna. A God ke veleagna a Moses eigna keda agutua na vathe tapole iangeni, mi marea kena agutua leghuagna na totoghalegna a God ke tatelia vania a Moses.

45 Leghugna iangeni, kori vido a Josua ke batura, ara hutuda kena hatia na vidoi thepa a God ke gigi aura na komi tinoni itagna. Kori vido kena vano kori meleha iangeni, imarea kena talu hatia duadia mua na vathe tapole ke hera ara hutudia. Kori na vathe tapole iangeni ara hutuda kena maimanihihia a God me ghieghilei jufu mai na maghavugna a King Deved.

46 Deved ke vatotogo a God me kaea eigna keda agutua na Vathe ke Tabu vania imanea, na God nigna a Jakob.

47 Kari a Solomon, a dathegna a Deved, ke agutua na Vathe ke Tabu vania a God.

* **7:43** "Molek" Molek na vaitughu kati kiloagna a Vinas. Maradia e rua na meleha i Kenan mi Fonisia kena maimanihihia.

† **7:43** "Refan" Refan na vaitughu kati kiloagna a Satun. Mara i Ijip kena maimanihihia.

48 “Keana a God ke haluhadi puala me boi mono koragna na komi vathe kena agutua na komi tinoni. Sina profet ke risoa na komi haghore iraani a God ke velea,

49 ‘I popo na pukuni sapegu, mi thepa na bali tatapagna na naegu. Na thagi vathe ke hava kotida agutu vaniu na? E vahothonahaghinighamu na agutuagna sa vido bali mamatho nigua itagna.

50 Eigna inau ku agutua na komi fata gougovu.’

51 Stiven ke talu titiono mua me velera, “Pono puala na ulumiu! Na hehemiu ke vaghagna na komi tinoni bongihehe moti boi magnahaghinia na leghuagna na haghoregna God. Ighamu koti sokara pungusia hahali na Tarunga ke Tabu vaghagna vamua kena eia ara hutumiu i hau.

52 Ehava? E mono sikei profet i hau ara hutumiu kena boi vapara? Imarea kena vathehera na komi profet kena titiono eigna na maigna sina tinoni ke pukuni jino kori matagna a God. Imanea a Vahavi koti peroa moti vathehea.

53 Toke ighamu kotida hatia ghohi na komi vetula nigna God tadia na komi enjel, ighamu koti boi leghua vamua!”

Imarea kena Piri Vathehea a Stiven

54 Kori vido mara kena nagho tadia mara Jiu kena rongovia nigna na titiono a Stiven, imarea kena dikatadia puala mena gigiria na keidia.

55 Keana na Tarunga ke Tabu ke vonungia a Stiven. Imanea ke tada hadi i popo me reghia na siladagna God, me reghia mua a Jisas ke sokara kori madothogna.

⁵⁶ Stiven ke veleragna, “Inau ku reghia na hughuta i popo ke hangavi ma na Dathei Tinoni‡ ke sokara kori madothogna a God!”

⁵⁷ Kori vido iangeni imarea kena ponotia na kulidia kori limadia mena ghuu heta. Gi ena raghe vano tagna a Stiven mena thotia.

⁵⁸ Imarea kena sarakia aua kosigna na meleha i Jerusalem mena turughu piri vathehea. Mara kena piapilau eigna a Stiven kena aua nidia na oopo mena bora kori naegna sina mane mathangani, na ahagna a Sol.

⁵⁹ Kori vido kena piria, a Stiven ke tarai vaghagna iaani, “Lod Jisas, ko hati atua na tarungagu itamua.”

⁶⁰ Gi e torongaghi tuturu horu kori thepa me ghuu heta, “Lod, o talutavogha na fata ke dika iaani kena eia!” Imanea ke velea iaani gi e thehe.

8

¹⁻² Kori ghaghanagna a Sol, na vatheheagna a Stiven, imarea kena eia na fata ke toke. Leghugna kena vathehea a Stiven, kekeha mane kena maimanihihia a God kena hatia na tonogna mena vano gilua. Imarea kena tangi heta eigna imanea.

A Sol ke Vaparara na komi Tinoni Kiloau

Turughu kori dani ke thehe a Stiven, mara puhidia mara Jiu kena turughu vaparara puala na komi tinoni kiloau i Jerusalem. Imarea gougovu kena ghogho vano tadia na komi meleha tadia e rua na provins i Jiudea mi

‡ **7:56** “Dathei Tinoni” Reghia kori Diksonari

Samaria. Mara na vetula vamua kena talu mono i Jerusalem.

³ Ma Sol ke turughu vadiadikalara na komi tinoni kiloau. Imanea ke haghe tadia na komi vathe me sarakira au na komi mane ma na vaivine kena vaututuni me bora haghe kori vathe tatari.

A Filip ke Titiono na Rorongo ke Toke kori Provins i Samaria

⁴ Na komi tinoni kena vaututuni kena ghogho sania i Jerusalem kena titiono na Rorongo ke Toke eigna a Jisas tadia na komi meleha kena vano.

⁵ Filip ke vano tagna sina meleha koragna na provins i Samaria me titiono vanira na komi tinoni eigna a Vahavi.

⁶ Kori vido kena reghia na komi reghithehe ke eia a Filip, imarea kena vaovarongo toetoke tagna na hava ke titiono imanea.

⁷ Filip ke gigi aura na komi tidatho itadia na komi tinoni ke sethe, ma na komi tidatho kena ghuu heta kori vido kena taveti au itadia. Ma Filip ke vatoke tabirura na komi tinoni ke lae na tonodia ba thehe na naedia.

⁸ Na komi tinoni gougovu kori meleha iangeni kena togotu puala eigna na komi fata iraani.

⁹ Kori meleha iangeni sina mane ke mono, na ahagna a Saimon. Kori vido ke boi vano mua a Filip ngengeni, a Saimon ke eia na komi thagi tiatidatho ma na komi tinonidia i Samaria kene vere nidia puala itagna. Mi manea ke velera na komi tinoni imanea sina mane ke nagho.

10 Ma na komi tinoni gougovu kori meleha iangeni, turughu tadia mara kena kuma me jufu tadia mara kena padarongo, kena vaovarongo itagna mena velea na mana nigna a God ke mono itagna. Imarea kena kiloagna “Na Mana Hutu.”

11 Na komi tinoni kena vaovarongo itagna na vunegna e hau puala ghohi imanea ke eia na komi thagi tiatidatho irangeni.

12 Kori vido a Filip ke titionoa na Rorongo ke Toke eigna a Lod Jisas Kraiss ma na havi ke vunaghi pungusia a God, sethe na mane ma na vaivine kena voututuni mena siuvitabu.

13 Gi a Saimon ke voututuni mua me siuvitabu. Leghugna iangeni imanea ke mono duagna Filip hahali me vere nigna puala tagna na komi reghithehe ke eia imanea.

14 Kori vido kena rongovia sethe na tinoni i Samaria kena voututunia na rorongogna a Lod, mara na vetula kena mono i Jerusalem kena vetulara vano a Pita ma Jon itadia.

15 Kori vido koro jufu vano ngengeni, iromara koro tarai eigna kedana hatia na Tarunga ke Tabu,

16 eigna na Tarunga ke Tabu ke boi horu mai mua itadia. Imarea kena siuvitabu vamua kori ahagna a Lod Jisas.

17 Gi a Pita ma Jon koro tabora na uludia na komi tinoni kena voututuni iraani, mena hatia na Tarunga ke Tabu.

18 Saimon ke reghia na Tarunga ke Tabu ke mai itadia na komi tinoni kori vido mara na vetula kena tabora na uludia. Mi manea ke hati maia na rongo tadia iromara Pita ma Jon

19 me velera, “Oro heu mai na mana iaani eigna kori vido inau kuda tabora na uludia na komi tinoni, imarea kedana hatia na Tarunga ke Tabu.”

20 Kari a Pita ke veleagna, “Na vunegna ighoe ko ghaghana ko tangomana na voliagna na hava a God ke hai hera vamua na komi tinoni, e toke gi a God keda diadikalagho duagna nimua na rongo!

21 Ighoe boi tangomana koda mono duamami kori nimami na agutu kiti ei vania a God, eigna na ghaghanamu ke boi jino kori matagna God.

22 O tughua na komi nimua toatogha ke dika, mo tarai kaea a God eigna keda talutavogha na komi nimua toatogha ke dika.

23 Inau ku adoa ighoe ko pukuni tahotha puala ma na komi koakoa ke vunaghi pungusia na havimu.”

24 Saimon ke haghore tughua, “Oro tarai tagna a Lod eigu inau, eigna keda boi katheu na komi fata koro titionoa.”

25 Leghugna a Pita ma Jon koro titionoa na rorongogna a Lod ngengeni, iromara koro turughu taveti tabiru i Jerusalem. Kori vido koro taveti vano, iromara koro vano tadia sethe na meleha i Samaria moro titionoa na Rorongongo ke Toke.

Filip ke Siuvitabua sina Manegna i Itiopia

26 Sina maghavu, na enjel nigina a Lod ke veleagna Filip, “O vano mo leghua na hangana ke turughu i Jerusalem me vano horu i Gasa. Na hangana iangeni ke vano hotaghigna na meleha ke gou.”

²⁷ Ma Filip ke kaikaliti me taveti au. Kori hangana iangeni imanea ke pada sina manegna Itiopif Na mane iangeni, sina mane puhi ke reireghia nigna na rongo a Kandake, na Queen gna i Itiopia. Imanea ke vano ghohi i Jerusalem me maimanihihia a God,

²⁸ mi kori vido iangeni imanea ke taveti tabiru kori melehagna. Imanea ke nohe popogna na sape ke kiaria na hos me ijumia na rioriso ke risoa a profet Aisaia.

²⁹ Ma na Tarunga ke Tabu ke veleagna Filip, “O vano tagna na mane iangeni mo taetaveti ghaghireigna.”

³⁰ A Filip ke raghe vano hilighagna me rongovia imanea ke ijumia na Rioriso ke Tabu ke risoa a profet Aisaia. Gi e huatia, “O thaothadoghagna mua na hava ko ijumia geri?”

³¹ Mi manea ke haghore tughua, “Ehava mu thaothadoghagna keda boi unuhia vaniu sa tinoni na ghaghanagna na?” Gi manea ke kaea a Filip eigna keda hahaghe duagna.

³² Na thevugna na Rioriso ke Tabu ke ijumia imanea iaani:

“Imarea kena hati vanoa imanea vaghagna kena hati vanoa na sip bali vathehea.

Vaghagna vamua na dathei sip ke boi tangi kori vido kena utuhia na sesehugna,

imanea ke boi vlea sa haghore.

³³ Imarea kena vamaomamoā ma na komi fata kena eia itagna ke boi jino.

Teo ahai ke tangomana na titionoa ara kukuagna, eigna imanea ke teo sa dathegna kori vido kena vathehea.”

34 Na mane puhi iangeni ke huatia a Filip, “O veleu, a Aisaia ke titionoa imanea ghehegna ba sa tinoni tavogha?”

35 Filip ke kidi unuhia vania na thevugna na Rioriso ke Tabu iaani, gi e titionoa na Rorongo ke Toke eigna a Jisas vania imanea.

36-37 Iromara koro talu taveti vano kori hangana moro mai laba tagna sina bea. Ma na mane puhi iangeni ke velea, “O reghia! Na bea iaani. Na hava ke vasotou gi kuda boi siu vitabu ikeagaieni?”*

38 Mi manea ke veleagna nigna na mane agutu eigna keda vasotoa na hos. Gi oro vano horu kori bea ma a Filip ke siu vitabua.

39 Kori vido koro au sania na bea, na Tarunga ke Tabu nigna a Lod ke hati aua a Filip, ma na mane puhi iangeni ke boi ghoi reghia mua a Filip. Keana imanea ke talu taveti vano kori melehagna me totogo puala.

40 Sa fata vano keari a Filip ke jufu kori meleha i Asotus. Mi manea ke titionoa na Rorongo ke Toke ngengeni, mi tadia na komi meleha gougovu ke labangira me ghiaghilei jufu i Sisaria.

9

A Sol ke Turughu Vaututunia a Jisas

1 Kori vido iangeni a Sol ke talu haghore heta eigna keda vathehera na komi tinoni kena leghua

* **8:36-37** Tadia kekeha rioriso haulaghi kori haghore Grik, 37 na thagi ke mono, ‘Filip ke ania, “Gi ighoe ko vaututuni kori hehemu gougovu, ighoe tangomana koda siu vitabu.” Ma na mane puhi iangeni ke velea, “Hee, inau ku vaututunia a Jisas Kraisa a Dathegna a God.”’

a Lod. Imanea ke vano tagna na pukuni naghoi pris

² me kaea eigna keda risoa kekeha letasi vanira mara kena baubatu tadia na komi vathe haidu nidia mara Jiu kori meleha i Damaskus. Sol ke eia iaani eigna ke magnahaghina keda thotira me hatira vano i Jerusalem na komi mane ma na koi vaivine kena leghua na Hangana ke Tutuni kori meleha iangeni.

³ A Sol duadia kekeha mane kena taetaveti vano mi kori vido ke mai gharania i Damaskus, na raraha ke siasilada puala ke silada horu mai i popo me laema kililivia a Sol.

⁴ Imanea ke sikili horu kori thepa me rongovia na ohai haghore ke veleagna, “Sol, Sol, Ehava gi o vaparau na?”

⁵ Ma Sol ke huatia, “Lod, ahai ighoe na?”

Mi manea ke velea, “Inau a Jisas ko vaparau.

⁶ O sokara hadi mo vano kori na meleha. Sina tinoni ngengeni keda velegho na hava koda eia.”

⁷ Mara gougovu kena taveti duagna a Sol kena vere nidia mena mono bughoro. Imarea kena rongovia na ohai haghore kari ena boi dorovia sa tinoni!

⁸ A Sol ke sokara hadi gi e buta na matagna, kari e boi tangomana na reghiagna sa fata. Imarea kena tangolia na limagna mena batua vanao i Damaskus.

⁹ Koragna e tolu na dani imanea ke doa me boi vanga me boi kou.

¹⁰ Sina mane ke vaututuni, na ahagna Ananias, ke mono i Damaskus. A Lod ke tate vania me velea, “Ananias!”

Imanea ke haghore tughua, “Hee, Lod.”

¹¹ Gi a Lod ke veleagna, “O kaikaliti mo vano kori vathegna Jiudas ke mono kori hangana kena kiloagna ‘na Hangana Jino.’ Mo huatia eigna sina manegna i Tasus, na ahagna Sol. Ikeagaieni imanea ke tarai.

¹² Me dorovia ghohi sina mane kori salingau, na ahagna a Ananaias, ke mai me tangolia eigna keda ghohi reirei.”

¹³ Keana a Ananaias ke veleagna, “Lod, sethe na tinoni kena titiono vaniu eigna na mane iaani ma na komi fata ke dika ke eia itadia nimua na komi tinonidia i Jerusalem.

¹⁴ Ikeagaieni imanea ke mai eeni, ma na mara na naghohi pris kena lubatia eigna keda thotira na komi tinoni gougovu kena vaututunigho i Damaskus.”

¹⁵ Kari a Lod ke veleagna, “O vano! Eigna inau ku vahia a Sol eigna keda agutu vaniu. Imanea keda titiono eigu inau tadia na komi tinoni kena boi Jiu mi tadia na komi king mi tadia na komi tinonidia Israel.

¹⁶ Mi nau kuda vathaothadogha imanea eigna na komi papara hutu keda kathea kori vido imanea keda titiono eigu inau.”

¹⁷ Ma Ananaias ke taveti vano kori vathe ke mono a Sol me haghe. Me tangolia me veleagna, “Tahigu Sol, a Lod Jisas ke vetulau mai itamua. Imanea na mane ke tate vanigho kori hangana. Imanea ke vetulau mai eigna koda ghohi reirei tabiru ma na Tarunga ke Tabu keda haghevigho.”

¹⁸ Kori vido iangeni na fata ke vaghagna na vurugna na igha ke sikili horu kori matagna a

Sol gi e ghoi reirei. Imanea ke sokara hadi me siuvitabu.

¹⁹ Govu, gi e vanga ma na tonogna ke ghoi heta tabiru.

A Sol ke Titiono a Jisas i Damaskus mi Jerusalem

Sol ke mono kekeha dani i Damaskus duadia na komi tinoni kena vaututuni.

²⁰ Kori vido iangeni, imanea ke turughu titiono eigna Jisas tadia na komi vathe haidu nidia mara Jiu. A Sol ke velera a Jisas a pukuni Dathegna God.

²¹ Arahai kena rorongu itagna kena vere nidia puala mena velea, “Na mane iaani na mane ke vaparara na komi tinoni kena vaututunia a Jisas i Jerusalem! Ighami kiti toatogha imanea ke mai eeni bali thotira arahai kena vaututuni me hatira vano tadia mara na naghoi pris.”

²² Kari nigna na titiono a Sol eigna a Jisas ke heta vano mua. Kori vido imanea ke tatelia vanira na komi tinoni Jiu i Damaskus a Jisas a Vahavi, imarea kena boi tangomana na veleagna sa fata bali haghore peoa.

²³ Sethe na dani ke haliu atu, gi mara puhidia mara Jiu kena haidu mena vapuipuhi bali vathehea a Sol.

²⁴ Kori dani ma na bongi imarea kena kaekalera na komi hagetha kori peogna na meleha iangeni. Gi kedana reghia a Sol, imarea kedana vathehea. Keana a Sol ke rongovia na hava kena haga eia itagna.

²⁵ Na vunegna iangeni, tagna sina bongi mara nigna na vaovarongo a Sol kena hatia vano tagna

sina wida kori peogna na meleha, mena uli horua i thepa kori na lapa hutu.

²⁶ Kori vido a Sol ke laba i Jerusalem, imanea ke magnahaghinia keda mono duadia na komi tinoni kena vaututuni. Kari imarea kena mataghunia eigna kena ghaghana imanea ke boi pukuni vaututunia a Jisas.

²⁷ Kari a Banabas ke talangia vanoa tadia mara na vetula me velera a Sol ke reghia a Lod kori na hangana i Damaskus ma a Lod ke haghore vania. Ma Banabas ke velera mua a Sol ke boi mataghu na titionoagna a Jisas i Damaskus.

²⁸ Gi mara na vetula kena vaututunia, ma Sol ke mono duadia hahali. Imanea ke vano ivei mi vei i Jerusalem me boi mataghu na titionoagna a Lod.

²⁹ A Sol ke titiono me rihu haohaghore duadia mara Jiu kena haghorea na haghore Grik, kari imarea kena hiroa na puhi bali vathehea.

³⁰ Kori vido na komi tinoni kena vaututuni kena rongovia iaani, imarea kena talangi vanoa a Sol i Sisaria gi ena vetula vanoa kori melehagna i Tasus.

³¹ Leghugna iangeni, na komi tinoni kiloau tadia e tolu na provins i Jiudea mi Galili mi Samaria kena mono kori soleana. A God ke vaheta nidia na vaututuni me sethe na tinoni mua kena vaututuni. Imarea kena ghaghana bohea a God kori havidia ma na Tarunga ke Tabu ke vaheta na ghaghanadia.

A Pita ke Vatoke Tabirua na Mane ke Lae na Tonogna

³² Pita ke taveti vano tadia na komi meleha ke sethe eigna keda reghira na komi tinoni kena

vaututuni. Me vano jufu tadia na komi tinoni nigna a Lod kena mono i Lida.

³³ Imanea ke pada sina mane ke lae na tonogna ingengeni, na ahagna a Ainiyas. E alu na vinogha ghohi, imanea ke nere vamua kori mathagna.

³⁴ A Pita ke veleagna, “Ainiyas, a Jisas Krai ke vatoke tabirugho! O sokara hadi mo lopo na mathamu.” Kori vido iangeni vamua a Ainiyas ke sokara hadi.

³⁵ Na komi tinoni kena mono i Lida mi Saron kena reghia Ainiyas, me sethe itadia kena vaututunia a Lod.

Pita ke Vahavi Tabirua a Dokas kori Thehe

³⁶ Kori meleha i Jopa ke mono sina vaivine ke vaututuni, na ahagna a Tabita. Na ahagna kori haghore Grik, a Dokas. Iia ke eia hahali na komi fata ke toke me hathera arahai kena kuma.

³⁷ Kori vido a Pita ke mono i Lida, iia ke pada na vahaghi me thehe. Imarea kena kalitia na tonogna bali gilua gi ena hati hadia tagna sina chogho kori vathegna.

³⁸ Na komi tinoni kena vaututuni ngeneni kena rongovia a Pita ke mono i Lida ke gharania i Jopa. Mena vetulara vano e rua na mane bali vano kae huhurua a Pita eigna keda mai saisami.

³⁹ Ma Pita ke vano duadia. Kori vido kena torongaghi mai, imarea kena hatia hadi kori chogho ke mono na tonogna a Dokas. Sethe na vaivine ke thehe ghohi ara taudia kena sokara kililivia Pita mena tangi. Iira kena tatelia itagna na komi oopo ma na komi pohe ke suki vanira a Dokas kori vido ke havi mua.

⁴⁰ Pita ke velera eigna kedana au gougovu kori na chogho iangeni, gi e torongaghi tuturu horu me tarai. Me rei vano kori na tonogna me velea, “Tabita, o sokara hadi!” Iia ke buta hadi me reghia a Pita me nohe hadi.

⁴¹ Pita ke tangolia na limagna me vasokaraghinia gi e kilora mai na komi vaivine ke thehe ghohi ara taudia ma na komi tinoni kena vaututuni. Imanea ke tatelia vanira a Tabita ke havi tabiru ghohi.

⁴² Na komi tinoni gougovu i Jopa kena rongovia na rorongogna na reghithehe iaani, me sethe na tinoni kena vaututunia a Lod.

⁴³ Ma Pita ke mono hau sina vido i Jopa kori vathegna a Saimon, na mane ke agutua kekeha fata kori ghuighuligna na kau.

10

Sina Enjel ke Tate Vania a Konilius

¹ Sina manegna Rom, na ahagna a Konilius, ke mono i Sisaria. Imanea sina vunaghi koragna na boo i soldia kena kiloagna “Na boo gna i Itali.”

² Imanea duadia na komi tinoni kena mono kori vathegna kena boi Jiu, kari ena ghaghana bohea a God. Imanea ke keukemu puala tadia na komi tinoni Jiu kena kuma, me tarai hahali tagna God.

³ Sina dani, nabagna tangi tolu kori hinaota, sina enjel nigna God ke tate vania me veleagna, “Konilius!”

⁴ Imanea ke mataghu me buta vano tagna me velea, “Mane puhi, na hava ko magnahaghinia?”

Ma na Enjel ke veleagna, “A God ke totogo eimu ighoe eigna ighoe ko tarai hahali mo hera na rongo tadia na komi tinoni kena kuma.

⁵ O vetulara vano kekeha mane i Jopa eigna kedana talangia mai sina mane na ahagna a Saimon Pita.

⁶ Imanea ke mono duagna sina mane, ke ahagna mua a Saimon, na mane ke ado agutua kekeha fata kori ghuighuligna na kau. Vathegna imanea ke mono ghaghireigna na tahi.”

⁷ Kori vido ke taveti au na enjel, a Konilius ke kilora mai itagna e rua nigna na mane agutu me sina nigna soldia. Na soldia iaani ke ghaghana bohea a God.

⁸ A Konilius ke titiono vanira na komi fata na enjel ke veleagna, gi e vetulara vano i Jopa.

Pita ke Reghia na Salingau

⁹ Na dani leghugna iangeni, nabagna hotaghi dani, tolu na mane iangeni kena taetaveti kori hangana mena mai gharania i Jopa. Kori vido iangeni, a Pita ke hadi popo i vathe bali tarai.

¹⁰ Imanea ke rofo me haga vanga ghagna. Keana, kori vido kena kalitia na vanga, imanea ke reghia na salingau.

¹¹ Imanea ke reghia na maaloa ke hangavi, me reghia na fata ke vaghagna na pohe hutu kena uli horua kori thepa tagna e vati na kujukugna.

¹² Koragna na pohe hutu iangeni, sethe na thagi fata kaukagu ke mono, ma na komi poli, ma na komi doko, ma na komi thagi manu.

¹³ Gi na ohai haghore ke veleagna, “Pita, o sokara hadi. Vathehera mo ghanira.”

14 Keana a Pita ke velea, “Teo, Lod! Kori havigu doudolu, inau ku boi ghanía sa fata ke lutia nimami na komi vetula ighami mara Jiu.”

15 Ma na ohai haghore ke ghoi velea, “Na vunegna a God ke velea na komi fata iraani e toke vamua bali vanga, o saghoi velea na komi fata iraani e boi toke.”

16 Na titiono iaani ke tolu horu maigna tagna a Pita, gi na pohe hutu ke ghoi tabiru hadi kori maaloa.

Pita ke Vano me Reghia a Konilius

17 Kori vido a Pita ke toatogha eigna na ghaghanagna na salingau ke tate mai itagna, tolu na mane ke vetulara vano a Konilius kena pada ghohi na vathegna a Saimon. Imarea kena sokara kosigna na hagegtha kori peogna na vathe.

18 Gi ena huatia sina tinoni kori vathe, “A Saimon Pita ke mono eeni ba teo?”

19 Kori vido a Pita ke talu hiohiroa mua na ghaghanagna na salingau, na Tarunga ke Tabu ke veleagna, “Tolu na mane kena mai hirogho.

20 O vano horu itadia mo saghoi ghaghana ruarua na vano duadia, eigna inau ku vetulara mai eeni.”

21 Gi a Pita ke horu vano itadia me velera, “Inau na mane koti hirou. Ehava gi oti mai?”

22 Mi tolu mara kotolu veleagna, “A Konilius, na vunaghigna sina boo i soldia, ke vetulaghami mai. Imanea na mane jino me maimanihihia God. Ma na komi tinoni Jiu kena ghaghana bohea puala imanea. Sina enjel nigna a God ke veleagna gi keda kaegho ighoe bali atu kori

vathegna eigna keda rongovia na hava koda velea ighoe.”

²³ Ma Pita ke velera eigna kedana haghe mai kori vathe bali nere kori bongi iangeni. Kori vuvugheigna, imanea mi kekeha tinonigna i Jopa kena voututuni kena taveti duadia tolu na mane irangeni.

²⁴ Sina dani leghugna iangeni, imarea kena jufu i Sisaria. A Konilius ke kilora mai ghohi kori vathegna ara vikegna mara kulagna, mena pitua a Pita.

²⁵ Kori vido a Pita ke jufu vano, a Konilius ke torongaghi tuturu itagna me maimanihihia.

²⁶ Keana a Pita ke vasokaraghinia me veleagna, “O sokara hadi. Inau na tinoni vaghamu ighoe vamua.”

²⁷ Pita ma Konilius koro titiono kori vido koro haghe vano korai vathe tadia na komi tinoni ke kilora mai a Konilius.

²⁸ Gi a Pita ke velera, “Ighamu oti adoa ghohi, e boi jino kori nimami na komi vetula ighami mara Jiu kitida sighora ba mono duadia arahai kena boi Jiu. Keana a God ke tatelia vaniu ghohi e boi toke kuda toatogha kekeha tinoni kena boi naba kuda mono duadia.

²⁹ Iangeni na vunegna inau ku sasaa kuda mai kori vido imarea kena mai mena kaeu. Ikeagaieni inau ku magnahaghinia kuda adoa na vunegna ko kaeu bali mai.”

³⁰ Ma Konilius ke haghore tughua, “Iaani na vatolugna na dani leghugna na dani inau ku tarai kori vathegu kori tangi tolu. Sa fata vano keari, sina mane ke siasilada nigna na poko ke sokara mai i naghogu.

³¹ Me veleu, ‘God ke rongovia nimua na tarai me reghia na haehathe ko eia tadia na komi tinoni kena kuma.

³² Mo vetulara vano kekeha mane i Jopa eigna kedana talangia mai sina mane na ahagna a Saimon Pita. Imanea ke mono duagna sina mane, ke ahagna mua a Saimon, ke agutua kekeha fata kori ghuighuligna na kau. Vathegna imanea ke mono ghaghireigna na tahi.’

³³ Iangeni na vunegna inau ku vetulara atu saisami e tolu na nigua mane agutu, me toke puala ighoe ko mai. Ikeagaieni, ighami gougovu kiti haidu eeni kori matagna a God bali rongovia na komi fata a Lod ke velegho eigna koda titiono itamami.”

Nigna na Titiono a Pita vanira Mara kena boi Jiu

³⁴ Gi Pita ke titiono vanira vaghagna iaani, “Ikeagaieni inau ku thaothadoghagna ghohi, na komi tinoni gougovu ke nanaba vamua kori matagna God.

³⁵ A God ke totogo eidia na komi tinoni gougovu kori maramagna kena ghaghana bohea mena eia na komi fata ke jino.

³⁶ Ighamu koti adoa ghohi na rorongogna a God ke vetula tadia mara i Israel. Iangeni na Rorongo ke Toke ke velea na komi tinoni kedana tangomana na mono kori soleana duagna a God eigna na hava ke eia a Jisas. Ma Jisas ke vunaghi pungusira na komi tinoni gougovu.

³⁷ Moti adoa mua na hava ke tate mai kori provins i Jiudea, turughu kori meleha i Galili

leghugna a Jon ke velera na komi tinoni eigna kedana siuvitabu.

³⁸ Na hava ke tate mai ke vaghagna iaani. A God ke hea Jisas gna Nasaret na Tarunga ke Tabu ma na mana. Govu, gi imanea ke taveti vano tadia sethe na meleha bali eia na komi fata ke toke me vatoke tabirura arahai kena papara saragna na mana nigna a Satan. A Jisas ke tangomana na eiagna iaani eigna a God ke mono duagna.

³⁹ “Ighami mara na vetula gougovu kiti reghia na komi fata gougovu ke eia imanea i Jerusalem mi tadia na komi meleha i Israel. Imarea kena vathehea kori ghaibabala,

⁴⁰ keana kori vatolugna na dani a God ke vasokara tabirua me lubatira kekeha tinoni eigna kedana reghia.

⁴¹ Boi na komi tinoni gougovu kena vaututuni kena reghia, keana ighami mara na vetula vamua ke kidi vahighami a God bali titiono vanira na komi tinoni eigna imanea. Ighami na komi tinoni kiti vanga miti kou duagna a Jisas leghugna ke sokara tabiru kori thehe.

⁴² Ma Jisas ke veleghami eigna kitida titionoa na Rorongo ke Toke tadia na komi tinoni gougovu miti velera imanea na mane ke vahia a God eigna keda fatera arahai kena havi mua ma arahai kena thehe ghohi.

⁴³ Ma na komi profet gougovu kena risoa eigna imanea tadia na komi Rioriso ke Tabu. Imarea kena risoa gi arahai kena vaututunia a Vahavi, a God keda talutavogha na komi paluhadia eigna na hava keda eia a Vahavi.”

Na Tarunga ke Tabu ke Haghevira na Mara kena boi Jiu

⁴⁴ Kori vido a Pita ke talu haohaghore mua, na Tarunga ke Tabu ke haghevira na komi tinoni kena rorongonga itagna.

⁴⁵ Na komi tinoni Jiu kena voututuni kena mai duagna Pita kena vere nidia puala eigna God ke hera ghua na Tarunga ke Tabu tadia arahai kena boi Jiu.

⁴⁶ Mara Jiu kena mono ngeneni kena adoa a God ke hera na Tarunga ke Tabu eigna kena rongovira imarea kena haohaghore tadia na komi haghore nidia arahai tavogha mena veletokea God.

Ma Pita ke velera mara Jiu,

⁴⁷ “Na komi tinoni iraani, a God ke hera na Tarunga ke Tabu vaghagna vamua ke heghita ighita. Teo ahai keda vlea e boi jino katida siuvitabura.”

⁴⁸ Gi a Pita ke velera eigna kedana siuvitabu kori ahagna Jisas Krais. Leghugna kena siuvitabu, imarea kena kaea Pita eigna keda mono duadia kekeha dani mua.

11

A Pita ke Titono vanira Mara Kiloau i Jerusalem

¹ Mara na vetula ma na komi tinoni kena voututuni kena mono kori provins i Jiudea kena rongovia mara kena boi Jiu kena voututunia na rorongogna a God eigna a Jisas.

² Pita ke vano i Jerusalem mi kori vido imanea ke jufu vano, kekeha mara Jiu kena vaututuni kena haghore diadikala imanea.

³ Imarea kena veleagna, “E boi jino ighoe ko vano haghe kori vathedia arahai kena boi sogivaughithatha mo vanga duadia!”

⁴ Ma Pita ke titiono vanira na komi fata gougovu ke pada imanea.

⁵ Imanea ke velea, “Inau ku mono kori meleha i Jopa, mi kori vido ku tarai sina dani, inau ku reghia na salingau. Inau ku reghia na maaloa ke hangavi mu reghia na fata ke vaghagna na pohe hutu kena uli horua kori thepa tagna e vati na kujukugna. Na fata iangeni ke horu mai itagua.

⁶ Kori vido ku dodoro koragna na pohe hutu iangeni, inau ku reghia sethe na thagi fata ke kaukagu, ma na komi poli, ma na komi doko, ma na komi thagi manu.

⁷ Gi u rongovia na ohai haghore ke veleu, ‘Sokara hadi Pita. O vathehera mo ghanira!’

⁸ “Keana, inau ku haghore tughua, ‘Teo Lod! Kori havigu doudolu, inau u boi ghania sa fata ke boi lubatighami kori nimami na komi vetula ighami mara Jiu.’

⁹ “Keana na ohai haghore ke velea mua, ‘Na vunegna a God ke velea na komi fata iraani e toke vamua bali vanga, o saghoi velea na komi fata iraani e boi toke.’

¹⁰ Na titiono iaani ke tolu horu maigna itagua, gi na pohe hutu ma na komi fata ikoragna ke ghoi tabiru hadi kori maaloa.

¹¹ “Kori vido vamua iangeni, e tolu na mane kena vetulara mai kalasu i Sisaria kena jufu mai

kori na vathe ku mono itagna.

¹² Ma na Tarunga ke Tabu ke veleu eigna kuda boi ghaghana ruarua na vano duadia. Ono na mane iraani kena vaututuni kena taetaveti duagu, miti vano duadia tolumara kori vathegna a Konilius i Sisaria.

¹³ Ma Konilius ke titiono vanighami sina enjel ke tate vania me veleagna, 'O vetulara vano kekeha mane i Jopa eigna kedana talangia mai sina mane na ahagna Saimon Pita.

¹⁴ Imanea keda titiono vanigho na rorongo keda vahavigho ighoe duamu na komi tinoni kena mono kori vathemu.'

¹⁵ "Boi hau leghugna ku turughu titiono vanira, na Tarunga ke Tabu ke haghevira vaghagna vamua ke haghevighita i hau.

¹⁶ Gi u togha tabirua na hava ke veleghita nida a Lod Jisas, 'A Jon ke siuvitabura na komi tinoni kori bea, keana ighamu kotida siuvitabu kori Tarunga ke Tabu.'

¹⁷ Na vunegna a God ke hera na Tarunga ke Tabu vaghagna vamua ke heghita kori vido kati vaututunia a Lod Jisas Kraiss, e boi jino gi kuda sokara pungusia nigna na vanohehe a God."

¹⁸ Kori vido mara Jiu kena vaututuni kena rongovia na titiono ke eia a Pita, imarea kena boi haghore diadikala mua, kari ena veletoke vamua a God. Imarea kena velea, "Ikeagaieni, a God ke lubatira arahai kena boi Jiu eigna kedana tughua na havidia ke koakoa bali hatia na havi ke teo na govugna."

Mara i Antiok kena Rongovia na Rorongo ke Toke

¹⁹ Sethe na tinoni kena vaututuni kena ghogho sania i Jerusalem kori vido na komi tinoni ngengeni kena vaparara leghugna na theheagna a Stiven. Kekeha itadia kena vano jufu kori provins i Fonisia, na moumolu i Saiprus, ma na meleha Antiok kori provins i Siria. Imarea kena titionoa na Rorongo ke Toke, kari tadia arahai kena Jiu vanua.

²⁰ Keana kekeha mara kena vaututuni kori moumolu i Saiprus ma na meleha i Sairin kena vano kori meleha i Antiok mena titionoa na Rorongo ke Toke eigna a Lod Jisas tadia arahai kena boi Jiu.

²¹ Na mana nigna God ke mono itadia, me sethe na tinoni kena vaututuni mena turughu leghua a Lod.

²² Na komi tinoni kiloau i Jerusalem kena rongovia na rorongo iaani, mena vetula vano a Banabas i Antiok.

²³ Imanea ke totogogna puala kori vido ke torongaghi vano i Antiok me reghia na hava a God ke ei vanira na komi tinoni kena vaututuni ngengeni eigna ke dothovira. Imanea ke vaheta na ghaghanadia eigna kedana leghua a Lod kori hetadia gougovu.

²⁴ Me sethe na tinoni i Antiok kena vautunia a God eigna Banabas na mane toke, ma nigna na vaututuni ke heta, ma na Tarunga ke Tabu ke vonungia.

²⁵ Gi a Banabas ke taveti au i Antiok me vano hiroa a Pol i Tasas.

²⁶ Kori vido ke vano pada, imanea ke hati tabirua maia i Antiok, moro mono duadia na komi tinoni kiloau ngengeni. Sina vinogha

doudolu koro mono ngengeni me sethe na tinoni koro velepuhira. Antiok na meleha na komi tinoni kena kidi kiloragna arahai kena vaututuni, “Na komi tinoni nigna a Krai.”

²⁷ Kori vido iangeni kekeha profet kena vaututuni kena turughu mai i Jerusalem mena vano i Antiok.

²⁸ Sikei itadia, na ahagna Agabus. Kori nigna mana na Tarunga ke Tabu, imanea ke titiono au na maghavugna na teo vanga keda padara na komi meleha gougovu ke vunaghi pungusira mara i Rom. (Iaani ke tate mai kori vido a Klodius na King gna i Rom.*)

²⁹ Ma na komi tinoni kena vaututuni i Antiok kena toatogha kedana eia sa haehathe tadia mara kena vaututuni i Jiudea. Imarea gougovu kena kalitia na rongo leghuagna e ngiha na rongo kena tonogna.

³⁰ Gi ena hera Banabas ma Sol nidia na dotho eigna koroda hatia vano itadia mara kena baubatu kori kiloau i Jerusalem.

12

King Herod Agripa ke Vaparara Mara Kiloau

¹ Kori vido iangeni, a King Herod Agripa ke vaparara kekeha tinoni kiloau.

² Imanea ke velera mara na soldia eigna kedana vihukia na luagna a Jemes, a tahigna a Jon.

³ Kori vido a Herod ke reghira mara puhidia mara Jiu kena magnahaghinia na hava ke eia,

* **11:28** “King gna i Rom” Reghia kori Diksonari

imanea ke thotia a Pita. Imanea ke eia iaani kori vido mara Jiu kena eia na Laulahugna na Bred ke Teo sa Isi Ikoragna.*

⁴ Imarea kena boa kori vathe tatari me vati na boo i soldia kena kaekalea. E vati na soldia kena mono itagna sina boo. Herod ke toatogha keda fatea a Pita naghodia mara Jiu leghugna na Laulahugna na Thovoliungi.†

⁵ Kori vido ke mono a Pita korai vathe tatari, na komi tinoni kiloau kena tarai heta tagna God eigna imanea.

God ke Vetula na Enjel bali Vamamaluha a Pita

⁶ Kori bongi gi e jufu mai na dani a Herod keda fatea imanea, a Pita ke nere hotaghidia e rua na soldia. Rua na sen koro taria kori limagna a Pita gi oro taria kori limadia. Kekeha soldia mua kena kaekalea na hagethagna na vathe tatari.

⁷ Sa fata vano keari, sina enjel nigna a Lod ke tate mai ma na laema ke raraha kori vido ke mono a Pita. Na enjel ke chokua kori sokugna me raraia. Imanea ke veleagna, “O saisami mo sokara hadi!” Kori vido vamua iangeni, e rua na sen ke sikili horu kori limagna a Pita.

* **12:3** “Na Laulahugna na Bred ke Teo na Isi Koragna” Tagna na laulahu iaani, mara Jiu kena togha tabiru na dani Moses ke batura au i Ijip ara hutudia. Kori vido iangeni, imarea kena kukia na bred ke teo na isi koragna eigna kedana taveti au saisami.

† **12:4** “Na Laulahugna na Thovoliungi” Tagna na laulahu iaani, mara Jiu kena togha tabiru na bongi na enjel nigna a God ke thovoliungira mara Israel kena havula na ghaughabuagna na dathe i sip kori hagethagna na komi vathedia me vathehera na komi gari mane ke havi nagho tadia mara Ijip.

⁸ Gi na enjel ke veleagna, “O vahaghea nimua na poko ma na sadol.” Pita ke eia iangeni gi na enjel ke velea mua, “O vahaghea nimua na oopo mo leghuu inau.”

⁹ Pita ke leghua na enjel, keana a Pita ke toatogha ke maumaturungita vamua me boi adoa na komi fata ke eia na enjel ke pukuni tutuni.

¹⁰ Iromara koro taetaveti liungia ghohi e rua na boo i soldia moro mai kori hagetha ke aian kori naghogna na peogna na vathe tatari. Ma na hagetha iangeni ke hangavi ghehegna moro taveti au i kosi. Iromara koro taetaveti vano sina ghati vido iso kori hangana, gi na enjel ke saisami taveti sania.

¹¹ Kori vido iangeni a Pita ke thaothadoghagna na hava ke tate mai me velea, “Ikeagaieni inau ku pukuni adoa a Lod ke vetula nigna na enjel bali vahaviu tagna Herod ma na komi fata kena haga eia itagua mara puhidia mara Jiu.”

¹² Kori vido a Pita ke thaothadoghagna a God ke vamaumaluha, imanea ke vano kori vathegna a Meri, idogna a Jon Mak. Sethe na tinoni kena vaututuni kena haidu ngengeni mena tarai.

¹³ A Pita ke kiokido kori hagethagna na peogna na vathe, ma na vaivine mathangani ke agutu kori vathe iangeni, na ahagna a Roda, ke mai bali hangavia na hagetha.

¹⁴ Keana kori vido ke rongovia na haghoregna a Pita, iia ke totogo nigna puala me havaghinia na hangaviagna na hagetha. Iia ke ghoi raghe tabiru korai vathe me velea, “Pita ke sokara kori hagethagna na peo!”

15 Keana imarea kena boi vaututunia mena veleagna, "O mee!" Keana na vunegna iia ke talu hetaghagna, imarea kena velea, "Da na enjel bali reireghia a Pita‡ ke mai."

16 Pita ke talu kiokido mua mena ghieghilei hangavia na hagetha vania. Kori vido kena reghia, imarea kena vere nidia puala.

17 Gi Pita ke tuhu hadia na limagna eigna kedana bughoro, me velera na hava ke eia a Lod kori hati auagna kori vathe tatari. Imanea ke velera eigna kedana titionoa na fata iaani tagna Jemes ma na komi tinoni kena vaututuni. Gi a Pita ke taveti au me vano tagna na meleha ke tavogha.

18 Kori vevugheigna hadi, mara na soldia kori vathe tatari kena hahi hehedia puala eigna na hava ke pada a Pita.

19 Herod ke velera komi nigna na soldia eigna kedana hiroa a Pita kari ena boi pada. Imanea ke huatira na komi soldia kena kaekalea a Pita, gi e velera kekeha soldia tavogha eigna kedana hatira vano bali vathehera. Leghugna iangeni a Herod ke taveti au i Jiudea me vano i Sisaria me mono ngengeni sina vido.

God ke Vatthehea a Herod

20 Herod ke dikatagna puala tadia na komi tinonidia i Taia mi Saidon. Na vunegna ghadia na vanga na komi tinoni iraani ke mai kori

‡ 12:15 "enjel bali reireghia a Pita" God ke hera nigna na komi tinoni na enjel bali reireghira (Psalm 91:11, Matiu 18:10, Hibru 1:14) Mara Jiu kena vaututunia na enjel bali reireghia na tinoni, na dodorogna ke vaghagna na tinoni ke reireghia.

meleha a Herod ke vunaghi pungusia, imarea kena vetulara vano kekeha mane puhi tagna a Herod eigna kedana vajinoa na ririhu varihota ghidia. Keana imarea kena kidi vano tagna Blastus, sina mane puhi ke agutu vania a Herod. Imarea kena kaea imanea eigna keda hathera, mi manea ke hiira.

²¹ Kori dani imanea ke talua bali eia na haidu duadia mara puhidia i Taia mi Saidon, a Herod ke vahaghea nigna na naghoi poko me nohe kori sapegna na king. Gi imanea ke eia na titiono itadia.

²² Na komi tinoni kena rorongongona itagna kena ghuru hadi vaghagna iaani, "Na mane iaani sina ghod, boi na tinoni!"

²³ Kori vido vamua iangeni, sina enjel nigna God ke vavahaghia Herod eigna imanea ke boi velera na komi tinoni eigna kedana maimanihihia a God vamua. Boi hau leghugna iangeni na komi poipoli kena ghaniana me thehe.

²⁴ Na haghoregna a God eigna a Jisas ke rongoragha tadia na komi meleha me sethe na tinoni kena vaututuni.

²⁵ Leghugna a Banabas ma Sol koro hera na komi tinoni kiloau i Jerusalem nidia na rongo dotho mara i Antiok, romara koro tabiru vano i Antiok. Moro hatia a Jon Mak duadia.

13

Mara Kiloau i Antiok kena Vahira a Banabas ma Sol

¹ Kekeha profet mi kekeha tinoni velepuhi kena mono tadia na komi tinoni kiloau i Antiok. Kekeha itadia a Banabas, Saimon, (kena kiloagna

na mane jongo), Lusius (eigna Sairin), Sol, ma Manain (imanea ke hutu hadi duagna a King Herod Antipas kori vathegna).

² Sina dani, kori vido mara iraani kena tarai mena sota kori vanga, na Tarunga ke Tabu ke velera, “Oti vahira a Banabas ma Sol bali eia na agutu ku vahira koroda eia.”

³ Kori vido kena vagovua na tarai ma na sota, imarea kena taofira a Banabas ma Sol, gi ena vetulara au.

Banabas ma Sol koro Vano kori Moumolu i Saiprus

⁴ Leghugna na Tarunga ke Tabu ke vetulara au Banabas ma Sol, iromara koro taveti vano kori meleha i Selusia. Gi oro hahaghe kori vaka moro vano kori moumolu i Saiprus.

⁵ Kori vido koro torongaghi vano kori meleha i Salamis, iromara koro vano kori vathe haidu nidia mara Jiu moro titionoa na haghoregna a God eigna a Jisas. A Jon Mak ke taveti duadia bali hathera kori agutu.

⁶ Imarea kena taveti vano sethevu i moumolu mena jufungia na meleha i Pafos. Ingengeni iromara koro pada sina mane Jiu, na ahagna a Bajisas. Imanea sina mane ke eia na komi thagi tiatidatho mi manea na profet piapilau.

⁷ Imanea a kulagna a Segius Paolus, sina mane ke thaothadogha puala ke Primia kori moumolu iangeni. Na Primia ke kilora mai a Banabas ma Sol eigna ke magnahaghinia na rongoviagna na haghoregna God eigna a Jisas.

⁸ Kari Bajisas (kena kiloagna Elimas kori haghore Grik) ke sokara pungusira a Banabas ma

Sol eigna ke bosì magnahaghinia a Segius Polas keda vaututunia a Jisas.

⁹ Kori vido iangeni, a Sol, kena kiloagna mua Pol, ke vonungia na Tarunga ke Tabu. Imanea ke rei vano tagna Elimas

¹⁰ me veleagna, “Ighoe a dathegna a Satan! Ighoe ke vonungigho na komi thagi piapilau ma na komi puhimu ke dika mo thevuioka tagna na komi fata ke toke. Ighoe teo koda soto na pilungiagna kililia na komi velepuhi ke tutuni eigna a Lod.

¹¹ Na vunegna iangeni a God keda vaparagho. Ighoe koda doa mo boi tangomana koda reghia na raraghagna na aho tagna kekeha dani.” Kori vido vamua iangeni, vaghagna imanea ke mono koragna na kovesa ke puni me doa na matagna. Imanea ke hai taetaveti memee kilili me hiroa sa tinoni keda tangolia na limagna bali batua.

¹² Kori vido ke reghia na hava ke pada a Elimas, na Primia ke vaututuni eigna ke vere nigna puala tagna na komi velepuhi eigna a Lod.

A Pol ma Banabas koro Mono i Antiok kori Provins i Pisidia

¹³ A Pol ma arahai kena taveti duagna kena hahaghe kori vaka i Pafos mena vano i Pega, sina meleha kori provins i Pamfilia. Ingengeni a Jon Mak ke taveti sanira a Banabas ma Pol me tabiru i Jerusalem.

¹⁴ Romara koro au sania i Pega moro taetaveti vano i Antiok kori provins i Pisidia. Kori Sabat romara koro vano haghe moro nohe kori vathe haidu nidia mara Jiu.

¹⁵ Leghugna kena ijumia na komi vetula nigna Moses ma na komi Rioriso ke Tabu nidia na komi profet, mara kena baubatu kori tarai kena vetula vano sina tinoni itadia romara. Imanea ke velera, “Ara kulamami, gi koroda magnahaghina na velehemigna sa titiono keda hatheghami, mai moro titiono vanighami.”

¹⁶ Gi a Pol ke sokara hadi me tuhu hadia na limagna eigna kedana bughoro na komi tinoni. Gi e velera, “Ighamu mara Israel, mi ghamu mara koti boi Jiu koti maimanihihia God, oti vaovarongo mai itagua!

¹⁷ Nida a God ighita na komi tinonidia Israel ke vahira ara hutuda, me vahetara me vasethera kori vido kena mono i Ijip. Kori nigna na mana ke heta, a God ke batura au kori meleha iangeni.

¹⁸ Toke imarea kena huhughua sethe na maghavu, imanea ke mono duadia kori meleha ke gou koragna e rua tutughu na vinogha.

¹⁹ Gi a God ke vadiadikalara e vitu na vike kena mono i Kenan, me heghita ighita mara Israel na meleha iangeni eigna katida tonogna.

²⁰ Turughu kori maghavu ara hutuda kena vano i Ijip me ghieghilei jufu na maghavu ara dathedia kena mono toke i Kenan, vaghagna e vati na hathangatu me lima hangavulu na vinogha.

“Leghugna iangeni a God ke vahira na koi vunaghi eigna kedana vunaghi pungusira ara hutuda me ghieghilei laba mai na maghavugna a profet Samuel.

²¹ Gi na komi tinoni kena kaea a God eigna keda hera na king, ma God ke hera a Sol,

dathegna a Kis. Imanea na vikegna a Benjamin me vunaghi pungusira mara i Israel e rua tughu na vinogha.

²² Gi a God ke vagovua a Sol me vahia a Deved eigna keda nidia na king. Iaani na hava ke velea God eigna a Deved, 'Inau ku reghia a Deved, dathegna Jesi, sina mane ke pukuni leghua nigua na vanohehe. Imanea keda eia na komi fata gougovu ku magnahaghinia keda eia.'

²³ "I hau a God ke taluhaghorea gi sina mane kori vikegna Deved keda havi mai, mi manea keda vahavira na komi tinonidia Israel. Ma na mane iangeni a Jisas.

²⁴ Gi e turughua nigna na agutu a Jisas, a Jon Siu vitabu ke titionoa tadia na komi tinonidia Israel eigna kedana tughua na havidia ke koakoa mena siu vitabu.

²⁵ Kori vido a Jon ke gharani vagovua ghohi nigna na agutu, imanea ke huatira na mavitu, 'Ehava? Ighamu koti toatogha inau a Vahavi? Inau u boi imanea! Keana imanea keda mai leghugu. Inau ku bosu naba kuda hati aua nigna na sadol.'

²⁶ "Ighamu na vikegna Ebrahim, mi ghamu koti boi Jiu koti ghaghana bohea a God, oti vaovarongo toetoke mai! A God ke vetula maia itada ighita gougovu na rorongogna na puhi imanea ke vamamaluhara na komi tinoni kori koakoa.

²⁷ Na komi tinoni Jiu i Jerusalem ma arahai kena batura kena boi ghithatha a Jisas a Vahavi. Mena boi thaothadoghagna na komi haghore kena risoa mara na profet eigna a Kraisa kena ijumia leuleghu Sabat. Na vunegna iangeni, kori

vido kena fatea a Jisas bali vathehea, imarea kena eia vamua vaghagna mara na profet kena kidi vele aua ghohi i hau.

²⁸ Toke kedana boi pada aua sa fata dika ke eia ke nabagna na vatheheagna, imarea kena kaea a Pailat eigna keda vathehea.

²⁹ Leghugna kena ei govua ghohi tagna a Jisas na komi fata gougovu mara na profet kena risoa eigna na theheagna, kekeha ara kulagna a Jisas kena hati horua na tonogna kori ghaibabala mena boa kori luma.

³⁰ Keana a God ke vahavi tabirua kori thehe!

³¹ Me sethe na maghavu imanea ke tate vanira arahai kena taetaveti duagna turughu i Galili me jufu i Jerusalem. Mi keagaieni imarea kena titiono eigna imanea tadia na komi tinonidia i Israel.

³² "Ikeagaieni roghami a Banabas kuru mai eeni bali titiono a itamiu na Rorongo ke Toke eigna na taluhaghore a God ke velera ara hutuda i hau.

³³ Ma God ke eia vanighita na hava ke taluhaghorea eigna ke vasokara tabirua ghohi a Jisas kori thehe. Vaghagna ke velea na varuai Psalm,

'Ighoe a dathegu,

Ikeagaieni inau ku tateli aua inau a Tamamu.'

³⁴ God ke vahavi tabirua a Jisas kori thehe me teo keda ghoi thehe mua. Iaani na hava ke velea a God,

'Inau kuda vatokeghamu ighamu nigua na komi tinoni

vaghagna ku taluhaghorea bali vatokea a Deved.'

³⁵ Tagna sina Psalm mua a Deved ke velea,

'Ighoe koda boi lubatia na tonogna nimua na
Mane Tabu gi keda boto.'

³⁶ "A Deved ke boi titionoa ghehegna kori na Psalm iangeni, eigna leghugna ke vagovua na agutu a God ke magnahaghinia keda eia kori havigna, Deved ke thehe mi marea kena gilua kori beku nidia ara vikegna ma na tonogna ke boto.

³⁷ Teo, Deved ke titionoa ahai a God ke vahavi tabirua kori thehe. Na tonogna imanea ke boi boto.

³⁸ "Ara kulagu, oti thaothadoghagna na hava ku veleghamu ikeagaieni. A God ke tangomana na talutavoghagna na komi paluhamiu tagna na hava ke eia a Jisas.

³⁹ Na komi vetula nigna a Moses ke boi tangomana na vamamaluhaghamaugna kori koakoa, kari ahai ke vaututunia a Jisas, a God ke vama-maluha kori koakoa.

⁴⁰ Reireghi toke ghamu eigna keda boi fateghamu a God vaghagna ke velea tadia na komi rioriso nidia mara na profet,

⁴¹ 'Rorongo toetoke, ighamu na komi tinoni koti haghore diadikala na hava ku velea.

Oti vere moti thehe,

Eigna inau kuda eia sina fata kori vido koti talu havi mua.

Gi sa tinoni keda titionoa na fata iangeni itamiu, teo kotida vaututunia.' "

⁴² Kori vido a Pol ma Banabas koro turughu taveti au kori vathe haidu, na komi tinoni kena kaera eigna koroda ghoi tabiru mai tagna na Sabat keda mai bali titionoa mua eigna na komi fata iraani.

⁴³ Leghugna na tarai, sethe mara kena Jiu me kena boi Jiu kena ghaghana bohea a God, imarea kena leghura Pol ma Banabas. Romara koro vaheta na ghaghanadia eigna kedana talu leghua na rorongogna a God ke hera eigna ke dothovira.

⁴⁴ Kori vido ke jufu mai na Sabat iangeni, haga mara gougovu kori meleha iangeni kena mai bali rongovia na rorongogna a Lod eigna a Jisas.

⁴⁵ Kori vido mara puhidia mara Jiu kena reghia iaani, imarea kena tahotha puala. Imarea kena vele houhorua a Pol mena haghore pungusia na komi titiono ke titiono.

⁴⁶ Pol ma Banabas koro boi mataghu moro velera, "God ke magnahaghinighami kuruda kidi titiono na Rorongo ke Toke eigna a Jisas itamiu ighamu mara Jiu. Keana ighamu koti bosi magnahaghinia na vaututuniagna. Iaani ke tateli aua gi ighamu koti boi naba na hatiagna na havi ke teo na govugna. Na vunegna iangeni, kori vido kuru mono mua eeni, iroghami kuruda vano vamua tadia mara kena boi Jiu.

⁴⁷ A Lod ke velegami kuruda eia iaani kori vido ke velea,

'Inau ku talugho eigna koda vaghagna na lui tadia mara kena boi Jiu.

Tadia na komi tinoni gougovu kori maramagna ighoe koda titiono na hava ku eia bali vahavira.' "

⁴⁸ Kori vido mara kena boi Jiu kena rongovia iaani, imarea kena totogo puala mena veletokea a God eigna nigna na rorongo. Ma arahai a God ke vahira ghohi eigna kedana hatia na havi ke teo na govugna, imarea kena vaututuni.

⁴⁹ Ma na rorongogna a Lod ke taveti au tadia na komi meleheha ke gharania i Antiok.

⁵⁰ Gi mara puhidia mara Jiu kena vano tadia kekeha auboro kena boi Jiu kena ghaghana bohea a God mi kekeha mara puhidia na meleha iangeni. Imarea kena velera kekeha titiono eigna imarea kedana dikatadia tadia a Pol ma Banabas. Gi ena velera na komi tinoni eigna kedana vaparara mi marea kena pajira au kori meleha iangeni.

⁵¹ Kori vido koro taveti au, iromara koro rasu aua na thepa ke thangu kori naedia bali tatelia vanira a God keda fatera. Gi oro taveti vano kori meleha i Ikonium.

⁵² Na komi tinoni kena vaututuni i Antiok kori provins i Pisidia kena totogo puala ma na Tarunga ke Tabu ke vonungira.

14

Pol ma Banabas koro Mono i Ikonium

¹ Pol ma Banabas koro vano haghe kori vathe haidu nidia mara Jiu i Ikonium, moro titiono ngengeni vaghagna vamua koro titiono ghohi i Antiok. Na vunegna rodia na titiono ke toke puala, sethe mara kena Jiu mi mara kena boi Jiu kena vaututuni.

² Keana mara Jiu kena bosu magnahaghinia kedana vaututunia a Jisas kena vano tadia na komi tinoni kena boi Jiu mena velera na komi titiono eigna kedana dikatadia mena bosu magnahaghinira arahai kena vaututuni.

³ Pol ma Banabas koro mono hau ingengeni. Romara koro vaututunia a Lod keda hathera

moro boi mataghu na titionoagna na rorongogna na dotho nigna a God vanira na komi tinoni. Ma a Lod ke hera na mana eigna koroda eia na komi reghithehe bali tateli aua na hava koro velea ke tutuni.

⁴ Keana na komi tinoni kori meleha iangeni kena thevurua. Kekeha kena thevu itadia mara Jiu mi kekeha kena thevu tadia a Pol ma Banabas.

⁵ Kekeha tinoni kena boi Jiu mi kekeha tinoni Jiu duadia mara kena baubatu itadia, imarea kena vapuipuhi eigna kedana piri vathehera kori ghahira.

⁶⁻⁷ Keana romara koro rongovia na hava kena vapuipuhia moro ghogho vano kori nohi i Likaonia. Gi oro titionoa na Rorongo ke Toke i Listra mi Debe mi tadia na komi meleha ke gharania e rua na meleha iangeni.

Pol ma Banabas koro Mono i Listra

⁸ Kori meleha i Listra, sina mane ke mono ke thehe na naegna kori vido ke havi mai me boi taetaveti kori havigna doudolu.

⁹ Imanea ke vaovarongo tagna a Pol kori vido ke titionoa na Rorongo ke Toke. A Pol ke rei vano tagna me adoa imanea ke vaututunia a God ke tangomana na vatoke tabiruagna.

¹⁰ Gi e haghore heta vano itagna, "O sokara hadi!" Ma na mane iangeni ke saisami sokara hadi me turughu taetaveti kilili.

¹¹ Kori vido na mavitu kena reghia na hava ke eia Pol, imarea kena ghoo heta kori haghore Likaonia vaghagna iaani, "Romara e rua na nida na ghod koro horu mai itada kori toni i tinoni."

¹² Imarea kena kiloagna Banabas “Sus” ma Pol kena kiloagna “Hemes” eigna imanea ke eia na komi titiono.

¹³ Na vathe bali havughaghi vania a Sus ke mono gharania na meleha iangeni. Na prisgna na vathe iangeni ma na mavitu kena magnahaghinia kedana eia na havughaghi bali maimanihira Pol ma Banabas. Mena hatia maia kekeha kau ma na komi falaoa mena mai laba ghohi kori hagetha hutu kori peogna na meleha iangeni.

¹⁴ Kori vido koro rongovia na hava kedana eia na mavitu, romara koro resua rodia na pohe bali tateli aua koro boi magnahaghinia kedana havughaghi vanira. Gi oro raghe vano tadia na komi tinoni moro ghuu vaghagna iaani,

¹⁵ “Ehava gi oti eia iaani? Roghami huju na tinoni, vaghagna ighamu vamua! Roghami kuru mai eeni bali hati maia na Rorongo ke Toke itamiu. Oti saghoi maimanihia na komi ghod kedana boi tangomana na hatheghamugna, kari oti turughu na maimanihihiagna a God ke havi. Imanea ke vavuha na maaloa, na maramagna, na tahi ma na komi fata gougovu ke mono ikoradia.

¹⁶ I hau a God ke lubatighamu ighamu na komi tinoni koti boi Jiu eigna kotida leghua nimiu na komi vaututuni vamua.

¹⁷ Keana a God ke eia sethe na fata ke toke bali tateli aua itamiu imanea ke mono. Imanea ke heghamu na uha ke horu mai kori maaloa me vahavira na komi fata koti joua. Me heghamu na vanga ke nabamiu me vatotogoghamu.”

¹⁸ Pol ma Banabas koro titiono na komi fata irangeni eigna na mavitu kedana boi eia na

havughaghi bali maimanihira. Romara koro boi haga tangomana rodia na vasotoragna eigna na komi tinoni kena magnahaghinia puala kedana eia na havughaghi, kari romara oro vasotora.

¹⁹ Leghugna iangeni kekeha mara puhidia mara Jiu i Antiok mi Ikonium kena mai mena titionoa kekeha titiono tadia na mavitu eigna kedana sokara pungusia a Pol. Imarea kena piria kori ghahira gi ena saraki aua kosigna na meleha eigna imarea kena ghaghana a Pol ke thehe ghohi.

²⁰ Keana, kori vido na komi tinoni kena vaututuni kena sokara kililivia, imanea ke sokara hadi me ghoi tabiru kori meleha iangeni. Na dani leghugna iangeni, a Pol ma Banabas koro vano i Debe.

Pol ma Banabas koro Ghoi Tabiru i Antiok kori Provins i Siria

²¹ Pol ma Banabas koro titionoa na Rorongo ke Toke i Debe me sethe na tinoni kena vaututuni. Gi oro tabiru vano i Listra mi Ikonium mi Antiok kori provins i Pisidia.

²² Tadia na komi meleha iraani, romara koro vaheta nidia na vaututuni na komi tinoni kena vautututuni moro velera eigna kedana talu vaututunia a Jisas. Romara koro veleragna, "Sethe na papara keda padaghita gi ati haghe kori hughuta nigna a God."

²³ Pol ma Banabas koro vahira kekeha mane kena vaututuni ghohi bali batura mara na kiloau tadia na komi meleha irangeni. Gi romara koro sota moro tarai kaea a Lod eigna keda reireghira na komi tinoni iraani kena vaututunia imanea.

24 Gi a Pol ma Banabas koro tabiru vamua hotaghigna na provins i Pisidia moro taveti vano kori provins i Pamfilia.

25 Leghugna koro titionoa na Rorongo ke Toke kori meleha i Pega, iromara koro vano i Atalia.

26 Romara koro hahaghe kori vaka i Atalia moro tabiru i Antiok kori provins i Siria. Antiok na meleha imarea kena bora vano romara kori limagna a God eigna koroda eia na agutu koro eu vāgovua.

27 Leghugna koro jufungia i Antiok, Pol ma Banabas koro kilora haidu na komi tinoni kiloau moro titiono itadia na komi fata a God ke hathera na eiagna. Moro titiono vanira mua a God ke lubatira arahai kena boi Jiu eigna kedana vaututunia a Jisas.

28 Mi romara koro mono hau i Antiok duadia na komi tinoni kena vaututuni.

15

Na Haidu Hutu i Jerusalem

1 Kori vido a Pol ma Banabas koro mono i Antiok, kekeha manedia i Jiudea kena mai mena velepuhira mara kena boi Jiu kena vaututuni ghohi. Imarea kena velera, “Gi kotida boi sogivaughithatha leghuagna na vetula nigna Moses, a God keda boi vamamaluhaghamu tadia na komi paluhamiu.”

2 Keana Pol ma Banabas koro sokara pungusia na velepuhi kena eia, moro veihaohaghereghi duadia. Mi mara na kiloau i Antiok kena vahira Pol ma Banabas duadia kekeha tinoni kiloau eigna kedana vano i Jerusalem bali vajinoa na

puhi iaani duadia mara na vetula mi mara kena baubatu tadia mara na kiloau.

³ Mara kiloau i Antiok kena lubatira au mena taveti vano hotaghidia e rua na provins i Fonia mi Samaria. Mi tadia na komi meleha kena jufungira, imarea kena velera na komi tinoni kiloau arahai kena boi Jiu kena turughu vaututunia a Jisas. Ma na komi tinoni kiloau kena totogo puala kori vido kena rongovia na rorongoa iaani.

⁴ Kori vido kena jufu vano i Jerusalem, na komi tinoni kiloau ngengeni duadia mara na vetula mi mara kena baubatu kena velera imarea kena totogo puala eigna na jufudia mai itadia. Gi a Pol ma Banabas koro titiono vanira na hava a God ke hathera na eiagna tadia mara kena boi Jiu.

⁵ Keana kekeha mara kena vaututuni kena mono kori boo nidia mara na Farise kena sokara hadi mena velera, “Na komi tinoni kena boi Jiu kena vaututunia Jisas kedana sogivaughithatha mena leghua na komi vetula nigna Moses.”

⁶ Mara na vetula mi mara kena baubatu kori kiloau kena haidu bali titiono eigna na puhi iaani.

⁷ Haga hau puala ghohi imarea na titionoagna iangeni, gi a Pita ke sokara hadi me velera vaghagna iaani, “Ara kulagu, ighamu gougovu koti adoa a God ke vahiu au itamiu eigna kuda titiono na Rorongoa ke Toke tadia mara kena boi Jiu. A God ke eia iaani eigna kedana rongovia mena vaututunia.

⁸ A God ke adoa na komi tinoni kena boi Jiu kena vaututunia eigna imanea ke adoa na ghaghanadia na komi tinoni gougovu. Me tatelia itada gi imanea ke vahira mara kena boi Jiu kori

vido ke hera na Tarunga ke Tabu vaghagna ke heghita ighita mara Jiu.

⁹ Na puhi a God ke eia vanira ke nanaba vamua kori puhi ke eia vanighita. Eigna kori vido kena vaututunia, imanea ke talutavogha na paluhadia vaghagna vamua ke eia ghohi vanighita.

¹⁰ Na vunegna iangeni ke tutuni, kori vido koti velera mara kena boi Jiu eigna kedana leghua na komi vetula kati boi tangomana na leghuagna ighita ma ara hutuda, ighamu koti eia na fata koti adoa a God ke bosu magnahaghinia.

¹¹ A God ke boi vahavia sa tinoni eigna kena leghua na komi vetula nigna a Moses. Teo! Ighita kati adoa a God ke vahavighita eigna a Lod Jisas ke dothovighita. Me nanaba vamua tadia mara kena boi Jiu!”

¹² Pita ke vagovua nigna na titiono ma na komi tinoni gougovu kena bughoro. Gi a Banabas ma Pol koro titionoa na komi reghithehe a God ke hathera na eiagna itadia mara kena boi Jiu.

¹³ Kori vido koro vagovua rodia na titiono, a Jemes ke velera na mavitu, “Ara kulagu kiloau, oti rorongu mai itagua.

¹⁴ A Saimon Pita ke eu titionoa vamua eigna na puhi a God ke eia bali tatelia vanighita imanea ke dothovira mara kena boi Jiu me vahira kekeha eigna kedana nigna na komi tinoni.

¹⁵ I hau mara na profet kena risoa a God keda vahira arahai kena boi Jiu. Imarea kena risoa iaani:

¹⁶ ‘Inau a God kuda tabiru mai
mu ghohi vasokaraghinia na vathegna a King
Deved ke reo.

Inau kuda ghoi agutua tadia na komi ghahira ke sikili kilili.

¹⁷ Inau kuda eia iangeni eigna na komi tinoni kena boi Jiu kedana mai itagua, mi marea kedana nigua na komi tinoni.

¹⁸ Iangeni na hava ke velea a Lod God, mi manea ke tatelia na komi fata iraaani tadia nigna na komi tinoni turughu i hau me mai.' "

¹⁹ Gi a Jemes ke velea, "Na vunegna iangeni, inau ku toatogha ighita katida saghoi vaparara arahai kena boi Jiu kena vaututunia a God.

²⁰ E toke ighita katida rioriso vano itadia mati velera eigna kedana boi ghania sa vanga ke havughaghira na komi tinoni tagna sa ngunguju, ba ghania na vinahigna na fata kaukagu kena boi vasalala aua na ghaughabuagna, ba kouvua na ghaughabuagna na fata kaukagu. Mi marea kedana saghoi nere duadia arahai ke boi ara taudia.

²¹ Mara kena boi Jiu kedana boi eia na komi fata irangeni eigna kedana mono haidu toetoke duadia mara Jiu. Mara kena boi Jiu tangomana kedana rongovia na komi vetula gougovu nigna a Moses eigna tadia na komi meleha gougovu imarea kena ijumira tadia na komi vathe haidu leuleghu Sabat. Mena eia iangeni turughu i hau me jufu ikeagaieni.

Na Letasi vanira Mara kena boi Jiu kena Vaututuni

²² Mara na vetula mi mara kena baubatu mi mara na kiloau gougovu i Jerusalem kena toatogha e toke gi kedana vahira kekeha mane

itadia bali vetulara vano i Antiok duadia Pol ma Banabas. Mena vahira a Sailas ma Jiudas Basabas, e rua na mane koro baubatu tadia mara na kiloau.

²³ Gi imarea kena hera romara na letasi kena risoa vanira na komi tinoni kena boi Jiu kena vaututuni. Na letasi ke vaghagna iaani:

“Ighami mara na vetula mi ghami kiti baubatu, ighami kiti vetula atua nimami na haghore dotho itamiu ighamu mara koti boi Jiu koti vaututuni moti mono i Antiok, mi tadia e rua na provins i Siria mi Kilikia.

²⁴ Ara kulamami kori Kraiss, ighami kiti rongovia ghohi kekeha mane itamami eeni, kena atu itamiu mena vadiadikala na ghaghanamiu kori nidia na velepuhi. Kari ighami iti boi vetulara atu mara iangeni.

²⁵ Ighami kiti haidu miti toatogha e toke gi kitida vahira kekeha mane bali vetulara atu itamiu duadia e rua na pukuni kulada, a Pol ma Banabas.

²⁶ Iromara koro sasaa koroda thehe eigna nida a Lod Jisas Kraiss.

²⁷ Mi ghami kitida vetulara atu itamiu a Jiudas ma Sailas eigna koroda titiono vanighamu eidia na komi fata kiti risoa kori letasi iaani.

²⁸ Ighami kiti sikei na toatogha duagna na Tarunga ke Tabu ke jino kitida boi veleghamu eigna kotida leghua sethe na nimami na vetula ighami mara Jiu. Keana e toke kotida leghua na komi vetula iraani vamua:

²⁹ Oti saghoi ghania sa vanga ke havughaghira na komi tinoni tagna na ngunguju, moti saghoi kouvia na ghaughabuagna na fata

kaukagu, moti saghoi ghania na vinahigna na fata kaukagu kena boi vasalala aua na ghaughabuagna. Moti saghoi nere duadia arahai kena boi ara taumiu. Gi kotida leghua na komi vetula iraani, ighamu koti eia na hava ke jino. Iangeni vamua me govu.”

³⁰ Mara vati irangeni kena taveti au i Jerusalem mena vano i Antiok. Gi ena kilo haidura mara na kiloau mena hera na letasi.

³¹ Kori vido kena ijumia na letasi, na komi haghore koragna ke vaheta na ghaghanadia mena totogo puala.

³² A Jiudas ma Sailas, iromara huju na profet koro titionoa sethe na fata ke hathera na komi tinoni kena vaututuni eigna kedana sokara ngasi.

³³⁻³⁴ A Jiudas ma Sailas koro mono hau sina vido i Antiok. Gi na komi tinoni kena vaututuni kena lubatira au kori soleana eigna koroda tabiru i Jerusalem tadia mara kena kidi vetulara.*

³⁵ Keana Pol ma Banabas koro talu mono mua i Antiok. Iromara duadia sethe mua na tinoni kena velepuhira na komi tinoni ngengeni mena titiono vanira na rorongogna a Lod.

Pol ma Banabas koro Rihu Haohaghore moro Thevurua

³⁶ Leghugna kekeha maghavu, a Pol ke veleagna a Banabas, “Oro ghoi tabiru atu itadia na komi meleha koro kidi titionoa na rorongogna a Lod. Irohita koroda atu reghia na komi

* **15:33-34** Tadia kekeha rioriso haulaghi kori haghore Grik, 34 na thagi ke mono, “Keana a Sailas ke toatogha keda talu mono ngengeni.”

tinoni kena vaututuni eigna katida adoa nidia na vaututuni ke talu heta mua ba teo.”

³⁷ Banabas ke magnahaghinia keda hatia duadia a Jon Mak.

³⁸ Keana a Pol ke ghaghana ke boi toke keda hatia duadia, eigna imanea ke taveti sanira kori provins i Pamfilia me boi mono duadia me ghioghilei govu nidia na agutu.

³⁹ Pol ma Banabas koro eia sina rihu hao-haghore ke hutu moro thevurua. Banabas ke hatia duagna a Jon Mak moro hahaghe kori vaka moro vano kori moumolu i Saiprus.

⁴⁰ Ma Pol ke vahia a Sailas eigna keda agutu duagna. Na komi tinoni kena vaututuni i Antiok kena tarai kaea God eigna keda hathera me reireghira romara, gi oro taveti au.

⁴¹ Romara koro taveti vano tadia e rua na provins i Siria mi Kilikia, moro hathera na komi tinoni kiloau ingengeni eigna kedana sokara ngasi kori nidia na vaututuni.

16

Timoti ke Taveti duadia Pol ma Sailas

¹ Pol ma Sailas koro kidi vano i Debe gi oro vano i Listra. Sina mane ke vaututuni, na ahagna a Timoti, ke mono ngengeni. A idogna imanea na tinoni Jiu ke vaututuni, kari a tamagna na tinoni ke boi Jiu.

² Ma na komi tinoni kena vaututuni i Listra mi Ikonium kena ghaghana bohea a Timoti mena titiono na komi fata ke toke eigna imanea.

³ Pol ke magnahaghinia a Timoti keda taveti duadia kori rodia na taetaveti. Gi ena taveti au a

Pol ke sogivaughithatha imanea. Na komi tinoni Jiu kori provins iangeni kena adoa a Timoti ke boi sogivaughithatha eigna a tamagna ke boi na mane Jiu. Gi keda boi sogivaughithatha a Timoti, na komi tinoni Jiu kedana boi ghaghana bohea imanea.

⁴ Kori vido kena taveti tadia na komi meleha, imarea kena titionoa na ghaghanadia mara na vetula mi mara kena baubatu kori kiloau i Jerusalem eidia na komi vetula kedana leghura na komi tinoni.

⁵ Nidia na vaututuni na komi tinoni kiloau ke heta vano mua, me leuleghu dani kekeha tinoni kena vaututuni mena haghe kori kiloau.

God ke Kiloa Pol eigna keda Vano kori Provins i Masedonia

⁶ Pol, Sailas ma Timoti kena magnahaghinia kedana titionoa na Rorongo ke Toke kori provins i Esia, keana na Tarunga ke Tabu ke boi lubatira kori maghavu iangeni. Mena taveti thovohaliu vano tadia e rua na provins i Frijia mi Galesia.

⁷ Kori vido kena mai gharania na provins i Misia, imarea kena magnahaghinia kedana vano kori provins i Bitinia, kari na Tarunga ke Tabu ke boi lubatira.

⁸ Na vunegna iangeni, imarea kena taveti thovohaliua na provins i Misia mena ghioghilei jufu vano kori meleha i Troas. Ingengeni imarea kena padau inau a Luk.

⁹ Kori bongi a Pol ke mamaturungita me reghia sina manegna na provinis i Masedonia ke sokara me kae huhurua vaghagna iaani, "O mai hathavu i Masedonia mo hatheghami!"

¹⁰ Leghugna a Pol ke reghia na hava ke tate vania, ighami kiti kaikaliti saisami bali vano i Masedonia. Eigna ighami kiti adoa a God ke magnahaghinighami kitida titionoa na Rorongo ke Toke tadia na komi tinoni ingengeni.

A Lidia ke Vaututunia Jisas

¹¹ Ighami kiti hahaghe kori vaka i Troas miti hathavu vano kori moumolu i Samotres. Sina dani leghugna iangeni ighami kiti torongaghi i Niapolis.

¹² Gi iti au kori vaka miti taveti thonga vano kori meleha i Filipai. Filipai sina meleha ke nagho kori provins i Masedonia. Mara Rom kena turughua mena vunaghi pungusia na meleha iangeni. Ighami kiti mono ngengeni rua tolu dani.

¹³ Kori Sabat ighami kiti taveti au kosigna na meleha miti vano tagna sina bea. Ighami kiti toatogha kitida pada ngengeni nidia na vido bali tarai na komi tinoni Jiu. Kekeha vaivine puhi kena hathatano ngengeni mi ghami kiti nohe miti turughu titiono itadia.

¹⁴ Sikei itadia kena rorongo itamami, na ahagna a Lidia. Iia sina vaivinegna i Taiatira ke boi Jiu kari e ghaghana bohea a God. Nigna na agutu na bali salemuagna na pohe ke mela ke vahotha puala. Kori vido iia ke vaovarongo tagna Pol, a God ke hangavia na ghaghanagna eigna keda thaothadoghagna me vaututunia na rorongogna a Jisas a Pol ke velera.

¹⁵ Iia ma arahai kena mono kori vathegna kena siuvitabu. Gi a Lidia ke kae huhurughami vaghagna iaani, "Na vunegna koti adoa

inau ku vaututunia a God, oti atu moti mono kori vathegu.” Iia ke kae huhurugami miti ghiaghilei hiia.

Pol ma Sailas koro Mono kori Vathe Tatari

¹⁶ Tagna sina dani, kori vido kiti ghoi vano tagna na vido bali tarai, ighami kiti reghia sina vaivine seka. Sina tidatho ke haghevia mi iia ke tangomana na veleagna na hava keda tate mai ivughei valiha. Aarahai kena vunaghigna na vaivine iaani kena hatia na rongo hutu eigna sethe na tinoni kena volira kori vido iia ke velera na hava keda tate mai.

¹⁷ Iia ke leghughami ighami ma Pol me ghuu heta vaghagna iaani, “Mara iraani kena agutu vania a God ke thaba puala. Imarea kena veleghamu na hava kotida eia gi a God keda vahavighamu.”

¹⁸ Tagna sethe na dani na vaivine iangeni ke talu eia na puhi iaani. Gi a Pol ke toa nigna puala na rongoviagna. Me rei vano tagna me haghore vania na tidatho ke haghevia, “Kori ahagna Jisas Krai, inau ku velegho eigna koda au sania!” Kori vido vamua iangeni, na tidatho ke au sania.

¹⁹ Kori vido arahai kena vunaghigna na vaivine iangeni kena adoa nidia na puhi bali oho rongo ke teo ghohi, imarea kena thotira a Pol ma Sailas mena sarakira vano tagna na vido bali haidu ma na bali makete eigna kedana fatera mara puhi i Filipai.

²⁰ Imarea kena velera mara puhi, “Rua na mane Jiu iaani koro vadiadikala na ghaghanadia na komi tinoni kori melehada.

²¹ Iromara koro veleghita eigna katida eia na komi fata ke boi jino kori nida na komi vetula ighita mara Rom.”

²² Ma na mavitu kena mono ngengeni kena sikei duadia arahai kena vunaghigna na vaivine iangeni mena sokara pungusira Pol ma Sailas. Mi mara puhidia i Filipai kena velera mara na pulis eigna kedana resu au rodia na poko bali thabuhira.

²³ Leghugna kena thabu diadikalara kori ghai, imarea kena bora haghe kori vathe tatari. Gi mara puhi kena veleagna na mane ke reireghia na vathe tatari eigna keda kaekalera toetoke.

²⁴ Imanea ke leghua na hava kena veleagna, me bora haghe kori chogho i kora vano. Gi e vangasia na naedia varihotaghigna e rua na pava hutu.

²⁵ Kori hotaghi bongi, a Pol ma Sailas koro tarai moro salea na komi hymn vania God. Ma na komi tinoni kena mono duadia kora i vathe tatari kena vaovarongo itadia.

²⁶ Sa fata vano keari, na agnu hutu ke pukuni kaikahia na vathe tatari. Na komi hagehagna gougovu ke hangavi ma na komi sen ke vangasira mara gougovu kori vathe tatari ke sikili horu itadia.

²⁷ Na mane ke reireghia na vathe tatari ke rarai hadi me reghia na komi hagehagna na vathe tatari ke hangavi. Imanea ke toatogha da imarea kena mono kori vathe tatari kena ghogho au gougovu. Na vunegna iangeni, imanea ke thagia au nigna na ghau me kaikaliti bali vathehea ghehegna.

28 Keana a Pol ke ghuu vano itagna, “O saghoi vathehegho ghehemu! Ighami gougovu iti mono vamua eeni!”

29 Ma na mane ke reireghia na vathe tatari ke kaea na lui gi e raghe haghe kora me torongaghi tuturu naghodia a Pol ma Sailas. Imanea ke aiariri eigna ke mataghu.

30 Gi imanea ke talangira au kori vathe tatari a Pol ma Sailas me huatira, “Mara puhi, na hava kuda eia gi a God keda vahaviu?”

31 Romara koro veleagna, “O vaututunia a Lod Jisas, ma a God keda vahavigho ighoe ma arahai kena mono kori vathemu.”

32 Gi oro titionoa na rorongogna eigna a Lod Jisas itagna mi tadia na komi tinoni kena mono kori vathegna.

33 Toke ke talu bongi mua, na mane iangeni ke hatira vano romara me lumi vararaha na ngesodia. Govu, gi imanea ma na komi tinoni gougovu kori vathegna kena siu vitabu.

34 Leghugna iangeni imanea ke hatia a Pol ma Sailas duagna, mena vano kori vathegna. Gi e hera ghadia. Ma na mane iangeni duadia na komi tinoni gougovu kori vathegna kena totogo puala eigna kena vaututunia a God.

35 Kori vevugheigna hadi, mara puhidia i Filipai kena vetulara mara na pulis eigna kedana vano velea na mane ke reireghia na vathe tatari vaghagna iaani, “O lubatira mamaluha a Pol ma Sailas.”

36 Gi na mane ke reireghia na vathe tatari ke veleagna Pol, “Mara puhi kena veleu eigna kuda lubatighamu mamaluha iroghamu Sailas. Na

vunegna iangeni, roghamu tangomana koroda taveti au ikeagaieni. Oro taveti kori soleana.”

³⁷ Keana a Pol ke velera mara na pulis, “Mara puhi irangeni kena thabuhighami naghodia na mavitu kari ena boi kidi fateghami. Iangeni e boi jino kori na vetula eigna roghami na sitijen gna i Rom. Kari imarea kena boghami haghe kori vathe tatari. Mi ikeagaieni mara puhi kena magnahaghinighami kuruda bughoro muru au kori meleha iaani. Boi tangomana keda ai! Imarea ghehedea kedana mai mena hatighami au kori vathe tatari!”

³⁸ Mara na pulis kena tabiru vano tadia mara puhi mena titionoa na hava ke velea Pol. Kori vido kena rongovia Pol ma Sailas koro sitijen gna i Rom, imarea kena mataghu.

³⁹ Imarea kena vano mena kaera eigna koroda talutavogha na hava kena eia itadia. Mena talangira au kori vathe tatari me kaera eigna koroda taveti sania na meleha iangeni.

⁴⁰ Leghugna a Pol ma Sailas koro taveti au kori vathe tatari, iromara koro vano kori vathegna a Lidia, moro haidu duadia na komi tinoni kena voututuni. Romara koro vaheta na ghaghanadia eigna kedana talu leghua vamua a Jisas. Govu, gi oro taveti au i Filipai.*

17

* **16:40** “gi oro taveti au i Filipai.” Da Luk ke mono horu i Filipai me boi taveti au duadia romara Pol ma Sailas eigna imanea ke boi velea “gi iti taveti au i Filipai.” Imanea ke ghoi pada a Pol i Filipai kori Buka Tango 20:5.

Pol ma Sailas kori Meleha i Tesolonaika

¹ Pol ma Sailas ma arahai kena taveti duadia kena taveti vano tadia e rua na meleha i Amfipolis mi Apolonia, gi ena jufu mai i Tesolonaika. Sina vathe haidu nidia mara Jiu ke mono ngengeni.

² Vaghagna ke ado ei hahalia, a Pol ke vano kori vathe haidu nidia mara Jiu, mi tagna e tolu na Sabat, imanea ke titiono duadia na komi tinoni eigna na hava ke mono tadia na komi Rioriso ke Tabu.

³ Imanea ke vathaothadoghara eigna na komi rioriso ke tatelia a Vahavi keda papara me havi tabiru kori thehe. Ma Pol ke velera, "Iaani a Jisas, na mane ku titionoa vanighamua, imanea a Vahavi."

⁴ Kekeha tinoni Jiu duadia sethe na tinoni kena boi Jiu kena ghaghana bohea God me sethe na komi auboro kena vaututunia a Jisas. Mena turughu leghua a Pol ma Sailas.

⁵ Keana mara puhidia mara Jiu kena tahotha itadia, mena hirora mai kekeha mara ke dika na puhidia kena hai mono kori vido bali makete eigna kedana hathera. Gi imarea kena hathatanora mai sethe na tinoni mena eia na rihu hutu kori meleha iangeni. Na mavitu kena vano mena reoa na hagehagna na vathegna a Jason mena vano hirora a Pol ma Sailas. Imarea kena magnahaghinia kedana hatira au tadia na mavitu.

⁶ Keana kori vido kena boi padara romara, imarea kena saraki aua a Jason mi kekeha tinoni kena vaututuni, mena hatira vano tadia mara puhigna na meleha iangeni. Imarea kena ghuu

vaghagna iaani, “Rua na mane koro vadiadikala na ghaghanadia na komi tinoni ivei mi vei kori maramagna koro mai kori melehada ikeagaieni.

⁷ Ma Jason ke kalitira kori vathegna. Mara iraani gougovu kena boi leghua na hava na King gna i Rom ke velea, eigna kena velea sina mane tavogha na pukuni king, ma na mane iangeni a Jisas.”

⁸ Kori vido mara puhi ma na mavitu kena rongovia iaani, na ghaghanadia ke boi toke.

⁹ Mara puhi kena hatia na fain tagna a Jason ma na komi tinoni kena vaututuni kena mono duagna. Gi ena lubatira eigna kedana taveti au.

Sethe na Tinonigna Berea kena Vaututuni

¹⁰ Kori vido ke puni horu, na komi tinoni kena vaututuni kena vetulara vano a Pol ma Sailas i Berea. Romara koro torongaghi vano ngengeni moro vano kori vathe haidu nidia mara Jiu.

¹¹ Na komi tinoni Jiu i Berea, na puhidia ke toke vano tadia na komi tinoni Jiu i Tesolonaika. Eigna imarea kena magnahaghinia puala na rongoviagna na titiono koro eia Pol ma Sailas eigna a Jisas. Leuleghu dani imarea kena hiohiro aua ghehedia na ghaghanagna na komi Rioriso ke Tabu. Imarea kena eia iangeni eigna kedana adoa na hava ke titionoa a Pol ma Sailas ke tutuni ba teo.

¹² Sethe na tinoni Jiu kena vaututunia a Jisas. Me sethe na tinoni kena boi Jiu kena vaututuni mua, sethe na auboro me sethe mua na mane.

¹³ Keana mara puhidia mara Jiu i Tesolonaika kena rongovia a Pol ke titionoa na haghoregna a God eigna a Jisas i Berea. Mena vano ngengeni

mena titionoa na komi titiono eigna kedana dikatadia na komi tinoni tagna a Pol.

¹⁴ Ma na komi tinoni kena vaututuni ngengeni kena saísami mena vetula vanoā a Pol kori na ghaghirei tahi, kari a Sailas ma Timoti koro talu mono i Berea.

¹⁵ Mara kena vano duagna a Pol kena talangia vano kori meleha i Atens, gi ena tabiru i Berea. Gi ena taveti au, a Pol ke velera eigna kedana velera a Sailas ma Timoti imanea ke magnahagh-inira koroda mai saísami itagna.

A Pol ke Mono i Atens

¹⁶ Kori vido a Pol ke pitura a Timoti ma Sailas i Atens, imanea ke reghia sethe puala na ngunguju kena maimanihia na komi tinoni Grik kori meleha iangeni. Ma na ghaghanagna a Pol ke boi toke.

¹⁷ Na vunegna iangeni, imanea ke vano kori vathe haidu nidia mara Jiu ngengeni me titiono duadia na komi tinoni Jiu ma na komi tinoni kena boi Jiu kena ghaghana bohea a God. Leuleghu dani a Pol ke vano mua kori vido bali haidu ma na bali makete i Atens me titiono duadia na komi tinoni kena boi Jiu kena mono ngengeni.

¹⁸ Kekeha mara velepuhi tadia rua na boo kena kiloragna na Epikurian ma na Stoek kena titiono duagna Pol. Kekeha itadia kena velea, “Na hava ke titionoa na mane ke boi thaothadogha iaani?” Mi kekeha mua kena velea, “Da e magnahaghinighita katida maimanihihia kekeha ghod nidia na komi tinoni tavogha.” Imarea

kena velea iaani eigna Pol ke titiono eigna a Jisas ma na havi tabiru kori thehe.

¹⁹ Gi kekeha mara velepuhi kena hatia a Pol duadia mena vano tagna nidia na boo kena kiloagna "Ariopagus." Mena veleagna, "Ighami kiti magnahaghinia kitida thaothadoghagna na velepuhi mathangani ko titionoa.

²⁰ Iti vere nimami puala tadia kekeha fata kori nimua na velepuhi miti magnahaghinia kitida adoa na pukuni ghaghanagna."

²¹ (Imarea kena velea iangeni eigna na komi tinonidia i Atens ma arahai tavogha kena mono ingengeni kena magnahaghinia puala kedana urungua eidia na komi velepuhi mathangani kori maramagna.)

²² Gi a Pol ke sokara hadi naghodia mara kori boo Ariopagus me velera, "Ighamu na komi tinonidia i Atens, inau ku adoa ighamu koti ghaghana bohea puala na komi ghod koti maimanihihira.

²³ Eigna kori vido ku taetaveti kilili kori melehamiu eni, inau ke reghia na komi ngunguju koti maimanihihira. Mu reghia mua sina olta ke mono na rioriso vaghagna iaani: TAGhNA NA GhOD KATI BOI ADOA. Na God iaani koti maimanihihia kari oti boi adoa, ikeagaieni inau kuda veleghamu eigna imanea.

²⁴ "Na God iaani ke vavuha na maramagna ma na komi fata gougovu ikoragna. Imanea ke vunaghi pungusira na komi fata i popo mi thepa. Keana imanea ke boi mono tadia na komi vathe ke agutua na komi tinoni vanira nidia na komi ghod.

25 God ke boi kudo tagna sa fata gi katida hathea imanea. Keana imanea ghehegna ke hera na havi ma na komi fata gougovu tadia na komi tinoni.

26 Tagna sina mane, a God ke vavuhara na komi vikei tinoni gougovu eigna kedana mono ivei mi vei kori maramagna. Gi e vavuhara, a God ke kidi talua ghohi na maghavu i havidia ma na maghavu i thehedia me vahia na komi vido kedana mono.

27 “A God ke eia na komi fata iraani eigna na komi tinoni kedana hiroa bali adoa. Gi kedana hiroa, da imarea kedana pada me pukuni adoa imanea eigna ke boi haunighita.

28 Ighita kati adoa a God ke gharanighita eigna imanea ke heghita na havi eigna katida mono kori maramagna mati eia na komi fata kati tangomana na eiagna. Kekeha nimiu na tinoni kena risoa na komi poem kena velea, ‘Ighita ara dathegna a God.’

29 Inau ku veleghamu, na vunegna ighita ara dathegna a God, e boi jino katida ghaghana a God ke vaghagna na ngunguju ke boi havi ke toatogha na tinoni gi e agutua kori na gol ba silva ba ghahira.

30 I hau a God ke boi vaparara na komi tinoni kori vido kena boi reghia imanea. Keana, ikeagaieni imanea ke velera na komi tinoni gougovu kori maramagna eigna kedana tughua na havidia ke koakoa mena leghua.

31 Eigna imanea ke talua ghohi na maghavu keda fatera na komi tinoni gougovu kori maramagna leghuagna na puhidia, me vahia ghohi na

mane keda eia na fate iangeni. Ma God ke tatelia tadia na komi tinoni gougovu imanea ke vahia na mane iangeni kori vido ke vahavi tabirua kori thehe.”

³² Kori vido na komi tinoni ngengeni kena rongovia a Pol ke titiono eigna sina mane ke havi tabiru kori thehe, kekeha itadia kena kihaghinia. Keana kekeha kena velea, “Sa maghavu, ighami kiti magnahaghinia koda ghoi titionoa ghua iaani.”

³³ Gi a Pol ke taveti au kori haidu Kansol.

³⁴ Kekeha tinoni ngengeni kena vaututunia a Jisas mena turughu leghua a Pol. Sikei itadia, na ahagna a Dionisius, ke mono kori Kansol. Sina vaivine na ahagna Damaris, mi kekeha mua kena vaututuni.

18

A Pol kori Meleha i Korin

¹ Leghugna ke titiono vanira na komi tinoni kori boo Ariopagus, a Pol ke taveti au i Atens me vano i Korin.

² Ingengeni imanea ke pada Akuila, sina mane Jiu ke havi kori provins i Pontus. Imanea duagna a Prisila, a taugna, koro eu mai kori meleha i Rom i Itali eigna na King gna i Rom, a Klodius, ke velera mara Jiu eigna kedana taveti au kori meleha iangeni. Pol ke vano reghira a Akuila ma Prisila,

³ ma na vunegna roira koro agutua na komi vathe tapole bali salemua vaghagna ke eia a Pol, imanea ke mono duadia mena sakai agutu.

⁴ Leuleghu Sabat a Pol ke vano kori vathe haidu me titiono duadia na komi tinoni Jiu ma na komi tinoni kena boi Jiu ngengeni eigna kedana vaututunia a Jisas.

⁵ Leghugna a Sailas ma Timoti koro taveti au i Masedonia moro mai tagna a Pol, a Pol ke talua na agutu na komi vathe tapole. Leuleghu dani imanea ke titiono vanira mara Jiu a Jisas a Vahavi.

⁶ Keana kori vido mara Jiu kena sokara pungusia a Pol mena haghore diadikala, imanea ke taporía aua na garugna na thepa ke mono kori nigna na pohe eigna kedana adoa imanea keda boi mono mua duadia. Gi e velera, “Na fate ma na papara a God keda eia vanighamu, imanea keda eia eigna na palahamíu vamua. Bosi tangomana nimíu kotida torou inau ku boi veleghamu na rorongogna a God. Kori vido ku talu mono mua i Korin, inau kuda vano tadia na komi tinoni kena boi Jiu vamua.”

⁷ Gi a Pol ke taveti au kori vathe haidu iangeni me vano kori vatheгна sina mane na ahagna a Titius Justus. Imanea boi na mane Jiu kari e ghaghana bohea a God. Na vatheгна imanea ke mono hilighagna na vathe haidu.

⁸ Na ahagna na mane ke baubatu kori vathe haidu nidia mara Jiu iangeni, a Krispus. Imanea duadia na komi tinoni gougovu kena mono kori vatheгна kena vaututunia a Lod Jisas. Me sethe mua na tinonigna i Korin kena vaovarongo tagna a Pol mena vaututuni mena siuvitabu.

⁹ Tagna sina bongi a Lod ke tate vania a Pol kori salingau me veleagna, “O saghoi mataghu.

O titiono eigu inau hahali mo saghoi soto.

¹⁰ Eigna inau duamu me teo ahai keda eighogna sa fata eigna sethe na tinoni kori meleha iaani kedana vaututuniu gi koda talu titionou.”

¹¹ Ma Pol ke mono i Korin sina vinogha me ono na vula, me velepuhira na komi tinoni na haghoregna God.

¹² Kori vido a Galio ke Primia kori provins i Akaia, kekeha mara Jiu kena sakai vano mena thotia a Pol. Gi ena hatia vano tagna a Galio kori vido bali fate,

¹³ mena veleagna, “Iaani na mane ke velera na komi tinoni eigna kedana maimanihihia a God kori puhi ke boi lubatia nimami na komi vetula.”

¹⁴ Kori vido a Pol ke haga turughu haghore vanira mara Jiu, a Galio ke velera, “Gi ighamu mara Jiu kotida velea na mane iaani ke eia sa fata ke boi jino kori vetulagna na gaumane i Rom, e jino vamua kuda rorongu itamiu.

¹⁵ Keana na vunegna ighamu koti rihu hao-haghore vamua eigna na komi haghore ma na komi aha ma na komi nimiu vetula, ighamu ghehemiu kotida vajinoa. Inau u boi sasaa na vajinoagna na komi fata vaghagna iaani!”

¹⁶ Gi a Galio ke vetulara au tagna na vido bali fate.

¹⁷ Gi na komi tinoni kena thotia a Sostenes, na mane ke baubatu kori vathe haidu, mena tupia naghogna na vido bali fate. Galio ke adoa iaani kari e boi eia sa fata.

A Pol ke Ghoi Tabiru kori Meleha i Antiok

18 A Pol ke mono hau sina vido i Korin duadia mara kena vaututuni. Gi e taveti sanira me vano i Senkria duadia a Prisila ma Akuila. Ingengeni, a Pol ke ghothahia na sesehugna na ulugna leghuagna na puhidia mara Jiu eigna ke eia sina taluhaghore vania a God. Leghugna iangeni, imarea kena hahaghe kori vaka bali vano i Siria.

19 Na vaka ke kidi vano i Efesus ma a Pol ke livura horu a Prisila ma Akuila ngengeni. Kori vido a Pol ke mono i Efesus, imanea ke vano kori vathe haidu nidia mara Jiu me titiono duadia.

20 Imarea kena kaea eigna keda mono kekeha dani duadia, keana imanea ke boi hiira.

21 Keana, kori vido a Pol ke taveti au itadia, imanea ke velera, "Gi keda nigna na vanohehe a God, inau kuda ghoi tabiru mai itamiu." Gi e vano hahaghe kori vaka me taveti au i Efesus.

22 Kori vido ke torongaghi vano i Sisaria, a Pol ke taveti vano i Jerusalem me reghira na komi tinoni kiloau ngengeni. Leghugna iangeni, imanea ke ghoi vano i Antiok.

23 A Pol ke mono kekeha dani ingengeni, gi e taetaveti vano tadia kekeha meleha kori nohi i Frijia mi kekeha meleha mua kori provins i Galesia. Imanea ke vaheta nidia na vaututuni na komi tinoni kiloau ngengeni.

Na Agutu ke Eia a Apolos

24 Kori vido iangeni, sina Jiu ke havi i Aleksandria ke torongaghi mai i Efesus. Na ahagna a Apolos. Imanea sina mane ke adoa puala na puhi bali titiono me pukuni thaothadoghagna na komi Rioriso ke Tabu.

²⁵ Kekeha tinoni kena velepuhiagna ghohi na rorongogna a Lod, ma Apolos ke magnahaghinia puala na titiono eigna a Jisas tadia na komi tinoni. Na hava imanea ke velepuhi eigna a Jisas e tutuni, keana imanea ke adoa vamua eigna na siuvitabu a Jon ke velepuhira na komi tinoni.

²⁶ Apolos ke vano kori vathe haidu nidia mara Jiu me boi mataghu na titiono itadia. Kori vido a Prisila ma Akuila koro rongovia imanea, iroira koro kaea eigna keda mai kori vathedia. Gi oro titiono vania kekeha fata ke boi adoa mua imanea eigna na rorongogna a Jisas.

²⁷ Apolos ke magnahaghinia keda vano kori provins i Akaia ma na komi tinoni kiloau i Efesus kena vaheta na ghaghanagna. Imarea kena risoa sina letasi itadia na komi tinoni kiloau ngengeni, mena velera eigna kedana kaliti toetokea. Na komi tinoni kiloau i Akaia kena vaututunia ghohi a Jisas eigna nigna na dotho a God vanira. Kori vido ke torongaghi i Akaia, Apolos ke hathera puala.

²⁸ Imanea ke rihu haohaghore duadia mara Jiu naghodia na komi tinoni me tateli aua imarea kena hahi. Imanea ke titiono vanira na komi fata tadia na komi Rioriso ke Tabu kena tatelia a Jisas a Vahavi.

19

A Pol ke Tabiru i Efesus

¹ Kori vido a Apolos ke mono i Korin, a Pol ke taetaveti kori na hangana ke vano hotaghigna na provins i Esia me jufu i Efesus. Ingengeni imanea ke padara kekeha mane kena vaututuni

² me huatira, “Ehava? Kori vido koti vaututuni, oti hatia ghohi na Tarunga ke Tabu na?”

Imarea kena veleagna, “Teo. Ighami kiti boi rongovia sa titiono eigna na Tarunga ke Tabu.”

³ Ma Pol ke huatira, “Na siuvitabu ke hava koti hatia na?”

Imarea kena veleagna, “Na siuvitabu a Jon ke velepuhira na komi tinoni.”

⁴ Pol ke velera, “Jon ke siuvitabura arahai kena tughua na havidia ke koakoa. Imanea ke velera na komi tinoni eigna kedana vaututunia na mane keda mai leghugna. Ma na mane iangeni a Jisas.”

⁵ Kori vido kena rongovia iaani, imarea kena siuvitabu kori ahagna a Lod Jisas.

⁶ Gi a Pol ke taboa na uludia ma na Tarunga ke Tabu ke haghevira. Imarea kena haohaghore tadia na komi haghoredia arahai tavoghoa mena vele aua na rorongoa ke hera na Tarunga ke Tabu.

⁷ Da haga salaghe rua na mane kena siuvitabu.

⁸ Koragna e tolu na vula, Pol ke vano hahali kori vathe haidu me boi mataghu na titiono tadia na komi tinoni Jiu. Imanea ke titiono duadia eigna kedana thaothadoghagna na puhi a God ke vunaghi pungusira nigna na komi tinoni.

⁹ Keana kekeha tinoni ngengeni kena pono puala na uludia. Imarea kena bosu magnahaghinia kedana vaututuni mena velera na mavitu na komi fata ke dika eidia arahai kena leghua na Hangana ke Tutuni. Na vunegna iangeni, a Pol ke taveti au kori vathe haidu iangeni me hatira duagna na komi tinoni kena vaututuni. Imarea kena vano tagna na vathe bali velepuhi nigna a Tiranus mena titiono ngengeni leuleghu dani

10 koragna e rua na vinogha. Na vunegna iangeni, sethe na tinoni Jiu me sethe na tinoni kena boi Jiu kena mono kori provins i Esia kena rongovia na haghoregna a Lod.

Na komi Dathegna Mane a Skeva

11 A God ke hea a Pol na mana eigna keda eia na komi reghithehe ke hutu.

12 Kekeha tinoni kena hatia na agesipu ma na vidoi pohe a Pol ke tangolia mena boa vano kori tonodia arahai kena vahaghi. Kori vido kena eia iaani, na komi tinoni kena vahaghi kena toke tabiru ma na komi tidatho ke taveti au itadia.

13 Kekeha mara Jiu kena taveti vano tadia na komi meleha bali gigi aura na komi tidatho. Imarea kena pipilia na gigi auragna kori ahagna a Lod Jisas. Imarea kena velea, "Kori ahagna a Jisas ke titionoa a Pol, o taveti au!"

14 Sina mane ke nagho tadia mara na pris, na ahagna a Skeva, ke mono e vitu na dathegna mane kena eia na puhi iaani.

15 Sina dani kori vido imarea kena pipilia na gigi auagna na tidatho, na tidatho ke haghore tughura, "Inau ku adoa a Jisas mu adoa mua a Pol, kari arahai ighamu na?"

16 Gi na mane ke haghevia na tidatho ke sogala popodia me tupira. Na vunegna na mane iangeni ke pukuni diadikalara, imarea kena ghogho au kori vathe. Imarea kena soesole ma na komi tonodia ke ngeso.

17 Na komi tinoni Jiu ma na komi tinoni kena boi Jiu i Efesus kena rongovia na rorongoa iaani,

mena mataghu nidia puala. Mena ghaghana bohea puala na ahagna a Lod Jisas.

¹⁸ Sethe na tinoni kena eu vaututuni kena mai tadia na komi tinoni kiloau mena tuturi aura na komi fata dika kena eia.

¹⁹ Kekeha itadia kena eia na komi thagi tiatidatho ke dika kena hatia maia nidia na komi buka tiatidatho mena pughulira kori matadia na komi tinoni. Na voligna na komi buka iangeni e lima hangavulu na toghai siliva.*

²⁰ Na vunegna na komi fata ke toke iraani, na rorongogna a Lod ke taveti au tadia sethe na meleha me sethe na tinoni kena vaututuni.

Na Rihu Hutu i Efesus

²¹ Leghugna na komi fata iraani, a Pol ke toatogha keda vano i Jerusalem kari imanea keda kidi vano tadia e rua na provins i Masedonia mi Akaia. Imanea ke velea, “Leghugna iangeni, inau kuda vano i Rom.”

²² A Pol ke kidi vetulara vano i Masedonia e rua na nigna mane haehathe, a Timoti ma Erastas. Kari imanea ke talu mono ghehegna sina vido mua kori provins i Esia.

²³ Kori vido iangeni, na riurihu hutu ke mono i Efesus eigna na Rorongo ke Toke.

²⁴ Sina mane ngengeni, na ahagna a Demetrius, ke agutua na komi vathe iso kori silva. Na dodorogna na komi vathe irangeni ke nanaba vamua kori vathe bali maimanihihia na ghod

* **19:19** “lima hangavulu na toghai siliva” sikei na siliva na voligna na mane agutu kori sina dani. Na rongo iaani nabagna keda volia sina mane sina hathangatu me tolu tutughu na vinogha!

vaivine kena kiloagna a Artemis.† Aarahai kena agutu vania a Demitrius kena hatia na rongo hutu.

²⁵ A Demitrius ke kilora haidu komi nigna na mane agutu ma arahai kena eia na agutu ke nanaba kori nigna na agutu gi e velera, “Ara kulagu, ighamu oti adoa ghohi ighita kati hatia na rongo hutu kori na agutu kati eia iaani.

²⁶ Keana ighamu oti reghia moti rongovia ghohi na hava ke eia na mane kena kiloagna a Pol. Imanea ke batu hahira sethe na tinoni, boi tada ighita i Efesus vamua, kari tadia sethe na meleha kori provins i Esia. Eigna imanea ke vlea na komi ghod ke agutua na komi tinoni e boi tutuni!

²⁷ Gi katida boi dodoro toetoke, na komi tinoni kedana haghore diadikala nida na agutu. Me kedana boi ghaghana bohea na vathe bali maimanihihia na ghod vaivine a Artemis. Na komi tinonidia i Esia mi kori maramagna doudolu kena maimanihihia na ghod vaivine Artemis. Kari gi kedana vaututunia na hava ke vlea a Pol, imarea kedana toatogha Artemis ke boi thaba!”

²⁸ Kori vido kena rongovia iaani, imarea kena dikatadia puala mena turughu ghuu heta vaghagna iaani, “Artemis, nida na ghod vaivine ighita mara Efesus, ke thaba!”

²⁹ Gi sethe na tinoni kena hathatano mai.

† **19:24** “Artemis” Iaani sina ghod vaivine kena maimanihihia na komi tinoni kena boi Jiu. Imarea kena vaututunia Artemis na ghod ke hathera na komi tinoni eigna kedana mono gari sethe. Na vathe bali maimanihihia e hutu puala me ulaghagna.

Imarea huju ena dikatadia mena ghuu heta. Gi ena raghe vano tagna na vido bali haidu ke hutu. Kori vido kena vano ngengeni, kekeha tinoni kena thotira e rua na mane, a Gaias ma Aristakus, mena hatira vano duadia. Romara eidia Masedonia moro taetaveti duagna a Pol.

³⁰ A Pol ke magnahaghinia keda vano haghore tadia na mavitu, keana na komi tinoni kena vaututuni kena boi lubatia.

³¹ Kekeha mara puhi kori provins iangeni ara kulagna a Pol. Imarea kena vetula vano na rorongong itagna eigna keda boi vano kori vido bali haidu.

³² Na mavitu kena mono ngengeni kena hahi hehedua. Kekeha tinoni kena ghuu eigna sina fata mi kekeha kena ghuu eigna na fata tavogha. Sethe itadia kena boi adoa ehava gi ena vano hathatano ingengeni.

³³ Kekeha tinoni Jiu kena mono mua ngengeni. Imarea kena hovua aua sina mane naghodia na mavitu eigna keda titiono vanira. Na ahagna imanea a Aleksanda. Gi ena veleagna na hava keda titionoa itadia. Aleksanda ke tuhu hadi na limagna eigna kedana bughoro na mavitu. Imanea ke magnahaghinia keda velera na mavitu mara Jiu kena boi ei hahia sa fata.

³⁴ Keana, kori vido kena ghithatha imanea na tinoni Jiu, na mavitu kena ghuu heta nabagna e rua na aoa vaghagna iaani, "Atemis, nida na ghod vaivine ighita mara Efesus ke thaba!"

³⁵ Gi sina mane puhigna na meleha iangeni ke vasatora me velera, "Ighamu na komi tinonidia Efesus, na komi tinoni gougovu kori maramagna

kena adoa ighita kati reireghia na vathe tabu nigna a Atemis ke thaba ma nigna na ghahira hutu ke tabu ke sikili horu mai kori maaloa.

³⁶ Na vunegna teo ahai ke tangomana na veleagna na fata iaani ke boi tutuni, e toke gi kotida mono bughoro moti saghoi eia sa fata ke mee.

³⁷ E teo sa vunegna ighamu koti hatira mai rua na mane iaani. Eigna iromara koro boi bilaua sa fata kori na vathe ke tabu nida na ghod vaivine ba haghore diadikala iia.

³⁸ Gi a Demitrius ma arahai kena agutu duagna kedana magnahaghinia na toroagna sa tinoni, imarea kedana vano kori vido bali fate mi mara na fate ke tangomana na rongoviragna.

³⁹ Gi kotida magnahaghinia na veleagna sa fata mua, oti vajinoa kori vido mara puhi kena eia na haidu hutu.

⁴⁰ Inau ku velea iaani eigna da mara puhi kori gaumane i Rom kedana velea ighita kati turughua na rihu hutu eigna na komi fata kati eia. Gi kedana huatighita eigna na rihu hutu iangeni, ighita boi tangomana katida velera sa fata eigna e teo sa vunegna ighita kati eia iangeni.”

⁴¹ Leghugna ke govua na titiono vaniragna, imanea ke velera eigna kedana taveti au.

20

A Pol ke Taveti Vano i Masedonia mi Gris

¹ Leghugna ke govu na rihu hutu, a Pol ke kilora mai arahai kena vaututuni i Efesus.

Imanea ke vaheta na ghaghanadia gi e kubaera me taveti au bali vano kori provins i Masedonia.

² Imanea ke velea sethe na fata bali vaheta na ghaghanadia na komi tinoni tadia na komi meleha ke vano. Pol ke taveti me vano me ghioghilei jufu i Gris,

³ me mono ngeneni nabagna e tolu na vula. Imanea ke kaikaliti bali hahaghe kori sina vaka keda vano i Siria, a Pol ke rongovia kekeha mara puhidia mara Jiu kena vapuipuhi bali vathehea. Na vunegna iangeni, imanea ke toatogha bali ghoi taveti vano i Masedonia gi e vano i Siria.

⁴ Kekeha tinoni kena taveti duagna a Pol. A Sopate a dathegna a Pirus gna i Berea, a Aristakus ma Sekundus eidia i Tesalonika, a Gaias gna i Debe, Timoti, me rua na manegna na provins i Esia, a Tikikus ma Trofimus.

⁵ Mara iraani kena padau inau a Luk i Filipai gi a Pol ke kidi vetulara vano i Troas eigna kedana pitughami ngeneni.

⁶ Leghugna na Laulahugna na Bred ke teo sa Isi koragna, ighami kiti hahaghe kori vaka miti taveti au i Filipai. Ighami kiti taveti e lima na dani gi iti torongaghi i Troas. Ighami kiti mono ngeneni nabagna e vitu na dani.

A Pol ke Vahavi Tabirua a Iutikus

⁷ Kori Sade, ighami kiti haidu duadia arahai kena vaututuni i Troas bali Vanga Tabu. Pol ke turughu titiono vanira na komi tinoni ma na vunegna imanea keda ghoi taveti au kori vevugheigna, imanea ke titiono me ghioghilei hotaghi bongi.

⁸ Na choghogna na vathe kiti mono ikoragna, na vatolui chogho kalasu i thepa me hadi i popo. Sethe na lui ke raraha ingengeni.

⁹ Sina mane mathangani, na ahagna a Iutikus, ke nohe kori wida me vaovarongo tagna a Pol. A Pol ke titiono me titiono ma Iutikus ke haga nere. Gi e nere thoti me sikili au kori wida me horu kori thepa. Kekeha tinoni kena vano horu itagna, keana kori vido kena abe hadia, imanea ke thehe ghohi.

¹⁰ Pol ke vano horu me torongaghi tuturu hilighagna imanea. Gi e abe hadia me velera, “Oti saghoi ghaghana ruarua. Imanea ke ghoi havi tabiru.”

¹¹⁻¹² Na komi tinoni kena vaututuni kena totogo puala eigna imanea ke havi. Gi ena ghoi hadi kori chogho mena eia na Vanga ke Tabu mena vangahaidu. Pol ke titiono tadia me ghiaghilei vuevughei gi e taveti au. Leghugna iangeni imarea kena hati tabirua a Iutikus kori vathegna.

Pol ke Haidu duadia Mara kena Baubatu kori Kiloau i Efesus

¹³ Ighami kiti kidi hahaghe kori vaka miti vano i Asos, kari a Pol ke halu longa. Gi iti au vano, a Pol ke veleghami imanea keda ghoi hahaghe duamami kori vaka i Asos.

¹⁴ Kori vido a Pol ke torongaghi i Asos, imanea ke hahaghe duamami miti vano i Mitilini.

¹⁵ Kori vuevugheigna, ighami kiti taveti au i Mitilini mi kori bongi ighami kiti piniti ghaghireigna na moumolu i Kios. Na dani leghugna iangeni, ighami kiti vano kori

moumolu i Samos. Sina dani mua gi iti torongaghi vano i Miletus.

¹⁶ Ighami kiti taveti thovohaliungia i Efesus eigna a Pol ke ghaghana ighami kitida boi vano ngengeni eigna ke boi magnahaghinighami kitida mono hau kori provins i Esia. Imanea ke aanga eigna ke magnahaghinia keda torongaghi i Jerusalem gi e jufu mai na dani Pentikos.

¹⁷ Kori vido a Pol ke mono i Miletus, imanea ke vetula vano na rorongo tadia mara kena baubatu kori kiloau i Efesus eigna kedana mai.

¹⁸ Kori vido kena jufu mai itagna, imanea ke velera, “Kori vido ku mono duamiu, ighamu oti adoa ghohi na puhigu, turughu kori na dani ku torongaghi mai kori provins i Esia mu ghioghilei taveti au.

¹⁹ Kori agutu ku eia vania a Lod ighamu koti adoa inau ku mono talu leghu, mi kekeha maghavu inau ku dikahehegu mu tangi. Moti adoa mua inau ku papara eigna kekeha mara Jiu kena vapuipuhi bali vatheheu.

²⁰ Ighamu koti adoa inau ku velepuhighamu eigna na Rorongo ke Toke naghodia sethe na tinoni mi tadia na komi vathemiu. Kori vido ku eia iaani, inau ku boi poloa itamiu sa fata keda hatheghamu.

²¹ Mi nau ku velera arahai kena Jiu ma arahai kena boi Jiu eigna kedana tughua na havidia ke koakoa mena vaututunia nida a Lod Jisas.

²² “Mi ikeagaieni inau kuda vano i Jerusalem, eigna na Tarunga ke Tabu ke veleu inau kuda vano ingengeni. Inau ku boi adoa na komi fata gougovu keda padau ngengeni.

²³ Inau ku adoa vamua, itadia na komi meleha ku vano, na Tarunga ke Tabu ke veleu imarea kedana bou haghe kori vathe tatari mena vaparau kori vido kuda vano jufu i Jerusalem.

²⁴ Kari e toke vamua na hava keda padau. Eigna sina fata vamua ke nagho vano itagua, inau kuda vagovua na agutu ke heu mai a Lod Jisas. Ma na agutu iangeni, na titionoagna na Rorongo ke Toke eigna na dotho nigna a God vanira na komi tinoni gougovu.

²⁵ “Inau ku titiono vanighamu ghohi eigna na puhi a God ke vunaghi pungusira nigna na komi tinoni. Mi ikeagaieni inau ku adoa teo ahai itamiu keda ghohi reghiu.

²⁶ Na vunegna iangeni inau ku veleghamu, gi keda thehe sina tinoni itamiu kari e boi vaututunia a Jisas, e boi na paluhagu inau.

²⁷ Eigna inau ku veleghamu ghohi na komi fata gougovu a God ke magnahaghinighamu kotida adoa.

²⁸ Gi a Pol ke velera mua, “Ighamu koti baubatu, oti leghua a God thovohaliu moti hathera na komi tinoni kiloau eigna kedana eia iangeni mua. Oti eia iangeni eigna na Tarunga ke Tabu ke vahighamu eigna kotida reireghira. Vaghagna na mane ke reireghira nigna na komi sip, ighamu ghua kotida reireghi tokera na komi tinoni kiloau. Imarea na komi tinoni nigna a God eigna a Dathegna ke thehe bali vahavira.

²⁹ Inau ku adoa kekeha mara velepuhi piapilau kedana mai itamiu leghugna kuda taveti sanighamu. Vaghagna na komi aku ke asi kena ghathatira na komi sip, imarea kedana pipilia

na vadiadikalaragna nidia na vaututuni na komi tinoni kiloau.

³⁰ Me kekeha tinoni itamiu ghehemiu vamua kedana pilungi kililia na velepuhi ke tutuni eigna kena magnahaghinia na komi tinoni kiloua kedana leghura.

³¹ Na vunegna iangeni, oti reireghi toke ghamu! Moti saghoi havaghinia inau ku velepuhighamu na dani ma na bongi koragna e tolu na vinogha me sethe na maghavu ku tangi.

³² “Ikeagaieni inau ku talughamu kori limagna a God eigna keda reireghighamu. Ma na rorongogna na dotho nigna a God vanighita keda hatheghamu mua. Na rorongo iaani ke tangomana na vahetagna nimiu na vaututuni me heghamu na komi fata ke toke a God keda hera tadia nigna na komi tinoni gougovu.

³³ “Kori vido inau ku mono duamiu i hau, inau ku boi mamagna eigna na rongo ba na pohe nigna sa tinoni.

³⁴ Teo. Ighamu oti adoa inau ku agutu heta eigna kuda volia nigua na komi fata ma na komi fata nidia arahai kena taveti duagu.

³⁵ Tadia na komi fata gougovu ku eia, inau ku tuhua vanighamu ighita katida agutu heta bali hathera arahai kena kuma. Oti togha tabirua na haghoregna a Lod Jisas ke velea iaani, ‘Kori vido kati hatia na hava kati magnahaghinia tagna ahai tavogha, ighita kati totogo. Kari kori vido kati hea ahai na hava ke magnahaghinia, ighita kati pukuni totogo vano mua.’ ”

³⁶ Kori vido a Pol ke vagovua na titiono iaani, imanea ke torongaghi tuturu horu duadia mena

tarai.

³⁷ Imarea gougovu kena tangi mena tangolia ngasi a Pol mena kisia.

³⁸ Imarea kena dikahehedia puala eigna a Pol ke velea imarea kedana boi ghoi reghia mua. Gi imarea kena vano duagna mena livua kori vaka.

21

A Pol ke Vano i Jerusalem

¹ Leghugna ighami kiti kubaera mara kena baubatu tadia mara na kiloau i Efesus, ighami kiti sapa vano kori moumolu i Kos. Na dani leghugna iangeni ighami kiti vano kori moumolu i Rodes. Gi iti vano tagna na meleha i Patara.

² Ingengeni ighami kiti pada sina vaka keda vano i Fonia kora provins i Siria miti hahaghe itagna.

³ Ighami kiti reghia na moumolu i Saiprus miti taveti laugna miti vano me ghiaghilei jufu i Taia, sina meleha i Siria. Ingengeni mara kena agutu kori vaka kedana alira au kekeha fata.

⁴ Ighami kiti thonga miti padara kekeha tinoni kena voututuni miti mono duadia e vitu na dani. Na vunegna na Tarunga ke Tabu ke veleragna na hava keda pada a Pol i Jerusalem, imarea kena veleagna eigna keda boi vano ingengeni.

⁵ Kori vido ighami kiti ghoi tabiru vano kori vaka leghugna sina wik, mara mane gougovu kena voututuni, duadia ara taudia ma ara dathe-dia, kena taveti mai duamami kori lilihi. Gi iti torongaghi tuturu horu miti tarai.

⁶ Leghugna iangeni ighami kiti kubaera gi iti hahaghe kori vaka, mi marea kena tabiru kori vathedia.

⁷ Ighami kiti taveti au i Taia miti vano kori na meleha i Tolemes. Kori vido kiti torongaghi vano ingengeni, ighami kiti vano reghira na komi tinoni kiloau miti mono duadia sina dani.

⁸ Kori vevugheigna, ighami kiti vano i Sisaria miti mono kori vathegna a Filip, sina mane ke titionoa na Rorongo ke Toke. Imanea sikei tadia e vitu na mane kena vahira bali hathera mara na vetula.

⁹ Imanea ke mono e vati na dathegna vaivine kena boi taulaghi mua. Iira na komi profet kena ado titionoa na komi haghoregna na Tarunga ke Tabu ke hera.

¹⁰ Ighami kiti mono kekeha dani i Sisaria gi sina profet mua, na ahagna a Agabus, ke kalasu mai i Jiudea me mai itamami.

¹¹ Imanea ke hatia nigna na vovogho a Pol, me tariagna na limagna ma na naegna ghehegna. Gi e velegami, “Na Tarunga ke Tabu ke velea, ‘Mara puhidia mara Jiu i Jerusalem kedana taria vaghagna iaani na mane ke tonogna na vovogho iaani. Mi marea kedana hera vano imanea tadia mara kena boi Jiu.’ ”

¹² Kori vido ighami kiti rongovia iaani, ighami ma na komi tinoni kiloau ngengeni kiti vele huhurua a Pol eigna keda boi vano i Jerusalem.

¹³ Keana a Pol ke velea, “Ehava gi oti tangi moti vadikaheheu? Toke imarea kedana bou haghe kori vathe tatari ba vatheheu i Jerusalem eigna ku vaututunia a Lod Jisas, inau ku sasaa vamua kuda vano.”

14 Kori vido ighami kiti adoa a Pol keda boi tughua na ghaghanagna, ighami kiti soto miti veleagna, "Ighami kiti magnahaghinia vamua nigna na vanohehe a God keda tate mai."

15 Leghugna iaani, ighami kiti kaikaliti bali vano i Jerusalem.

16 Kekeha tinoni eidia i Sisaria kena voututuni kena mai duamami. Imarea kena hatighami vano kori vathegna Nason eigna kitida mono ngengeni. Imanea na manegna i Saiprus, mi manea sikei tadia na komi tinoni kena kidi voututunia a Jisas.

A Pol ke Reghia Mara kena Baubatu tadia Mara Kiloau i Jerusalem

17 Kori vido kiti jufu vano i Jerusalem, na komi tinoni kena voututuni ngengeni kena totogo puala na reghighamigna.

18 Na dani leghugna iangeni, ighami ma a Pol kiti vano reghia a Jemes. Mara gougovu kena baubatu tadia na komi tinoni kiloau i Jerusalem kena mono mua ingengeni.

19 Gi a Pol ke kubaera me titiono vanira na komi fata a God ke hathea na eiagna tadia na komi tinoni kena boi Jiu.

20 Imarea kena veletokea God eigna na komi fata ke titionoa a Pol. Gi ena veleagna, "Kulamami, ighoe o adoa ghohi e sethe na toghai tinoni Jiu kena voututunia ghohi a Jisas, mi marea gougovu kena magnahaghinia na leghuagna na komi vetula nigna a Moses.

21 Kari imarea kena rongovia ighoe ko velepuhira na komi tinoni Jiu kena mono tadia arahai kena boi Jiu eigna kedana boi leghua na

komi vetula nigna a Moses. Mena velea mua ighoe ko velera eigna kedana boi sogivaugh-ithathara ara dathedia ba leghua na komi puhida ighita mara Jiu.

²² Ighami kiti mataghu eigna da kenughua ena eia sa fata ke dika itamua na mavitu kori vido kena rongovia ighoe ko jufu mai ghohi eeni.

²³ Na vunegna iangeni ighami kiti toatogha ighoe koda eia iaani. E vati na mane kena mono duada eeni kena eia na taluhaghore vania God.*

²⁴ O vano duadia kori Vathe ke Tabu moti eia na puhi bali mono raraha kori matagna a God. Leghugna iangeni, o volia na komi fata bali havughaghi eigna kedana ghothahia na sesehugna na uludia e vati na mane iraani. Kori vido kedana reghia ighoe ko eia iaani, na komi tinoni kedana adoa na komi fata kena titionora eimu ighoe e boi tutuni. Keana imarea kedana adoa ighoe ko talu leghua vamua na komi vetula nigna a Moses.

²⁵ Tadia arahai kena boi Jiu kena haghe kori na kiloau, ighami kiti risoa atu ghohi na letasi eigna na komi vetula kedana leghua. Ighami kidi velera eigna kedana boi ghania sa vanga kena havughaghira na komi tinoni tagna na ngunguju,

* **21:23** “na taluhaghore vania a God” Na taluhaghore iaani, mara Jiu kena kiloagna “na taluhaghore Nasirait.” Nambas 6:1-21 kori na Ol Testamen ke titionoa na puhi taluhaghore iaani. Kori vido na tinoni Jiu ke eia na taluhaghore Nasirait, imanea keda boi utuhia na sesehugna mena boi kouvia na waen me ghieghilei govu na taluhaghore. Kori vido ke govu na taluhaghore, imanea keda ghothahia na sesehugna me hatia na sesehugna duagna kekeha fata bali havughaghi kori Vathe ke Tabu nigna a God i Jerusalem.

ba ghania na vinahigna na fata kaukagu kena boi vasalala aua na ghaughabuagna, ba kouvua na ghaughabuagna na fata kaukagu. Mi marea kedana boi nere duadia arahai ke boi ara tau-dia.”

²⁶ Sina dani leghugna iangeni, a Pol ke vano duadia e vati na mane mena turughua na puhi bali mono raraha kori matagna a God. Leghugna iangeni, a Pol ke vano kori Vathe ke Tabu nigna a God me velera na komi pris e vitu na dani mua ke mono gi na puhi bali mono raraha keda govu. Tagna na dani iangeni, mara na pris kedana eia na havughaghi eidia Pol ma ara kulagna.

Mara Jiu kena Thotia a Pol

²⁷ Kori vido e vitu na dani kena haga govu, kekeha tinoni Jiu eidia i Esia kena reghia Pol kori na Vathe ke Tabu. Imarea kena kilora mai sethe na tinoni mena vadiadikala na ghaghanadia eigna kedana dikatadia tagna a Pol mena thotia. Gi imarea kena ghuu heta vaghagna iaani,

²⁸ “Ighamu na komi tinonidia Israel, oti hatheghami! Iaani na mane ke vano ivei mi vei me titiono diadikalaghita ighita mara Jiu, ma na komi vetula nigna Moses, ma na Vathe ke Tabu iaani. Kari na fata ke dika vano, imanea ke vadiadikala na vido ke tabu iaani eigna ke hatira mai duagna kekeha tinoni kena boi Jiu.”

²⁹ (Imarea kena velea iaani eigna kena reghia a Trofimius, na manegna i Efesus, duagna a Pol i Jerusalem. Imarea kena toatogha a Pol ke hatia haghea na mane iaani kori na Vathe ke Tabu.)

³⁰ Kori vido kena rongovia na rorongoa iaani, na komi tinoni gougovu tagna na meleha iangeni

kena dikatadia. Imarea kena raghe vano mena thotia a Pol mena sarakia aua kosigna na Vathe ke Tabu. Gi imarea kena reireghia na Vathe ke Tabu kena bilakia na komi hagethagna.

³¹ Kori vido na mavitu kena turughu tupia a Pol eigna kedana vathehea, na vunaghidia na boo soldia gna i Rom kena mono i Jerusalem ke rongovia na rorongogna na mavitu i Jerusalem kena riurihu.

³² Imanea ke saisami me kilora mai kekeha soldia me kekeha mane kena batura, mena raghe vano tadia na mavitu. Kori vido kena reghira mara na soldia ma na vunaghidia, na mavitu kena soto na tupiagna a Pol.

³³ Ma na vunaghidia mara na soldia ke vano me tangolia a Pol me velera komi nigna na soldia eigna kedana taria tagna e rua na sen. Gi e huatira na komi tinoni ahai imanea ma na hava ke eia.

³⁴ Kekeha tadia na mavitu kena ghuu eigna sina fata, mi kekeha kena ghuu eigna na fata tavogha. Imarea kena haohaghore puala ma na vunaghidia na komi soldia ke boi tangomana na adoagna na hava ke eia a Pol. Na vunegna iangeni, imanea ke velera nigna na komi soldia eigna kedana hati vanoa a Pol kori na vathe hutu nidia mara na soldia.

³⁵ Kori vido kena jufungia na ranganagna na vathe hutu iangeni, mara na soldia kena hulungi hadia a Pol eigna na mavitu kena dikatadia puala itagna mena haga vathehea.

³⁶ Ma na mavitu kena leghura kena ghuu heta vaghagna iaani, "Vathehea, vathehea!"

Nigna na Titiono a Pol vanira na Mavitu

³⁷ Kori vido imarea kena haga hati haghea a Pol kori vathe hutu nidia mara na soldia, imanea ke haghore vano tagna na vunaghidia mara na soldia kori haghore Grik, “Tangomana kuda velegho atu sina fata?” Ma na vunaghidia mara na soldia ke vere nigna me huatiagna, “Ighoe o adoa mua haghore Grik?”

³⁸ Ehava? Ighoe na manegna i Ijip ko turughua na rihu duadia mara na gaumane i hau, gi o batura e vati na nigna toghai mane kori meleha ke gou?”

³⁹ Pol ke haghore tughua, “Teo. Inau na mane Jiu eigu i Tasus, sina meleha ke nagho i Kilikia. Tangomana koda lubatiu gi kuda haghore nigua tadia na komi tinoni iraani?”

⁴⁰ Na vunaghidia mara na soldia ke lubatia gi keda haghore. Ma Pol ke sokara kori rangana me tuhu hadi na limagna eigna kedana bughoro na mavitu. Imarea kena bughoro gi a Pol ke titiono itadia kori haghoredia mara Jiu.

22

¹ A Pol ke velera, “Mara puhi ma ara kulagu, oti rorongoi mai itagua. Inau kuda haghore peou ghehegu.”

² Kori vido kena rongovia a Pol ke haghore kori haghoredia mara Jiu, imarea kena bughoro puala. Gi a Pol ke velera,

³ “Inau na mane Jiu, ku havi i Tasus kori provins i Kilikia. Kari inau ku hutu hadi eeri i Jerusalem. Na mane velepuhi ke nagho, a Gamaliel, ke velepuhiu toetoke na komi vetula

nidia ara hutuda. Inau ku leghua na komi vetula eigna ku magnahaghinia puala na leghuagna God, vaghagna vamua ighamu koti magnahaghinia na leghuagna ikeagaieni.

⁴ Inau ku vaparara na komi tinoni kena vaututunia na Rorongo ke Toke eigna a Jisas, mu vathehera kekeha. Inau ku thotira mu bora haghe kori vathe tatari kekeha mane ma na vaivine.

⁵ Na pukuni naghoi pris ma na mara puhi gougovu kori Kansol tangomana kedana veleghamu iaani ke tutuni. Eigna imarea ghehedidna kena heu na komi letasi ku hatira vano tadia mara puhidia mara Jiu i Damaskus eigna kuda thotira mu tarira na komi tinoni kena vaututuni mu hatira mai eeri bali vaparara.

⁶ “Kori hotaghi dani kori vido ku taveti vano i Damaskus, na raraha ke siasilada puala ke horu mai i popo me laema kililiviu.

⁷ Inau ku sikili horu kori thepa mu rongovia na ohai haghore ke veleu, ‘Sol, Sol, Ehava kona vaparau na?’

⁸ “Mu huatia, ‘Lod, Ahai ighoe na?’

“Mi manea ke velea, ‘Inau a Jisas gna i Nasaret ko vaparau.’

⁹ Mara kena taveti duagu kena reghia na silada, kari ena boi thaothadoghagna na hava ke velea na ohai haghore.

¹⁰ “Inau ku ghoi huatia, ‘Lod, na hava ko magnahaghinia kuda eia na?’

“Gi a Lod ke veleu, ‘O sokara hadi mo vano i Damaskus. Sina tinoni ngengeni keda velegho na komi fata ku vahigho eigna koda eia.’

11 Imarea kena tangolia na limagu mena batuu vano i Damaskus eigna na laema ke raraha puala me vadoa na matagu.

12 “I Damaskus sina mane Jiu ke mono, na ahagna a Ananaias. Imanea ke maimanihihia a God me pukuni leghua na komi vetula nigna a Moses ma na komi tinoni Jiu gougovu kena mono ingengeni kena ghaghana bohea puala.

13 Imanea ke mai itagua me veleu, ‘Tahigu Sol, o ghoi reirei ghua.’ Kori vido vamua iangeni, inau ku tangomana na reghiagna a Ananaias.

14 “Gi imanea ke veleu, ‘A God, kena tarai hahali ara hutuda itagna, ke vahigho eigna koda adoa nigna na vanohehe. Mi imanea ke vahigho mua eigna koda reghia a Dathegna ke pukuni jino mo rongovia na hava ke velea.

15 Ighoe koda velera na komi tinoni gougovu na hava ko reghia mo rongovia.

16 O saghoi pitu mo mono! O sokara hadi mo siuvitabu. O vautunia a Lod Jisas ma a God keda talutavogha na komi paluhamu.’

17 “Leghugna ku eia na hava ke veleugna a Ananaias, inau ku tabiru i Jerusalem. Sina dani, kori vido ku tarai kori Vathe ke Tabu nigna a God, a Lod Jisas ke tate vaniu.

18 Imanea ke veleu, ‘O saisami taveti au i Jerusalem! Eigna na komi tinoni eeni teo kedana vaututunia na hava koda titiono vanira eigu inau.’

19 “Keana, inau ku haghore tughua, ‘Lod, na komi tinoni iraani kena adoa inau ku vano tadia na komi vathe haidu nidia mara Jiu i hau eigna

kuda thotira mu thabuhira na komi tinoni kena vaututunigho.

²⁰ Mi kori vido kena vathehea a Stiven, nimua na mane bali titiono eimu, inau ku sokara ingengeni mu magnahaghinia na hava kena eia. Mu reireghia na komi oopo nidia mara kena piri vathehea imanea.'

²¹ "Keana a Lod ke veleu, 'O taveti au! Inau kuda vetulagho vano tagna ke hau tadia arahai kena boi Jiu.' "

²² Na komi tinoni kena vaovarongo tagna Pol me ghieghilei velea iangeni. Gi ena dikatadia mena ghuu heta vaghagna iaani, "Vathehea! Boi nabagna keda talu havi me mono!"

²³ Imarea kena ghuu heta mena aua nidia na oopo. Gi ena piri hadi na komi viovido i thepa kori manga.

²⁴ Na vunaghidia mara na soldia ke velera nigna na komi soldia eigna kedana hati haghea a Pol kori vathedia bali thabuhia. Imanea ke magnahaghinia a Pol keda vele aua na vunegna na mavitu kena ghuvia.

²⁵ Kori vido mara na soldia kena taria a Pol bali thabuhia, imanea ke huatia sina mane ke batura mara na soldia ke sokara ghaghireigna, "Ehava? E jino kori na vetula ighamu kotida thabuhia na sitijen gna i Rom kari oti boi kidi fatea?"

²⁶ Kori vido ke rongovia iaani, imanea ke vano tagna na vunaghigna me veleagna, "Ighoe o adoa mua na hava ko eia? Na mane iaani na sitijen gna i Rom!"

²⁷ Na mane iangeni ke vano tagna Pol me huatia, "O veleu. Ighoe na sitijen gna i Rom?"

Pol ke haghore tughua, “Hii, inau na sitijen gna i Rom.”

²⁸ Ma na vunaghidia mara na soldia ke veleagna, “Inau ku volia sethe na rongo gi u sitijen gna i Rom.”

Keana a Pol ke veleagna, “Kori vido ku havi mai, inau na sitijen gna i Rom.*”

²⁹ Mara na soldia kena kalitia bali thabuhia a Pol kena saisami taveti sania. Ma na vunaghidia mara na soldia ke mataghugna puala, eigna imanea ke taria ghohi a Pol gi e adoa imanea na sitijen gna i Rom.

Mara na Kansol kena Fatea a Pol

³⁰ Sina dani leghugna iangeni, na vunaghidia mara na soldia ke hatia aua na sen kena tariagna a Pol itagna, me kilora mai mara na naghoi pris mi mara gougovu kena mono kori Kansol. Imanea ke eia iaani eigna ke magnahaghinia keda ado tokea na vunegna mara puhidia mara Jiu kena toroagna a Pol. Gi e hati vano a Pol itadia me vasokaraghinia naghodia.

23

¹ Pol ke rei vano tadia mara na Kansol me velera, “Nigua na komi tinoni, inau ku boi maomamo kori matagna a God, eigna turughu

* **22:28** Tolu na puhi ke mono bali sitijen gna i Rom. Imanea ke tangomana na soniagna na rongo hutu ba eia sina agutu hutu vania na gaumanegna i Rom, ba havi mai tagna a idogna ma tamagna koro sitijen gna i Rom. Na vunegna a Pol na sitijen gna i Rom kori vido ke havi mai, imanea ke nagho vano tagna na vunaghidia mara na soldia.

i hau me laba mai ikeagaieni inau ku eia hahali na komi fata ke magnahaghinia imanea.”

² Na pukuni naghoi pris, ke ahagna mua a Ananaias, ke rongovia iaani me velera mara kena sokara ghaghireigna a Pol eigna kedana thabuhia na livogna.

³ Gi a Pol ke rei vano tagna Ananaias me veleagna, “A God keda thabuhigho! Ighoe vaghagna na peo ke toke na dodorogna kari e boto ghohi me haga sikili. Ighoe ko fateu leghuagna na komi vetula nigna a Moses, kari o boi pukuni leghua. Eigna na vetula ke boi lubatigho koda velera mara iraani eigna kedana thabuhiu.”

⁴ Mara kena sokara ghaghireigna a Pol kena veleagna, “E boi toke ighoe ko haghore diadikala na pukuni naghoi pris vaghagna iangeni. Imanea na mane agutu nigna a God!”

⁵ Ma a Pol ke velera, “Inau ku bosu adoa imanea na pukuni naghoi pris. Na komi Rioriso ke Tabu kena velea, ‘Ighita katida saghoi titiono diadikala sa tinoni ke batughita.’[☆]”

⁶ Na vunegna a Pol ke adoa kekeha tadia mara na Kansol, mara na Sadiusi mi kekeha mara na Farise, imanea ke haghore heta vaghagna iaani, “Nigua na komi tinoni, inau na mane Farise ma ara hutugu huju mara na Farise. Ighamu koti fateu eigna ku vaututuni a God keda ghoi vahavi tabirura arahai kena thehe.”

⁷ Kori vido a Pol ke velea iaani, mara na Farise mi mara na Sadiusi kena turughu rihu haghore varihotaghidia. Na vunegna iangeni,

[☆] 23:5 Eksodas 22:28.

mara kori Kansol kena thevurua tagna e rua na boo.

⁸ Mara na Sadiusi kena boi vaututunia a God keda ghoi vahavi tabirura arahai kena thehe mena boi vaututunia ke mono na komi enjel ma na komi tarunga. Keana mara na Farise kena vaututunia na komi fata irangeni.

⁹ Me rua na boo iraani kena riurihu hutu. Kekeha mara na velepuhigna na vetula nigna a Moses kena Farise kena sokara mena haghore heta vaghagna iaani, “Na mane iaani, ighami kiti boi reghia sa fata ke ei hahia. Da e tutuni sina tarunga ba sina enjel ke haghore vania imanea.”

¹⁰ Na vunegna na rihu hutu ke hadi mai, na vunaghidia mara na soldia ke ghaghana da imarea kenughua ena vathehea a Pol. Mi manea ke velera mara na soldia bali vano hati aua a Pol itadia mena hatia vano kori nidia na vathe hutu.

¹¹ Kori bongi, a Lod ke mai me sokara ghaghireigna a Pol me veleagna, “O saghoi mataghu! Ighoe ko titiono eigu inau tadia na komi tinonidia i Jerusalem, mo koda eia vaghagna iaani mua i Rom.”

Mara Jiu kena Vapuipuhi Haidu bali Vathehea a Pol

¹²⁻¹³ Kori vuvugheigna hadi, e rua tutughu tomagha na mane Jiu kena vapuipuhi haidu bali vathehea a Pol. Imarea kena taluhaghore eigna kedana boi ghania ba kouvia sa fata mena ghiaghilei vathehea.

¹⁴ Imarea kena vano tadia mara na naghoi pris mi mara puhidia mara Jiu mena velera, “Ighami kiti taluhaghore vania a God eigna kitida boi

ghania ba kouvia sa fata miti ghieghilei vathehea a Pol.

¹⁵ Ighamu mi mara gougovu kori Kansol kotida kaea na vunaghidia mara na soldia i Rom eigna keda ghoi hatia maia a Pol itamiu. Oti pilaunia moti velea ighamu koti magnahaghinia kotida ghoi huatia a Pol eigna na hava ke eia. Ighami kitida pitu kori hangana bali vathehea gi ena jufu mai eeni.”

¹⁶ Keana a dathegna mane a vaivinegna a Pol ke rongovia na hava kedana eia me vano kori na vathe hutu nidia mara na soldia me titiono na puhi iaani tagna a Pol.

¹⁷ Gi a Pol ke kiloa maia sina mane ke batura mara na soldia me veleagna, “O hati vanoa na mane mathangani iaani tagna na vunaghidia mara na soldia. Imanea ke adoa sina fata keda titiono vania.”

¹⁸ Na soldia iangeni ke hati vanoa tagna na vunaghidia me veleagna, “A Pol, na mane ke mono kori vathe tatari, ke kaeu eigna kuda hatia maia itamua na mane mathangani iaani. Imanea ke magnahaghinia keda velegho sina fata.”

¹⁹ Na vunaghidia mara na soldia ke tangolia na limagna na mane mathangani me hati vanoa sina vido me huatiagna, “Na hava ko haga titiono itagua na?”

²⁰ Imanea ke veleagna, “Kekeha mara Jiu kena vapuipuhi haidu bali mai kaegho eigna koda hati vanoa a Pol kori Kansol ivughei. Imarea kedana pilaunigho me kedana velegho imarea kena magnahaghinia kedana ghoi huatia a Pol eigna na hava ke eia.

21 Inau ku kaegho eigna koda saghoi eia na hava kedana kaegho, eigna e rua tutughu tomagha na mane kena polo mena pitu ghaghireigna na hangana bali vathehea a Pol. Imarea kena taluhaghore vania a God eigna kedana boi ghania ba kouvia sa fata mena ghieghilei vathehea. Mi ikeagaieni imarea kena pitu vamua, eigna kena toatogha ighoe koda hiia na hava kedana kaegho.”

22 Na vunaghidia mara na soldia ke veleagna, “O saghoi velera sa tinoni ighoe ko mai mo titiono na fata iaani itagua.” Gi e vetula aua.

Imarea kena Hati Vanoa a Pol tagna a Primia a Feliks

23 Gi na vunaghidia mara na soldia ke kilora mai e rua nigna na mane koro batura mara na soldia me velera, “Oro kalitia e rua na hathangatu soldia bali vano i Sisaria nabagna tangi hia kenughua bongi. Oro kalitia mua e vitu na hangavulu na soldia bali taveti tadia na komi hos me rua na hathangatu mua na soldia kedana tatango garatu.

24 Moro kalitia kekeha hos eigna keda hahaghe a Pol. Oro reireghi tokea a Pol me ghieghilei jufu tagna a Primia Feliks.”

25 Ma na vunaghidia mara na soldia ke risoa na letasi iaani:

26 “Inau a Klodius Liasias ku eia na letasi iaani itamua ighoe a Primia Feliks.

27 Hee, kekeha mara Jiu kena thotia mena haga vathehea na mane iaani. Kori vido ku adoa imanea na manegna i Rom, inau ku

hatira duagu kekeha nigua na soldia miti hati aua imanea tadia mara Jiu.

²⁸ Mi inau ku hati vano kori nidia na Kansol eigna ku magnahaghinia kuda adoa nigua na vunegna kena toroagna.

²⁹ Gi u adoa na hava kena toroagna vaghagna na komi fata thevu kori nidia na komi vetula ghehedia. Kari imanea ke boi eia sa fata nabagna katida vathehea ba boa haghea kori vathe tatari.

³⁰ Kori vido sina tinoni ke veleu imarea kena vapuipuhi bali vathehea na mane iaani, inau ku saisami mu vetula atua itamua. Mu velera mara Jiu eigna kedana atu itamua bali toroa imanea kori matamu. Iangeni vamua.”

³¹ Mi kori na bongi iangeni, mara na soldia kena leghua na hava ke velea na vunaghidia mena hati vano a Pol kori meleha i Antipatris.

³² Kori vevugheigna, na komi soldia kena taetaveti kori naedia kena tabiru gougovu i Jerusalem kori nidia na vathe hutu. Mi mara vamua kena taetaveti kori hos kena hati vano a Pol i Sisaria.

³³ Kori vido kena laba vano i Sisaria, imarea kena vano hea na letasi a Primia Feliks mena lubati vano a Pol itagna.

³⁴ Imanea ke ijumia na letasi me huatia a Pol na ahagna na provins ke havi mai itagna. Kori vido ke adoa a Pol na manegna na provins i Kilikia,

³⁵ a Feliks ke veleagna, “Kori vido kedana mai mara kena torogho, inau kuda vaovarongo itamiu mu fategho.” Gi e velera nigua na komi soldia eigna kedana vano boa a Pol kori vathe tatari ke mono kori na vathe hutu a King Herod

ke agutua.

24

Mara Jiu kena Toroagna a Pol Naghogna a Feliks

¹ Lima na dani leghugna iangeni, na pukuni naghoi pris, a Ananaias, ke vano i Sisaria duagna kekeha mara puhidia mara Jiu mi sina mane ke adoa na vetula, na ahagna a Tetulus. Imarea kena mai tagna a Primia Feliks eigna kedana toroagna a Pol.

² Leghugna kena hati maia a Pol, a Tetulus ke turughu na toroagna a Pol me velea vaghagna iaani:

“Primia Feliks, ighami mara Jiu e hau ghohi na monomami kori soleana eigna ighoe ko vunaghi pungusighami. Mo vajinoa sethe na fata ke hahi kori melehamami eigna ko thaothadogha puala.

³ Ighami mara Jiu gougovu kiti totogo puala eimu ighoe eigna na komi fata ke toke ko eia.

⁴ Kari u boi magnahaghinia kuda titiono teve eigna kenugha o toa nimua. Inau ku kaegho vamua eigna koda rorongu mai itamami sina vido.

⁵ Ighami kiti pada aua na mane iaani ke ei hahalia na komi fata ke dika. Imanea ke turughua na komi riurihu hutu tadia na komi tinoni Jiu ivei mi vei kori maramagna. Mi manea sina mane ke batura na komi tinoni kori boo kena leghua na mane velepuhi gna i Nasaret.

6-7 Ma na vunegna imanea ke pipilia na eiagna na fata ke boi jino keda eia kori Vathe ke Tabu nigna a God, ighami kiti thotia.*

8 Gi koda huatia imanea, kenughua o adoa na hava kiti toroagna e tutuni.”

9 Ma na mara Jiu gougovu kena mono ngengeni kena velea na komi fata ke titiono a Tetulus e pukuni tutuni.

10 Gi a Primia Feliks ke veleagna Pol eigna keda titiono nigna. Ma Pol ke velea vaghagna iaani, “Primia Feliks, inau ku adoa e sethe na vinogha ghohi ighoe ko fateghami ighami mara i Israel. Ma na vunegna iangeni, inau ku totogo kuda haghore peou kori matamu.

11 Gi koda huatira na komi tinoni, ighoe koda adoa ikeagaieni na vasalaghe ruagna na dani leghugna ku vano i Jerusalem bali tarai.

12 Inau ku boi rihu haohaghore duagna sa tinoni koragna na Vathe ke Tabu nigna a God mu boi turughua sa rihu hutu kori nidia na komi vathe haidu mara Jiu ba sa vido koragna na meleha iangeni.

13 E vahotha puala mara iraani kedana tateli aua na komi fata kena torougna e tutuni.

14 “E tutuni inau ku leghua na Hangana ke Tutuni mara Jiu kena velea e boi tutuni. Kari inau ku maimanihihia na God nidia ara hutumami

* 24:6-7 Tadia kekeha rioriso haulaghi kori haghore Grik, na rioriso iaani ke mono: “miti magnahaghinia kitida fatea leghuagna nimami na komi vetula. 7 Kari a Lisias na vunaghidia mara na soldia ke mai duagna nigna na komi soldia mena mai hatia aua itamami. 8 Me velera mara Jiu kena toroagna eigna kedana mai eeri itamua ighoe.”

mu vaututunia na komi vetula nigna a Moses ma na komi fata kena risoa mara na profet.

¹⁵ Mu vaututuni mua vaghagna vamua imarea kena torou kena vaututunia a God keda vahavi tabirura arahai kena jino ma arahai kena boi jino.

¹⁶ Na vunegna iangeni, inau ku magnahaghinia kuda eia hahali na hava ke jino kori matagna a God ma na hava ke jino vanira na komi tinoni.

¹⁷ “Kekeha vinogha leghugna ku taveti au i Jerusalem, inau ku ghoi tabiru ngengeni bali hera na rongo na komi tinoni kena kuma tadia mara Jiu. Mu tabiru mua bali havughaghi vania a God.

¹⁸ Imarea kena doroviu kori Vathe ke Tabu kori vido ku eia iaani. Inau ku eia ghohi na puhi bali mono raraha kori matagna a God. Inau ku boi mono duadia sethe na tinoni mu boi turughua na rihu.

¹⁹ Keana kori vido iangeni, kekeha mara Jiu eidia i Esia kena mono mua ngengeni. Gi kedana magnahaghinia na torougna tagna sa fata mara irangeni, e toke imarea ghehedia kedana mai itamua.

²⁰ Kari, na vunegna imarea kena boi mai, ighoe tangomana koda huatira arahai kena mono eeni. Imarea kedana velegho e teo sa fata Mara na Kansol kena pada itagua ku ei hahia kori vido kena fateu.

²¹ Kari, da imarea kena mono eeri kedana torou eigna ku ghuu heta vano itadia vaghagna iaani, ‘Ighamu koti fateu eigna ku vaututuni a God keda ghoi vahavi tabirura arahai kena thehe.’ ”

²² A Feliks ke pukuni ado tokea na hava kena vaututunia arahai kena leghua na Hanganana ke Tutuni. Imanea ke vagovua na fate me velera, “Inau kuda titiono aua nigua na toatogha eigna na fate kati eia kori vido keda torongaghi mai a Lisias, na vunaghidia mara na soldia.”

²³ Gi a Feliks ke veleagna na mane ke batura nigua na komi soldia eigna keda hatia a Pol me kaekalea toetoke. Kari imanea ke veleagna eigna keda boi taria kori sen me keda lubatira ara kulagna a Pol eigna kedana mai hathea.

²⁴ Leghugna kekeha dani, a Feliks duagna a taugna, Drusila, koro mai kori vido ke mono a Pol. A Drusila na vaivine Jiu. Raira koro kiloa mai a Pol, gi oro rorongogha itagna kori vido ke titiono eigna na vaututuni tagna a Jisas Kraisis.

²⁵ A Pol ke titiono eigna na puhi bali mono jino kori matagna a God, ma na puhi bali reireghia na tono tagna na komi puhi ke dika, ma na fate a God keda eia tadia na komi tinoni gougovu. Kori vido ke rongovia iaani, a Feliks ke mataghu me veleagna a Pol, “E naba ghohi. O tangomana koda taveti au. Kori vido inau kuda mamaluha, inau kuda ghoi kilogho mai.”

²⁶ Na vunegna a Feliks ke toatogha da a Pol keda hea na rongo gi keda lubati mamaluha, sethe na dani imanea ke kiloa mai a Pol me titiono duagna.

²⁷ Leghugna a Pol ke mono kori vathe tatari e rua na vinogha, a Feliks ke govu kori Primia ma Posius Festus ke tughua. Keana gi e govu, a Feliks ke boi lubati aua a Pol kori vathe tatari

eigna imanea ke magnahaghinia keda vatotogora mara puhidia mara Jiu.

25

A Primia Festus ke Fatea a Pol

¹ E tolu na dani leghugna a Primia Festus ke torongaghi i Sisaria bali turughuagna nigna na agutu, imanea ke taveti vano i Jerusalem.

² Ingengeni mara na naghoi pris mi mara puhidia mara Jiu kena mai itagna mena veleagna na komi fata kena toroagna a Pol.

³ Imarea kena kaea a Festus eigna keda vetula vano a Pol i Jerusalem. Imarea kena kaea iangeni eigna kena vapuhia ghohi bali vathehea a Pol kori vido ke taveti vano kori hangana.

⁴ Kari a Festus ke velera, "A Pol ke mono ghohi i Sisaria me boi hau inau kuda ghoi tabiru vano ingengeni.

⁵ Gi imanea ke ei hahia sa fata, ighamu tangomana kotida vetulara mai duagu kekeha nimiu na mane puhi mua eigna kedana mai i Sisaria bali toroagna imanea ngengeni."

⁶ A Festus ke mono nabagna e alu ba salaghe na dani mua i Jerusalem, gi e tabiru i Sisaria. Sina dani leghugna iangeni imanea ke vano kori vido bali fate me velera mara na soldia eigna kedana hati maia a Pol itagna.

⁷ Kori vido ke haghe mai a Pol, mara puhidia mara Jiu kena kalasu mai i Jerusalem kena sokara kililivia mena veleagna a Festus a Pol ke eia sethe na fata ke dika. Kari imarea kena boi tangomana na tateliagna ke tutuni na komi fata kena toroagna.

⁸ Gi a Pol ke haghore peoa ghehegna me velea, “Inau ku boi vadiadikala sa vetula nimami ighami mara Jiu. Mu boi ei hahia sa fata kori Vathe ke Tabu nigna a God ba tagna na King gna i Rom.”

⁹ Kari na vunegna a Festus ke magnahaghinia keda vatotogora mara puhidia mara Jiu, imanea ke huatiagna a Pol, “Ehava? O sasaa vamua koda vano i Jerusalem eigna kuda rongovia ngengeni na komi fata kena toroghogna?”

¹⁰ Gi a Pol ke haghore tughua, “Ikaghegheni inau ku sokara kori vido bali fate nigna na King gna i Rom. Iaani na vido ke jino ighoe koda fateu. Ighoe o pukuni adoa inau ku boi eia sa fata ke dika tadia mara Jiu.

¹¹ Gi kuda eia sa fata ke nabagna kuda thehe, inau ku sasaa vamua kuda thehe. Kari na vunegna na komi fata kena torougna e boi tutuni, e boi jino kori vetula gi ighoe ba ahai tavogha keda lubatiu vanira mara iraani. Inau ku magnahaghinia na King gna i Rom keda fateu!”

¹² A Festus ke vano me titiono duadia komi nigna na mane puhi gi e veleagna a Pol, “Na vunegna ighoe ko kaea na King gna i Rom keda fategho, inau kuda vetulagho vano itagna!”

A Festus ke Titiono vania a King Herod Agripa eigna a Pol

¹³ Leghugna kekeha dani a King Herod Agripa ma a vaivinegna, a Berenike, koro mai i Sisaria bali sighoa a Festus.

¹⁴ Iroira koro mono ingengeni tagna kekeha dani ma Festus ke titiono duagna a King Agripa

eigna a Pol. Imanea ke velea, “Sina mane ke talu mono eeni, a Feliks ke boi lubati aua kori vathe tatari.

¹⁵ Kori vido ku vano i Jerusalem, mara na naghoi pris mi mara puhidia mara Jiu kena toroagna na mane iaani mena kaeu eigna kuda fatea bali vathehea.

¹⁶ Kari inau ku velera kori nimami na vetula ighami mara i Rom e boi jino kitida lubatia sa tinoni eigna kedana vathehea. Ighami kiti kidi lubatia imanea eigna keda sokara naghodia arahai kena toroagna me haghore peoa ghehegna tadia na komi fata kena velea imanea ke ei hahia.

¹⁷ Kori vido kena mai eeni mara puhidia mara Jiu, inau ku boi pitu. Gi ghoi dani hadi inau ku nohe kori vido bali fate, mu velera mara na soldia eigna kedana hati maia a Pol.

¹⁸ Mara puhidia mara Jiu kena sokara mena toroagna imanea, kari na hava kena velea boi na fata ke dika puala vaghagna ku ghaghana imarea kedana toroagna.

¹⁹ Imarea kena rihu haohaghore duagna a Pol eigna na komi fata kena vaututunia ghehedua mara Jiu. Mena rihu haohaghore mua eigna sina mane, na ahagna a Jisas, ke thehe ghohi. Kari a Pol ke velea imanea ke havi.

²⁰ Na vunegna inau ku boi adoa na puhi bali hiro aua na hava ke tutuni eigna na komi fata iraani, inau ku kaea a Pol gi keda sasaa na vano i Jerusalem eigna kuda fatea ngengeni.

²¹ Keana a Pol ke velea ke magnahaghinia keda talu mono kori vathe tatari me ghieghilei fatea na King gna i Rom. Mi inau ku talua kori vathe tatari me ghieghilei laba mai na dani kuda vetula

vanoa tagna na King gna i Rom.”

²² Gi a Agripa ke veleagna a Festus, “Inau ku magnahaghinia kuda rorongu tagna na mane iaani.”

A Festus ke haghore tughua, “Toke vamua, ighoe koda rorongu itagna ivughei!”

King Herod Agripa ke Vaovarongo tagna a Pol

²³ Me dani hadi gi a Agripa ma Berenike koro vahaghea rodia na pohe ke vahotha me ke ulaghagna, moro haghe mai kori vathe hutu bali haidu. Kekeha mara kena nagho kori na ami mi mara puhigna na meleha iangeni kena haghe vano duadia roira. Gi a Festus ke velera mara na soldia eigna kedana hati maia a Pol.

²⁴ Ma Festus ke velea, “King Agripa mi ghamu gougovu koti mono eeni, iaani na mane na komi tinoni Jiu kena mono eeni i Sisaria mi kori meleha i Jerusalem kena mai kaeu bali vathehea.

²⁵ Inau ku boi pada sa fata ke ei hahia imanea ke nabagna kuda vathehea. Kari na vunegna imanea ke velea ke magnahaghinia na King gna i Rom keda fatea, inau ku toatogha bali vetula vano a i Rom.

²⁶ Keana, inau ku boi adoa mua na hava kuda risoa eigna imanea tagna na King gna i Rom. Iangeni na vunegna inau ku hati maia itamiu, haluhadi itamua ighoe, a King Agripa. Leghugna katida huatia imanea eigna na komi fata kena toroagna, da inau kuda adoa na hava kuda risoa eigna imanea.

²⁷ Kori ghaghanagu e boi toke gi kuda boi risoa na hava ke ei hahia na mane iaani, kari u vetula vano vamua tagna na King gna i Rom.

26

¹ Ma a King Agripa ke veleagna a Pol, “Ikeagaieni o vele aua komi nimua na titiono.”

Pol ke tuhu hadia na limagna me turughu na haghore peoagna. Imanea ke velea,

² “King Agripa, ikeagaieni inau ku totogo na sokara kori naghomu bali haghore peou ghehegu tagna na hava kena torougna mara puhidia mara Jiu.

³ Inau ku totogo puala eigna ighoe ko adoa puala na komi puhida ighita mara Jiu ma na komi fata kati rihu haohaghore eidia. Inau ku kaegho eigna koda saghoi toali na rongoviagna mai itagua.

⁴ “Mara Jiu gougovu kena adoa na puhigu kori havigu doudolu, turughu kori vido inau ku hutu hadi kori pukuni melehagu mu ghieghilei mai mono i Jerusalem.

⁵ Sethe na vinogha imarea kena adou ghohi. Gi kedana sasaa, imarea tangomana kedana velegho inau na mane Farise. Tadia mara Jiu, mara na Farise kena pukuni leghua na komi vetula.

⁶ Mi ikeagaieni imarea kena fateu eigna inau ku vaututunia nigna na taluhaghore a God ke hera ara hutuda i hau bali vetula maia a Vahavi.

⁷ Me salaghe rua na vikeda kena maimanihihia a God dani ma na bongi kori vido kena pitua na maghavu a God keda eia vanighita na hava ke taluhaghorea. King Agripa, na vunegna inau ku vaututunia na taluhaghore iangeni, mara puhidia mara Jiu kena torou.

8 Ehava gi e vahothahaghinighamu ighamu koti Jiu na vaututuniagna a God ke tangomana na vahavi tabiruragna arahai kena thehe ghohi?

9 “I hau inau ku toatogha kuda eia na hava ku tangomana bali vapararagna arahai kena vaututunia a Jisas gna Nasaret.

10 Mu eia iaani i Jerusalem. Mara na naghoi pris kena heu na mana eigna kuda bora haghe kori vathe tatari sethe na tinoni kena vaututuni. Kori vido kena vathehera na komi tinoni irangeni, inau ku hiiia na hava kena eia.

11 Sethe na maghavu inau ku vano tadia na komi vathe haidu nidia mara Jiu mu vaparara na komi tinoni kena vaututuni. Inau ku eia iaani eigna ku magnahaghinia kedana velehouhorua na ahagna a Jisas. Ma na vunegna inau ku dikatagua puala itadia, inau ku vano tadia kekeha meleha ke mono haunia i Jerusalem eigna kuda vaparara.

12 “Sina dani inau ku taveti vano i Damaskus. Mara na naghoi pris kena heu na mana eigna kuda vaparara na komi tinoni kena vaututuni ngengeni.

13 A King Agripa, kori hotaghi dani inau ku taetaveti kori hangana mu reghia na raraha ke siasilada puala ke silada horu mai i popo me laema kililiviu ma arahai kena taveti duagu.

14 Ighami kiti sikili horu kori thepa, mi inau ku rongovia na ohai haghore ke titiono vaniu kori haghoreda ighita mara Jiu, ‘Sol, Sol, ehava kona vaparau na? Ighoe ko boi tangomana nimua koda sokara pungusia nigua na vanohehe.’

15 “Mi nau ku huatia, ‘Lod, ahai ighoe na?’

“Ma a Lod ke velea, ‘Inau a Jisas ko vaparau.

¹⁶ O sokara hadi! Inau ku tate itamua mu vahigho eigna ighoe koda nigua na mane agutu. O titiono tadia na komi tinoni na hava ku tatelia vanigho ikeagaieni ma na hava kuda tateli vanigho ivughei valiha.

¹⁷ Inau kuda sokara peogho tadia na komi tinoni Jiu mi tadia na komi tinoni kena boi Jiu. Inau kuda vetulagho vano tadia na komi tinoni kena boi Jiu

¹⁸ bali velepuhira eigu inau eigna kedana taveti sania na puni mena tabiru mai kori raraha. Ma Satan keda boi vunaghi pungusira mua, kari a God keda vunaghi pungusira. Ma God keda talutavogha na komi paluhadia mi marea kedana mono tadia na komi tinoni nigua a God eigna kena vaututuniu.’

¹⁹ “King Agripa, inau ku leghua na hava ke tate mai itagua i popo.

²⁰ Inau ku turughua na veleragna na komi tinoni eigna kedana tughua na havidia ke koakoa mena vaututunia na rorongo eigna a Jisas. Mu velera mua eigna kedana eia na komi fata ke jino bali tateli aua e tutuni imarea kena tughua na havidia ke koakoa. Inau ku kidi titionoa ghohi iaani tadia na komi tinonidia i Damaskus, gi u vano i Jerusalem mi tadia na komi meleha kori provins i Jiudea. Vagovugna, inau ku vano tadia na komi tinoni kena boi Jiu.

²¹ Na vunegna inau ku titionoa iaani, mara puhidia mara Jiu kena thotiu kori Vathe ke Tabu nigua a God mena pipilia na vatheheugna.

²² Kari na vunegna a God ke sokara peou me

ghieghilei jufu ikeagaieni, inau ku talu havi mua mu titiono tadia na komi tinoni gougovu, na komi tinoni puhi ma na komi hai tinoni. Na hava ku titionoa e nanaba vamua tagna na hava a Moses ma na komi profet kena velea keda tate mai.

²³ Imarea kena velea a Vahavi keda papara mena velea mua imanea keda vasikeigna na tinoni keda havi tabiru kori thehe keda boi thehe mua. Imarea kena velea imanea keda sokara tabiru eigna keda vaghagna na lui bali raraha tadia na komi tinoni Jiu ma na komi tinoni kena boi Jiu.”

²⁴ Kori vido a Pol ke velea iaani bali haghore peoa ghehegna, a Festus ke ghuuvia vaghagna iaani, “Pol, o mee! Na vunegna ighoe ko ijumia hahali na komi buka, na ghaghanamu ke boi jino.”

²⁵ Gi a Pol ke veleagna, “Primia Festus, inau ku boi memee. Ma na komi fata ku titionoa e tutuni me jino.

²⁶ Ma King Agripa ke adoa na hava ku titionoa mu boi maomamo na titiono vaniagna. Inau ku adoa a King Agripa ke rongovia ghohi na komi fata iraani eigna ke boi tate mai kori meleha ke korogha.

²⁷ Ehava King Agripa? Ighoe o vaututunia na komi fata kena risoa mara na profet? Inau ku adoa ighoe o vaututunia.”

²⁸ Gi a Agripa ke huatia a Pol, “Ehava? Kori vido ke kudo iaani, ighoe ko toatogha inau kuda vaututunia a Krai eigna na titiono ko eia?”

²⁹ Pol ke haghore tughua, “Kori vido ke kudo ba kori vido ke teve, inau ku tarai kaea a God gi ighoe ma na komi tinoni kena vaovarongo itagua ikeagaieni kotida mono vaghagu inau. Kari inau ku bosu magnahaghinighamu kotida mono kori vathe tatari vaghagu inau.”

³⁰ Gi a King Agripa, ma Primia Festus, ma Berenike, ma na komi tinoni kena mono ngen-geni kena sokara,

³¹ mena taveti au. Imarea kena titiono variho-taghidia vaghagna iaani, “Na mane iaani ke boi ei hahia sa fata ke nabagna kedana vathehea ba boa haghea kori vathe tatari.”

³² Ma Agripa ke veleagna a Festus, “Gi imanea keda boi kaea na King gna i Rom eigna keda fatea, ighoe tangomana koda lubati mamaluha imanea.”

27

Pol ke Turughu Taveti Vano i Rom

¹ Kori vido mara puhi kena vajinoa na taetaveti i Itali kori vaka, imarea kena lubatira vano a Pol duagna kekeha mane mua kena mono kori vathe tatari kori limagna sina mane puhi kori ami eigna keda reireghira. Na ahagna a Jiulus, mi manea sina vunaghidia na komi soldia kena kiloagna ‘Na Boo nigna na King gna i Rom.’

² Imarea mi nau a Luk, ighami kiti hahaghe kori sina vaka ke kalasu mai i Adramitium kari e kaikaliti bali vano tadia kekeha meleha kori provins i Esia. Aristakus, na manegna i Tesalonika kori provins i Masedonia ke vano duamami. Gi iti taveti au i Sisaria.

³ Sina dani leghugna iangeni ighami kiti torongaghi i Saidon. Na puhigna a Jiulius vania a Pol ke toke puala. Imanea ke lubatia a Pol eigna keda vano thonga bali reghia ara kulagna ngengeni. Imarea kena hathea imanea tagna na komi fata ke magnahaghinia.

⁴ Kori vido kiti taveti au i Saidon, na ghuighuri hutu ke mai naghomami. Na vunegna iangeni ighami kiti halu hotaghigna na moumolu i Saiprus ma na paratina.

⁵ Mi ighami kiti hathavu vano kori tahi miti vano ghaghireigna e rua na provins i Kilikia mi Pamfilia. Gi iti thonga kori na meleha i Maira kori provins i Lisia.

⁶ Ingengeni a Jiulius ke pada sina vaka ke kalasu mai i Aleksandria me kaikaliti bali vano i Itali. Imanea ke veleghami eigna kitida hahaghe kori vaka iangeni.

⁷ Tagna kekeha dani na vaka ke taveti poru puala. E vahotha kari iti mai gharania na meleha i Nidus. Na vunegna na ghuighuri ke heta puala ighami kiti boi tangomana na taveti vano mua i paka. Miti taveti vano kori moumolu i Krit. Kori moumolu iangeni, ighami kiti halu laugna na ghiughiju kena kiloagna Salomone miti vano kori thevu ke boi rae heta na ghuri.

⁸ Ighami kiti kiki miti taveti kori ghaghireigna na moumolu miti ghiieghilei torongaghi kori na logu ke gharania na meleha i Lisia kena kiloagna "Logu ke Toke."

⁹ Kori vido kiti jufu ngengeni, ighami kiti taveti kori tahi sethe ghohi na dani. Na dani hutu kena kiloagna "Na dani bali Talutavogha na komi

Paluha” ke haliu ghohi ma na komi vula ke maghavu puala na tahi ke mai ghohi. Ma Pol ke titiono tadia mara kori vaka.

¹⁰ Imanea ke velera, “Ara kulagu, gi katida talu taveti mua, inau ku adoa ighita katida papara puala. Na vaka ma na komi fata kena lujaghinia koragna keda dika me sethe tada katida thehe.”

¹¹ Keana na vunaghidia mara na soldia ke boi rongovia a Pol kari e leghua na hava ke veleagna na kapten ma na mane ke tonogna na vaka.

¹² Na vunegna na logu iangeni e boi toke bali polo kori vido ke maghavu na tahi, haga mara gougovu kori vaka kena magnahaghinia kitida taveti au ngengeni. Imarea kena magnahaghania kitida taveti miti ghieghilei torongaghi kori logu i Finiks. Imarea kena magnahaghinia kitida mono ngengeni tadia na komi vula ke maghavu puala na tahi. Finiks sina logu kori moumolu i Krit ke toke na pologna kori vido ke maghavu, eigna na vido bali haghegna vano na loghu iangeni ke rei vano tagna ke horu na aho.

Na Maghavu Hutu kori Tah

¹³ Kori vido na ghuri ke boi heta ke turughu mai thevu i lau, mara kori vaka kena toatogha e toke kitida taveti vano i Finiks. Imarea kena thagi hadia na piniti miti taveti ghaghireigna na moumolu i Krit.

¹⁴ Kari e boi hau na ghuri hutu kena kiloagna “Na Kavali Ara” ke katheghami.

¹⁵ Na vunegna na ghuri ke ghurighami miti boi tangomana kitida jino hadi kori ghuri, ighami kiti tabirua na vaka eigna kitida leghua vamua na ghuri.

¹⁶ Ighami kiti vano gharania na moumolu iso Kaoda, kori thevu ke peopeo sina vido tagna na ghuri. E vahothahaghinighami puala kari iti thagi hadia na boti kori vaka miti vangasia.

¹⁷ Leghugna iangeni, mara kena agutu kori vaka kena tari kililivia na vaka tadia na komi piru eigna keda boi fota. Na vunegna imarea kena mataghu kenughua e sara na vaka kori haghahu ke gharania i Libia, imarea kena thagi horua na selo hutu ma na vaka ke leghua na ghuri vamua.

¹⁸ Sina dani leghugna iangeni, na maghavu ke talu heta mua mi imarea kena sonira au kori tahi kekeha fata kena lujaghinia kori vaka.

¹⁹ Sina dani mua imarea kena ghoi sonira aua mua kekeha fata bali agutu kori vaka.

²⁰ Sethe na dani ma na bongi ighami kiti boi reghia na aho ma na komi vaitughu. Na ghuri ke talu heta mi ghami kiti toatogha kitida thehe.

²¹ Mara kori vaka, sethe na dani kena boi ghania sa vanga ma Pol ke sokara naghodia me velera, "Ara kulagu, inau ku velehemu eigna katida boi taveti au i Krit. Gi koti rongoviu, teo sa fata keda dika kori vaka me teo sa fata keda ssoni.

²² Kari ikeagaieni inau ku velehemu, oti saghoi mataghu eigna teo ahai keda thehe itada! Na vaka vamua keda dika.

²³ Inau nigna na tinoni a God mu maimanihia. Kori bongi sina nigna na enjel ke mai itagua

²⁴ me veleu, 'Pol, o saghoi mataghu! Ighoe koda sokara naghogna na King gna i Rom eigna keda fategho. Ma God ke taluhaghorea vanigho

na komi tinoni gougovu kena mono duamu kori vaka kedana havi.'

²⁵ Na vunegna iangeni ara kulagu, oti saghoi mataghu! Inau ku vaututunia na komi fata keda tate mai vaghagna vamua nigna na enjel a God ke veleu.

²⁶ Keana, ighita katida sara tagna sina moumolu."

²⁷ Salaghe vati na dani ma na bongi, na ghuighuri ke ghurihighami kilili kori Tahī i Mediterenian. Gi kori hotaghi bongi mara kena agutu kori vaka kena toatogha ighami kiti gharania ghohi sina moumolu.

²⁸ Imarea kena uli horua na piru kori tahi mena pada na mahagna tutughu kasa na hangava. Boi hau leghugna iangeni, imarea kena ghoi uli horua na piru ma na mahagna salaghe lima na hangava.

²⁹ Imarea kena mataghu eigna kena ghaghana na vaka keda tupoa na ghahira me sara, mena soni horua e vati na piniti leghugna na vaka. Gi ena tarai eigna keda dani saisami.

³⁰ Mara kena agutu kori vaka kena haga ghogho. Imarea kena turughu uli horua na boti iso kori tahi mena piapilau vaghagna kena magnahaghinia kedana soni horua kekeha piniti naghogna na vaka.

³¹ Kari a Pol ke veleagna a Jjulus ma na komi soldia, "Gi keda boi mono mara iraani kori vaka, ighamu gougovu kotida thehe."

³² Gi mara na soldia kena utuhia na komi piru kena taria kori boti ma na boti ke sikili horu kori tahi.

³³ Kori vuevughei puni, a Pol ke kae huhurura mara gougovu eigna kedana ghania sa vanga. Imanea ke velera, "E salaghe vati ghohi na dani ighamu koti mataghu puala moti boi ghania sa vanga.

³⁴ Inau ku kaeghamu eigna kotida vanga bali vaheta na tonomiu. E teo sikei itamiu keda ngeso ba thehe."

³⁵ Leghugna ke titiono iaani, a Pol ke tango-lia na bred me veletokea God naghodia mara gougovu. Gi e vidoa me ghania.

³⁶ Na hava ke eia a Pol ke vaheta na ghaghana-dia mara gougovu mena ghania mua.

³⁷ Na haidumami ghami gougovu kiti mono kori vaka, rua na hathangatu vitu hangavulu me ono na tinoni.

³⁸ Leghugna kena govu na vanga, mara kena agutu kori vaka kena soni aua kori tahi na wit eigna keda mamatha na vaka.

Na Vaka ke Sara me Dika

³⁹ Kori vuevugheigna, mara kena agutu kori vaka kena reghia na moumolu kari ena boi ghithatha. Keana imarea kena reghia sina logu ke mono na nahigha itagna mena toatogha kedana vasara hadia na vaka ngengeni.

⁴⁰ Imarea kena utuhia na komi piru tadia na komi piniti ma na komi piniti ke tororo horu kori tahi. Mena unuhia na komi piru ke vangasia e rua na pava hutu bali taghaogna na vaka. Gi ena sutua hadia na selo naghogna na vaka mena jino vano i longa.

⁴¹ Keana na vaka ke sara hadi tagna sina haghahu. Na naghogna na vaka ke sara ngasi

ma na leghugna na vaka ke fota eigna na komi ghngoro ke pohalia me pohalia.

⁴² Gi mara na komi soldia kena magnahaghinia kedana vathehera arahai kena tatari kena dua-dia eigna kedana boi otho thonga ilonga mena ghogho.

⁴³ Keana na vunaghidia, a Jiulus, ke boi lubatira na vatheheragna eigna ke bosu magnahaghinia a Pol keda thehe. Gi imanea ke velera arahai kena tangomana na otho eigna kedana sogala au kori tahi bali otho vano i longa.

⁴⁴ Ma arahai kena boi adoa na otho, imanea ke velera eigna kedana tangolia sa vido pava ba sa vidogna na vaka bali tatave duadia me thonga i longa. Ighami kiti leghua na hava ke velea imanea miti laba gougovu i longa.

28

Pol kori na Moumolu i Malta

¹ Kori vido kiti vano thonga i longa, ighami kiti adoa na moumolu iangeni kena kiloagna i Malta.

² Na komi tinonidia na moumolu iangeni kena dothovighami puala. Imarea kena ifua na joto mena kalitighami toetoke eigna ke uha me ghaula puala.

³ A Pol ke hatia kekeha ghai me pothohoa vanoa kori joto. Kori vido ke eia iangeni, na poli ke kaukagu au mai eigna ke vuvughu puala na joto me ghathatia na limagna.

⁴ Kori vido na komi tinonidia na moumolu iangeni kena dorovia na poli ke ghathatia me vuivui kori limagna a Pol, imarea kena velea varihotaghidia, “Da na mane iaani sina mane ke

vavathehe tinoni. Toke keda boi bilomo kori tahi, nida na ghod 'Fate' keda vathehea.”

⁵ Kari a Pol ke tamuhia horua na poli kori joto me teo sa fata ke pada imanea.

⁶ Na komi tinoni kena ghaghana na limagna a Pol keda vora ba imanea keda sikili horu me thehe. Imarea kena pitu mena pitu, kari kori vido kena reghia teo sa fata ke dika ke pada imanea, imarea kena tughua na ghaghanadia mena velea, “Imanea sikei na ghod.”

⁷ Kekeha gnatha kena mono gharania na lilihi kiti thonga itagna. Na mane puhi kori moumolu iangeni, na ahagna a Publius, imanea ke tonogna na komi gnatha irangeni. Imanea ke toke puala na puhigna me kaeghami eigna kitida mono kori vathegna. Tagna e tolu na dani, imanea ke kalitighami toetoke.

⁸ Kori vido iangeni, a tamagna a Publius ke nere kori mathagna eigna ke pada na vahaghi ghaula ma na vahaghi kutu. Pol ke vano itagna me taraia me tangolia mi manea ke toke tabiru.

⁹ Leghugna iangeni, na komi tinoni gougovu kena vahaghi kori moumolu iangeni kena mai tagna Pol me vatoke tabirura gougovu.

¹⁰⁻¹¹ Na komi tinonidia na moumolu iangeni kena heghami sethe na fata eigna kena ghaghana boheghami. Tolu na vula leghugna ke sara na vaka, kori vido kiti kaikaliti bali taveti au tadia kori na vaka tavogha, imarea kena hatheghami tadia na komi fata kiti magnahaghinia kori nimami na taetaveti.

A Pol ke Vano kori Meleha Hutu i Rom

Ighami kiti hahaghe tagna sina vaka ke mono kori moumolu i Malta tadia na komi vula ke maghavu na tahi. Na vaka iangeni ke kalasu mai i Aleksandria ma na ahagna, “E Rua na God ke Baso.”

¹² Ighami kiti kidi torongaghi i Sirakius miti mono ngengeni e tolu na dani.

¹³ Gi iti au i Sirakius miti vano kori na meleha kena kiloagna Regium. Sina dani leghugna iangeni, na ghuri ke mai leghumami mi kori varuagna na dani ighami kiti torongaghi i Puteoli.

¹⁴ Ingengeni ighami kiti padara kekeha tinoni kena vaututuni mi marea kena kaeghami eigna kitida mono duadia e vitu na dani. Leghugna iangeni, ighami kiti turughu taveti kori hangana ke vano i Rom.

¹⁵ Na komi tinoni kena vaututuni i Rom kena rongovia na rorongogna na maimami. Na vunegna iangeni, kekeha itadia kena mai padaghami tagna na meleha i Apius mi kekeha tagna na meleha kena kiloagna, “Tolu na Vathe Binaboli.” Kori vido a Pol ke reghira, na ghaghanagna ke heta me veletokea a God.

Na Monoagna a Pol i Rom

¹⁶ Kori vido kiti torongaghi i Rom, na vunaghidia mara na soldia ke lubatia a Pol eigna keda mono ghehegna tagna sina vathe, kari sina soldia ke reireghia.

¹⁷ Ighami kiti mono ngengeni e tolu na dani gi a Pol ke kilora haidu mara puhidia mara Jiu i Rom. Imanea ke velera, “Ara kulagu, toke inau ku boi eia sa fata ke dika vanira nida na komi tinoni

mu boi diadikala na komi puhidia ara hutuda, na komi tinonidia i Jerusalem kena thotiu mena lubatiu mai tadia mara i Rom.

¹⁸ Mara i Rom kena huatiu eigna na hava kena torougna kari ena magnahaghinia kedana lubati mamaluhau eigna ku boi eia sa fata ke nabagna kedana vatheheu.

¹⁹ Keana mara puhidia mara Jiu kena boi magnahaghinia kedana lubatiu mamaluha. Iangeni na vunegna inau ku kaea na King gna i Rom eigna keda fateu. Boi eigna ku magnahaghinia na tororagna nigua na tinoni Israel eigna sa fata.

²⁰ Inau ku kiloghamu mai bali titiono duamiu eigna na komi fata iraani. Imarea kena tariu kori sen iaani eigna inau ku voututunia a Vahavi ke mai ghohi, na mane iaani ighita mara Israel kati voututunia keda vahavighita.”

²¹ Mara puhidia mara Jiu i Rom kena velea, “Teo sa tinoni Jiu i Jiudea ke vetula mai na letasi eimu ighoe. Me teo sa tinoni Jiu i Jiudea kena mai mena veleghami sa fata ke dika eimu ighoe.

²² Kari ighami kiti magnahaghinia kitida rongovia na hava ko voututunia, eigna sina fata vamua kiti adoa eidia na komi tinoni kiloau, na komi tinoni ivei mi vei kena haghore diadikalara.”

²³ Imarea kena talua na dani kedana ghoi mai reghia a Pol, mi kori na dani iangeni sethe na tinoni Jiu kena haidu duagna a Pol kori vatheгна. Turughu kori vevughei me laba kori lavigna a Pol ke titiono itadia eigna kedana voututunia a Jisas. Imanea ke titiono eigna na puhi a God ke vunaghi pungusira na komi tinoni. Me unuhia

vanira na ghaghana koragna e lima na buka ke risoa a Moses ma na komi buka kena risoa mara na profet.

²⁴ Kekeha tinoni Jiu kena voututunia na hava ke velea Pol kari kekeha kena boi voututunia.

²⁵ Imarea kena rihu haohaghore varihohaghidia mena turughu taveti au. Kari, gi ena taveti au, a Pol ke velera sina fata mua. Imanea ke veleragna, “Na komi fata na Tarunga ke Tabu ke veleagna a profet Aisaia eigna keda titiono vanira ara hutuda e tutuni puala. Imanea ke veleagna,

²⁶ ‘O vano tadia nigua na komi tinoni mo velera vaghagna iaani:

Ighamu kotida rorongu moti rorongu na haghoregu,

kari ighamu kotida boi thao thadoghagna.

Ighamu kotida dodoro moti dodoro na hava ku eia,

kari ighamu kotida boi adoa na ghaghanagna.

²⁷ Eigna na komi tinoni iraani kena siriuhaghiniu.

Imarea kena boi rorongu kori kulidia,

mena bilakia na matadia.

Gi kedana boi eia iangeni,

imarea kedana dodoro kori matadia,

me kedana rorongu kori kulidia,

me kedana thaothadoghagna kori hehedia eigna na komi fata ku eia mu velea

me kedana tabiru mai itagua tadia na komi puhidia ke dika

eigna kuda vahavira.’

²⁸⁻²⁹ Gi a Pol ke velea mua, “Inau ku magna-haghinighamu kotida adoa a God ke vetula vano

tadia na komi tinoni kena boi Jiu nigna na rorongona eigna na puhi ke vahavira na komi tinoni kori koakoa. Mi marea kedana voututunia.”*

³⁰ A Pol ke mono e rua na vinogha kori vathe ke volia ghehegna leuleghu vula me totogo puala na titiono duadia na komi tinoni gougovu kena mai bali reghia.

³¹ Imanea ke titiono eigna na puhi a God ke vunaghi pungusira na komi tinoni me velepuhi eigna a Lod Jisas Krai. Imanea ke boi mataghu na titiono me teo ahai ke vasotoa.

* **28:28-29** Tadia kekeha rioriso haulaghi kori haghore Grik, 29 na thagi ke mono, “Kori vido a Pol ke hahaghore vaghagna iaani, mara Jiu kena taveti au mena rihu haohaghore varihotaghidia ghehedia.”

**Na Rorong Ke Toke Eigna a Jisas Krai
The New Testament in the Bughotu language of the
Solomon Islands
Niu Testament long langguis Bughotu**

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bughotu

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023

ff048ce1-500f-52e4-9ba7-18fcd6abd5f1